

Исторична терминологія України: проблеми перекладу

Presečki, Andrija

Master's thesis / Diplomski rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:817793>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-07**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

**FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE U ZAGREBU**

ODSJEK ZA ISTOČNOSLAVENSKE JEZIKE I KNJIŽEVNOSTI

Katedra za ukrajinski jezik i književnost

DIPLOMSKI RAD

POVIJESNA TERMINOLOGIJA UKRAJINE: PROBLEMI PREVOĐENJA

MENTOR:

dr. sc. Jevgenij Paščenko

KOMENTOR:

Dariya Pavlešen

STUDENT:

Andrija Presečki

Zagreb, prosinac 2018.

ЗМІСТ

1. ВСТУП	1
2. ПРИКАРПАТТЯ У ПРАЦЯХ УКРАЇНСЬКИХ ДОСЛІДНИКІВ	4
2.1. Бібліографічна довідка	4
2.2. Bibliografski podaci o autorima	6
3. ПЕРЕКЛАД З УКРАЇНСЬКОЇ НА ХОРВАТСЬКУ МОВУ	8
3.1. „U ognju Drugog svjetskog rata i oslobodilačkih napora OUN i UPA (od 1939. do sredine 1950-ih godina)“	8
3.2. „Prykarpattja u vrijeme totalitarizma (1944 – 1991)“	25
3.3. „U neovisnoj ukrajinskoj državi“	33
4. ДОДАТОК: ОРИГІНАЛИ ТЕКСТІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ	37
5. KULTUROLOŠKO POGLAVLJE	72
5.1. Prykarpattja - opće karakteristike	73
5.2. Vojno-politički kontekst	74
5.3. Pitanje ukrajinsko - ruskih odnosa	76
5.4. Gospodarske i političke promjene	78
6. ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АНАЛІЗ	79
6.1. Теоретичні положення щодо перекладу	79
6.2. Методи перекладу	81
6.3. Вимоги до перекладу	83
6.4. Військова термінологія	84
6.5. Історична термінологія	85
7. ВИСНОВКИ	87
8. БІБЛІОГРАФІЯ	88

1. ВСТУП

Актуальність теми у презентації регіону Прикарпаття підтверджує факт, що з регіоном пов'язана низка проблем, що стосуються історії та культури Хорватії – від проблеми етногенезу до інших історичних періодів, якими позначена історія українсько-хорватських зв'язків. Тема етногенезу хорватів у контексті України не втрачає актуальності в науці. Це, зокрема, підтверджують дослідження українських та хорватських вчених. Є. Пащенко наголошує: *„Prykarpattje je obilježeno arhaičnim rudimentima koji sežu u prehistorijsko doba. Određeni tragovi prošlosti upućuju na pretpostavku o komunikaciji s prostorom današnje Hrvatske: s njom se povezuju ljetopisna slavenska plemena koja su živjela na tim terenima, a nazivala su se i Bijeli Hrvati...“*¹

Серед інших тем особливу увагу викликає проблематика подальших комунікацій між Західноукраїнським регіоном і Хорватією в різних історичних періодах. Розвиток контактів ілюструють численні аналогії не лише в співвідношенні топоніміки та етнології, а також у безпосередніх контактах, які засвідчують перебування хорватів на теренах України. Важливо наголосити, що територія Галичини разом з Хорватією була частиною Австро-Угорської імперії: *„Etnokulturne osobitosti pučanstva ukrajinskih Karpata u širokom rasponu sadrže elemente koji daju mogućnost govoriti o podudarnostima s tradicionalnom kulturom Hrvata. Sličnosti u toponimiji, hidronimiji i druge paralele upućuju na pretpostavke o nekim zajedničkim korijenima, trajnim i neprekidnim migracijskim procesima, kulturnom pamćenju, postojećim vezama, uzajamnim kretanjima po prastarim putovima, od istočnih ukrajinskih ravnica i karpatskih gorja sve do jadranske vertikale, proučavanje kojih ostaje jednim od zadataka komparativne znanosti. Od 18. stoljeća zapadna je Ukrajina bila, zajedno s hrvatskim pučanstvom, u sklopu Austro-Ugarske Monarhije, što je uvjetovalo nove komunikacije i stvaralo uvjete za podudarnosti u povijesnom, političkom i kulturnom razvoju – sve do pada Carstva.“*²

¹ Prikarpataska Galicija : (prijevodi s ukrajinskoga) / priredili Jevgenij Paščenko i Tetyana Fuderer. - Zagreb : Udruga Hrvatsko-ukrajinska suradnja : Filozofski fakultet, Katedra za ukrajinski jezik i književnost, 2017.

² Isto.

У ХХ столітті пов'язаність з Галичиною відбувалася в періоді Першої світової війни, в якій хорватські солдати брали участь на теренах Галичини. Є. Пащенко наголошує: „З поняттям *Galicija* у хорватському суспільстві пов'язують перебування, страждання, численні втрати хорватів у тій війні, проте уявлення про зазначений простір поступово вгасали в буревії драматичних подій минулого століття. З відзначенням 100-річчя війни розпочалося повернення знань про місця боїв і, особливо поховань, у чому своє значення мало відкриття і відновлення цвинтаря хорватських військових на Прикарпатті в селі Глибівка Богородчанського району.³

Тема дипломної роботи "Історична термінологія України: проблеми перекладу" - презентація українського регіону Прикарпаття хорватським читачам у певному історичному контексті, розгляд теоретичних і практичних аспектів перекладацького процесу та розв'язання проблем, що виникають на окремих ділянках процесу перекладу.

Основу роботи становить переклад тексту. **Предметом** роботи є переклад текстів з книги "*Прикарпаття: Спадщина віків*", в якій автори висвітлюють низку тем, зокрема, показують історичні, природні, етнографічні та інші характеристики цього регіону України⁴. Автори представляють прикарпатський регіон у контексті Другої світової війни та висвітлюють післявоєнне протистояння українського народу комуністичній радянській системі. Автори також зображають зміну політичної та економічної системи від комунізму до демократії в незалежній українській державі.

Переклади зроблені в рамках культурологічно-перекладацького університетського курсу для студентів україністики магістерського циклу навчання при кафедрі української мови і літератури Філософського факультету Загребського університету. Вивчення матеріалу також здійснювалося під час мовної практики в Києві 2011 року.

Здійсненні переклади також мають **практичну роль**: переклади опубліковані у книзі "*Prikarpatska Galicija*" з серії бібліотеки *Ucrainiana Croatica*, заснованої при кафедрі української мови й літератури. В післямові Є. Пащенко написав: „*Книга,*

³ Prikarpatska Galicija : (prijevodi s ukrajinskoga) / priredili Jevgenij Paščenko i Tetyana Fuderer. - Zagreb : Udruga Hrvatsko-ukrajinska suradnja : Filozofski fakultet, Katedra za ukrajinski jezik i književnost, 2017.

⁴ Прикарпаття: спадщина віків. Пам'ятки природи, історії, культури, етнографії : історико-культурологічне видання / голов. ред. М. Кугутяк. – Львів, 2006. – 568 с.

присвячена Прикарпаттю, продовжує окреслений маршрут ознайомлення з Галичиною, розпочато в книзі *Ukrajinska Galicija* (2015), де головна увага присвячена Львову і ширше. Назва *Prikarpatska Galicija* обрана з урахуванням посиленого інтересу хорватської громадськості до поняття Галичина, що в хорватській термінології фігурує опосередковано з інших мов – як *Galicija*.⁵

Предмет роботи також включає розгляд проблематики самого процесу перекладу. **Метою** роботи є розглянути роль перекладу в міжмовній комунікації, а особливо висвітлення питань теорії і практики перекладу та розв'язання деяких проблем, які виникають в цьому процесі.

Структура роботи: робота складається з восьми розділів. Дається вступ, в якому читач знайомиться з темою роботи; зазначена важливість обраної проблеми з теоретичної і практичної точки зору. Додається біографія авторів, тексти яких перекладені в роботі. Біографії авторів, крім українською, написані хорватською мовою. У третьому розділі вміщено переклади текстів з книги *"Прикарпаття: Спадщина віків"*. В наступному розділі подано оригінали текстів українською мовою. Культурологічна частина підсумовує історико-культурні характеристики регіону Прикарпаття. Шостий розділ або Перекладацький аналіз - присвячено самому процесу перекладу. Обговорюються загальні характеристики перекладу, роль перекладача і читача та приклади деяких проблем, що виникають у процесі перекладу. В сьомому розділі представлені висновки автора щодо здійсненої роботи. Наприкінці роботи дається перелік наукової літератури, що використовувалася при підготовці роботи.

⁵ *Prikarpatska Galicija* : (prijevodi s ukrajinskoga) / priredili Jevgenij Paščenko i Tetyana Fuderer. - Zagreb : Udruga Hrvatsko-ukrajinska suradnja : Filozofski fakultet, Katedra za ukrajinski jezik i književnost, 2017.

2. ПРИКАРПАТТЯ У ПРАЦЯХ УКРАЇНСЬКИХ ДОСЛІДНИКІВ

2.1. Бібліографічна довідка

Перекладені праці належать відомим українським дослідникам:

Кентій, Анатолій Вікторович (12 квітня 1937, м. Київ - 23 лютого 2010, м. Київ) - український історик, методист архівної справи. Один із провідних дослідників українського національно-визвольного руху ХХ ст. Член робочої групи при Урядовій комісії з вивчення діяльності Організації Українських Націоналістів. Загалом є автором понад 80-ти наукових статей.

Лисенко, Олександр Євгенович (27 червня 1955, смт Катеринопіль, Черкаська область) - завідувач відділу історії України періоду Другої світової війни Інституту історії України НАН України. Дослідник історії України періоду Другої світової війни та історії церкви. Доктор історичних наук (1999), професор (2005). Член правління Національної спілки краєзнавців України.

Марущенко, Олександр Володимирович (27 травня 1960, м. Мукачево, Закарпатська область) - кандидат історичних наук, доцент завідувач кафедри історіографії і джерелознавства Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Сфера наукових інтересів – історіографія історії України періоду Другої світової війни. Автор понад 50 наукових праць з цієї проблематики. Нагороджений нагрудним знаком Міністерства освіти і науки України “Відмінник освіти України”.

Галицька-Дідух, Тамара В'ячеславівна (22 червня 1974, м. Івано-Франківськ) - кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України. Закінчила історичний факультет Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (1996 р.). Захистила дисертацію на тему : "Східна Галичина і Ризька мирна конференція 1920–1921 рр." Сфера наукового зацікавлення – суспільно-політичні та соціально-економічні процеси в Західній Україні (1944–1980-ті р.).

Щербін, Лілія Василівна - (1 жовтня 1979, с. Старі Кривотули, Івано-Франківська область). Автор понад 20 наукових праць. У 1997–2002 рр. навчалася на історичному факультеті Прикарпатського університету імені Василя Стефаника, отримала повну вищу освіту за спеціальністю “Історія” та здобула кваліфікацію

історика, викладача. Сфера наукових інтересів – українське питання в діяльності російських політичних партій, проблеми філософії та методології історії.

Федорчак, Петро Степанович (22 серпня 1933, с. Росохач, Городенківський район - 25 жовтня 2017, м. Івано-Франківськ) - професор кафедри історії слов'ян, доктор історичних наук, професор, фахівець з історії Польщі та українсько-польських відносин. Сфера наукових зацікавлень: історія України і зарубіжних слов'ян, міжслов'янські етнополітичні та культурні взаємини, державотворчі процеси та зовнішня політика слов'янських держав.

Бурдуланюк, Василь Миколайович - (2 лютого 1951, с. Стопчатів, Косівський район) Автор понад 200 наукових і науково-популярних публікацій з історії української науки і культури, історичного краєзнавства та пам'яткознавства Галичини. За особливий вклад у справу виявлення, вивчення і пропаганди пам'яток історико-культурної спадщини Василю Миколайовичу Бурдуланюку присуджено обласну премію імені І. Вагилевича і звання «Лауреат обласної премії імені Івана Вагилевича».

Гаврилів, Богдан Михайлович - (1 грудня 1943, Івано-Франківськ) історик, краєзнавець, кандидат історичних наук (1996), заслужений працівник культури України (1995). Лауреат обласних історико-краєзнавчих премій: імені І. Вагилевича (1995) та імені академіка І. Крип'якевича (1997). Закінчив історичний факультет Івано-Франківського педагогічного інституту ім. В. Стефаніка (1969). З 1977 р. організатор та завідувач Музею історії освіти Прикарпаття в педінституті.

Кобута, Степан Йосифович - (21 лютого 1963, с. Войнилів, Івано-Франківська область) Займався дослідженням історії Західно-Української Народної Республіки, підготовкою до друку багатотомного збірника документів і матеріалів з даної тематики. Сфера наукового зацікавлення – сучасна політична історія, суспільно-політичні трансформації в Україні на рубежі ХХ–ХХІ століть. Автор понад 60 наукових праць.

2.2. Bibliografski podaci o autorima

Kentij, Anatolij Viktorovyč (12. travnja 1937, Kijev - 23. veljača 2010, Kijev) - ukrajinski povjesničar, metodičar arhivske građe. Jedan od istaknutih istraživača ukrajinskog nacionalno-oslobodilačkog pokreta 20. stoljeća. Bio je član radne skupine vladine Komisije o istraživanju djelovanja Ukrajinskih Nacionalista. Sveukupno, autor je više od 80 znanstvenih članaka.

Lysenko, Oleksandr Yevgenovyč (27. lipnja 1955, Katerynopil, Čerkas'ka oblast) - voditelj Odsjeka za povijest Ukrajine u vrijeme Drugog svjetskog rata na Institutu za ukrajinsku povijest nacionalne akademije znanosti Ukrajine. Istraživač ukrajinske povijesti tijekom Drugog svjetskog rata te povijesti crkve. Doktor povijesnih znanosti (1999) te profesor (2005). Član uprave Nacionalnog društva etnografa Ukrajine.

Maruščenko, Oleksandr Volodymyrovyč (27. svibnja 1960. Mukačevo, Zakarpatska oblast) - kandidat povijesnih znanosti, voditelj katedre historiografije i istraživanja izvora na Prykarpats'kom Nacionalnom sveučilištu V. Stefanyka. Sfera istraživanja - historiografija povijesti Ukrajine u vrijeme Drugog svjetskog rata. Autor je više od 50 znanstvenih radova na tu temu. Nagrađen je medaljom Ministarstva obrazovanja i znanosti Ukrajine za „Izvrstnost u obrazovanju Ukrajine”.

Ġalyc'ka-Diduh, Tamara V'jačeslavivna (22. lipnja 1974. Ivano-Frankivs'k) - kandidatkinja povijesnih znanosti te docent katedre za povijest Ukrajine. Diplomirala je povijest na Prykarpats'kom Nacionalnom sveučilištu V. Stefanyka (1996). Obranila je disertaciju s temom „Istočna Galicija i mirovne konferencije u Rigi 1920-1921.” Područje znanstvenog interesa: društveno-politički i socijalno-ekonomski procesi u zapadnoj Ukrajini (od 1944. do 1980-ih godina).

Ščerbin, Liliya Vasylivna (1. listopada 1979. Stary Kryvotuly, Ivano-Frankivska oblast) autorica je više od 20 znanstvenih radova. Od 1997-2002. studirala je na povijesnom fakultetu Prykarpats'kog Sveučilišta V. Stefanyka, stekla puno visoko obrazovanje u disciplini „Povijest” i stekla zvanje povjesničarke i učiteljice. Istraživački interesi - ukrajinska pitanja u djelovanju ruskih političkih stranaka te problemi filozofije i metodologije povijesti.

Fedorčak, Petro Stepanovyč (22. kolovoza 1933.. Rosohač, Gorodenkivs'kyj rajon) - profesor na katedri za povijest Slavena, doktor povijesnih znanosti, profesor, stručnjak za poljsku povijest i poljsko-ukrajinske odnose. Područja interesa: povijest Ukrajine i okolnih Slavena, međuslavenske etno-političke i kulturne veze te državotvorni procesi i vanjska politika slavenskih država.

Burdulanjuk, Vasyľ Mykolajovyč (2. veljače 1951. Stopčativ, Kosivs'kyj rajon) - autor više od 200 znanstvenih i znanstveno-popularnih publikacija o povijesti ukrajinske znanosti i kulture, povijesnoj etnografiji te istraživanjima spomenika u Galiciji. Za poseban doprinos otkrivanju, istraživanju i promociji spomenika povijesno-kulturne baštine V. M. Burdulanjuk nagrađen je oblasnom nagradom I. Vagylevyča i titulom „Dobitnik oblasne nagrade Ivana Vagylevyča.“

Āavraliv, Bogdan Myhajlovyč – (1. Prosinca 1943., Ivano-Frankivs'k) povjesničar, etnograf, kandidat povijesnih znanosti (1996), poštovani Radnik kulture Ukrajine (1995.). Dobitnik oblasnih povijesno-etnografskih nagrada: I. Vagylevyča (1995) te akademika I. Krypjakevyča (1997). Diplomirao je na povijesnom fakultetu Ivano-Frankivs'kog Pedagoškog instituta V.Stefanyka (1969). Od 1977. godine organizator i voditelj Muzeja povijesti obrazovanja Prykarpattja u pedagoškoj instituciji.

Kobuta, Stepan Josyfovyč – (21. veljače 1963., Vojnylov, Ivano-Frankivs'ka oblast). Bavio se istraživanjem povijesti Zapadno-Ukrajinske Narodne Republike te pripremio za tisak višetomni zbornik dokumenata i materijala o toj temi. Područje njegovog znanstvenog interesa je moderna politička povijest te društveno-političke transformacije u Ukrajini na prijelazu iz XX-XXI stoljeće. Autor je više od 60 znanstvenih radova.

3. ПЕРЕКЛАД З УКРАЊНСЬКОЇ НА ХОРВАТСЬКУ МОВУ

3.1. „U ognju Drugog svjetskog rata i oslobodilačkih napora OUN i UPA (od 1939. do sredine 1950-ih godina)“

Početak Drugog svjetskog rata i zapadno-ukrajinske zemlje

Drugi svjetski rat zapamćen je kao jedno od najdramatičnijih razdoblja u novijoj povijesti Prykarpattja. Početak rata, 1. rujna 1939. g., zauvijek će ostati povezan sa sporazumom o nenapadanju kojeg su 23. kolovoza 1939. potpisali Staljinov SSSR i Hitlerova Njemačka, a čiji su dodatni, tajni protokoli postavili SSSR u položaj faktičkog saveznika zaraćene Njemačke.

Tajni sovjetsko-njemački dogovori, poznati također i kao pakt Molotov-Ribbentrop, bili su aktom proizvoljne podjele Europe na „sfere interesa i utjecaja“ između SSSR-a i Njemačke te su faktično odvezali ruke vođama 3. Reicha za početak Drugog svjetskog rata. Strelovit napredak Wehrmachta koji je uništio poljsku vojsku, njegovo približavanje zapadno-ukrajinskim zemljama koje su prema tajnim dogovorima trebale potpasti pod sovjetsku kontrolu te strah od mogućnosti stvaranja nezavisne države u slučaju daljnjeg odgađanja, pogurnuli su Staljina da pristupi ratu i faktičkoj agresiji na Poljsku. Ona je započela 17. rujna 1939. g. snagama ukrajinskog fronta pod geslima „oslobađanja“ i „zaštite istokrvne braće“ od fašističkog ropstva. Na Stanislavščynu su došli elementi 12. vojske pod zapovjedništvom generala I. Tjuljenjeva. Te događaje je pozitivno percipirao dio ukrajinskog stanovništva, koji je sa cvijećem te crvenim i plavo žutim zastavama pozdravljao borce Crvene Armije.

28. rujna 1939. godine sovjetsko-njemačka vojno-politička alijansa, zapečaćena zajedničkim borbenim djelovanjima protiv Poljske i pobjedničkim paradama, potvrđena je novim sovjetsko-njemačkim dogovorom o prijateljstvu i granicama. Utvrdivši liniju razgraničenja između Njemačke i SSSR-a na teritoriju Poljske, taj je dogovor formalno potvrđen priključenjem zapadnih ukrajinskih i bjeloruskih zemalja u sastav SSSR-a. Radi uspostave pravno-zakonskog sustava na tim područjima novog društveno-političkog i državnog ustroja, iz Moskve je naređeno snagama političke uprave ukrajinskog fronta da organiziraju provođenje „dobrovoljnih“ izbora u Zapadnoj Ukrajini. Izbori za Narodni Zbor održani su 22. listopada 1939. g. Prema sovjetskoj tradiciji glasalo se za jedini spisak kandidata „bloka komunista i nestranačkih“, koji su dobili 93 posto glasova. Istina, prema svjedočenjima operativnih podataka o tijeku izbora, oni se nisu odvijali u skladu sa

scenarijem. Na primjer, u selima Krasna i Dobrotiv u Nadvirnjans'kom distriktu ljudi nisu otišli glasati na izborne jedinice, već su se okupili pred crkvom, gdje su odjekivali glasovi: „Mi za komuniste glasati nećemo. Neka živi vjera i samostalna Ukrajina!“ U selu Bidniv oglašeno je: „Van Crvena Armija! Van sovjetska vlada i komunizam!“

U takvom „demokratskom izjašnjavanju“ od sudjelovanja na izborima bile su uklonjene sve nekomunističke političke stranke i organizacije, duhovništvo te kulturno-obrazovna društva. 26. listopada Narodni Zborovi odlučili su se obratiti Verhovnoj Radi SSSR-a radi ujedinjenja Zapadne Ukrajine s USSR⁶-om. 1. studenog 1939. G. Verhovna rada SSSR-a usvojila je zakon „O priključenju Zapadne Ukrajine u sastav SSSR-a te ujedinjenjem s Ukrajinskom SSR“. Tu je odluku formalno potvrdila treća sjednica Verhovne Rade USSR-a 14. studenog 1939. godine.

Jednim od najozbiljnijih iskušenja Prykarpattja postalo je provođenje novih, radikalnih društveno-ekonomskih pretvorbi. Njihova zadaća bila je kontinuirana sovjelizacija, s ciljem pretvaranja tog kraja u sastavni dio SSSR-a s odgovornim i analognim, unificiranim te uravnoteženim političkim, ekonomskim i društvenim strukturama. U cijelosti, promjene koje su se odvijale imale su višeznačni i suprotni karakter. S jedne strane, one su se provodile izvlaštenjem imetka poljskih zemljoposjednika, preraspodjelom njihove zemlje među ukrajinskim seljacima, ukrajinizacijom sustava narodnog obrazovanja, državnih ustanova, zakonskih procedura, svojevrsnom ukrajinskom kulturnom revolucijom u zapadno-ukrajinskom području, poboljšanjem zdravstvenih usluga (osobito na selu), nacionalizacijom industrijskih poduzeća, nestajanjem nezaposlenosti i drugim metodama. Tako je nova sovjetska vlada stremila na socijalno-ekonomskom planu pokazati svoje prednosti nad prijašnjim poljskim okupacijskim režimom. U početku se proces pretvorbe odvijao uz podršku lokalnog ukrajinskog stanovništva, koje je nastradalo tijekom poljske okupacije.

S druge strane, odvijale su se likvidacije političke i kulturne infrastrukture, koju je stvorila lokalna ukrajinska inteligencija, kao i nasilna kolektivizacija i istiskivanje bogatih seljaka, anti-crkvene akcije, represije protiv takozvanih „buržuaznih nacionalista“ te masovne deportacije. Početak „socijalističke izgradnje“ pratila je zabrana djelovanja raznim nacionalno-patriotskim, kulturno-obrazovnim te građanskim organizacijama i ustanovama koje su pomagale formiranju i razvitku nacionalne svijesti („Prosvita“, Znanstveno društvo Taras Ševčenko i druge) i ujedinjenja te političkim strankama državničkog usmjerenja.

⁶ Ukrajinska Sovjetska Socijalistička Republika.

Pravi genocid nad žiteljima Prykarpattja bili su zločini deportacije stanovnika tog kraja. U istočne oblasti Sibira, na sjever, u Kazahstan te druge regije SSSR-a samo u jednoj godini – od jeseni 1939. do jeseni 1940. godine – iz Stanislavs'ke je oblasti bez suda, istrage i tužiteljstva prema političkim oznakama deportirano 1.616 obitelji, ili 9.302 osobe. Prema podacima mitropolita Andryja Šeptyc'kog, samo iz jedne Ğalyčyne sovjetska vlada deportirala je gotovo 400 tisuća Ukrajinaca. Ukupno je iz Zapadne Ukrajine i Zapadne Bjelorusije od 1939. do 1940. godine bilo deportirano 1.173.170 osoba, ili 312.800 obitelji, što je sačinjavalo gotovo 10 posto stanovništva toga kraja.

Nepomirljivom i do komunista i politike sovjetizacije ostala je OUN⁷, na koju se NKVD obrušio žestokim represijama, koja se odupirala novoj vladi i njihovim predstavnicima smatrajući je okupacijskim režimom. Politika boljševičkog terora nije zastrašivala, već suprotno, pogurnula je mladež toga kraja da pristupi u OUN. Od svibnja do srpnja 1940. g. organizacija se popunila novim sudionicima. Neobično uspješno djelovanje u tom smjeru ostvario je Stanislavski oblasni centar na čelu s O. Luc'kym, D. Kljačkivs'kym, B. Čyževs'kym, M. Sen'kivym i N. Bilobramom. Mreža podzemnih središta OUN proširivala je letke, grupirala mladež te izvodila oružane akcije protiv sovjetskih ustanova i vojnika. Od travnja do listopada 1940. odgovorna tijela nove vlade uspjela su uništiti 7 nacionalističkih organizacija u Stanislavskoj oblasti. U vezi s tim upravitelj oblasne komande OUN O. Luc'kyj bio je primoran prijeći u Krakov. OUN nije prestajala sa svojim djelovanjima, i nije im trebala ničija dozvola za pravo njihovog postojanja i funkcioniranja. Njihov ideal nepromjenjivo je ostajala neovisna, cjelovita Ukrajina.

Karakterizirajući pripajanje Zapadne Ukrajine u sastav USSR-a te konstatirajući svu višeznačnost i suprotnost politike Staljinovog režima u zapadno-ukrajinskim zemljama, treba pozitivno ocijeniti samu činjenicu ujedinjenja ukrajinskih zemalja. Na žalost, dugo očekivani „zlatni rujan“ postao je krvavo crven, a ujedinjenje zapadno-ukrajinskih zemalja do Velike Ukrajine u granicama USSR i SSSR ostvarilo se ciničnim, nasilnim metodama, s grubim rušenjem principa međunarodnog prava te ignoriranjem civilizacijskih normi međunarodnih odnosa i morala.

⁷ Organizacija Ukrajinских Nacionalista (ukr. Організація Українських Націоналістів).

Njemačko-Sovjetski rat i okupacija kraja od strane fašističkih uljeza

Dan prije njemačko-sovjetskog rata 40-milijunski ukrajinski narod, lišen vlastite države, našao se među nacističkim i sovjetskim totalitarnim režimima, nezaštićen pred opasnošću rata koji se postupno približavao. Kao rezultat teritorijalne ekspanzije Sovjetskog Saveza ostvarene 1939. i 1940. godine u tijeku realizacije tajnih dogovora između njemačke i SSSR-a, zapadne granice Ukrajine, još donedavno prikrivene neutralnim državama, našle su se pred neposrednom opasnošću od strane „Trećeg“ Reicha.

Pripremajući se za agresiju na SSSR, Hitler je imao strvinarske planove za Ukrajinu u budućem ratu: u Moskvi osvojiti tu važnu i razvijenu ekonomsku regiju i pretvoriti ju u agrarno-sirovinsku, koja bi služila kao izvor zaliha Reichu. Generalni razlog ležao je u osvajanju novog životnog prostora na Istoku te nemilosrdnom germanizacijom istog. Na taj način, ukrajinsko društvo, teritorij Ukrajine, njen industrijski potencijal, velike sirovine i resursi zaliha bili su uvučeni u epicentar ubojitog sučeljavanja dva totalitarna strvinara. Ukrajinu je spopala tragična sudbina teatra ratnih djelovanja među dvama suparnicima.

22. lipnja 1941. g., s napadom Njemačke na SSSR, teritorij Prykarpattja, kao i cjelokupno područje Ukrajine, postaje arena žestokih borbi. Plan „Barbarossa“ predviđao je, posebice, uništiti sovjetsku vojsku brzim i dubokim udarima, koji su trebali biti zadani od strane velikih tenkovskih formacija s tim da ne dopuste povlačenje efikasnih sovjetskih jedinica u dubinu zemlje.

Njemačka vojna grupa „Jug“ koja je djelovala u smjeru Žytomyra i Kijeva, imala je zadatak uništiti sovjetsku vojsku u Ğalyčyni i zapadnom dijelu Ukrajine, a zatim brzo izbiti na Dnjepar i zahvatiti Donbas. Njemačkim jedinicama pomagali su mađarski i rumunjski elementi. Napadačke snage brojale su 57 divizija i 13 korpusa vojne grupe „Jug“, što je činilo 36 posto čitave njemačke vojske. Njima je bilo suprotstavljeno 80 divizija kijevskog posebnog te odes'kog vojnog okruga, koji su poslije početka rata pretvoreni u jugozapadni i južni front.

U pograničnim bitkama Wehrmacht je zadao prve ozbiljne gubitke postrojbama Crvene Armije, koje su, ispostavivši se nesposobnim i nespremnim za obranu, razbijene i okružene. Razlozi dramatičnog tijeka događaja na početku rata ležali su u predratnom razvoju sovjetskog društva, uspostavljenom staljinističkom totalitarno-represijskom režimu, u njegovim greškama, iskrivljavanjima i zločinima u vanjskoj i unutrašnjoj politici, izgradnji

oružanih snaga te u definiranju glavnih namjera vodstva nacističke Njemačke i termina njenih napada na SSSR, što je dozvolilo agresoru da uhvati zemlju i vojsku iznenada. Ne susrevši vješto organiziran otpor, protivnik je u kratkom roku uspio postići ozbiljne uspjehe.

Stanislavščyna je, kao i druge pogranične zapadne oblasti Ukrajine, zauzimala važnu stratešku poziciju u sustavu obrane cijelog Sovjetskog Saveza. Državnu granicu na području Stanislavske oblasti pokrivala su 12. armija KOVO (zapovjednik – general-bojnik P. G. Ponedjelin), podgrupe 94. Skolivs'kog i 95. Nadvirnjans'kog pograničnog odreda, posebnog Kolomyjs'kog zapovjedništva, koji su uspješno presreli napad njemačko-fašističkih snaga u jutro 22. lipnja 1941. Velika količina naseljenih mjesta oblasti bila je podvrgnuta bombardiranju od strane neprijateljskog zrakoplovstva. Toga dana poručnik A. Butelin u nebu nad Čalyčem ostvario je jedan od prvih u povijesti zračni taran⁸.

Usprkos brojnim oružanim okršajima, treba spomenuti da tijekom prvog tjedna rata njemačko zapovjedništvo nije na tom dijelu fronta ostvarilo široka ofenzivna djelovanja, već su težili, prema planu „Barbarossa“, prići sa stražnje strane sovjetskim snagama te ih okružiti u području Prykarpattja i uništiti.

U takvim uvjetima tijela vlade reorganizirala su život oblasti prema vojnom redu: proveli su mobilizaciju vojnih obveznika, gradnju vojnih utvrđenja te osigurali razmještaj i liječenje ranjenika. Stanovništvo oblasti bilo je uključeno u pomaganje graničnim snagama i regularnim vojnim jedinicama. Mobilizacija vojnih obveznika na Prykarpattju odvijala se neobično komplicirano - zbog brzog napredovanja njemačkih snaga ona je uglavnom bila spriječena, ili se nerijetko odvijala pod paljbom nadolazećeg protivnika. Posebice, tako je bilo u vrijeme poziva Stanislavs'kog ureda za regrutaciju vojnih obveznika u 44. i 58. pješadijsku diviziju, koje su bile popunjene sa samo 600 Prykarpattjana. Zbog toga se dio vojnih obveznika bio primoran evakuirati, ili bi ostajao u okupaciji. Takva pojava imala je kako i objektivne, tako i subjektivne razloge: S jedne strane, brz napredak neprijatelja, naravno, utjecao je na tijek mobilizacije, a s druge - značajan dio žitelja Zapadne Ukrajine i dalje je živio pod utjecajem ideja OUN, a za njih su bila karakteristična antikomunistička te antisovjetska raspoloženja. Oni su živjeli politiku represije, deportacija i progona, koje su provodile sovjetske vladajuće strukture od 1939. do 1941. godine nad svima koji nisu prihvaćali „socijalistički način života“.

⁸ Vojni manevar u kojem pilot uništava neprijateljski zrakoplov zabijajući se u njega svojim zrakoplovom.

Kada je postalo jasno da se Crvena armija ne može oduprijeti agresoru, počela je evakuacija djela industrijske opreme, sirovina i transporta sa Āalyčyne. Tako je oprema Stanislavske tvornice za remont lokomotiva prenesena u Ufu⁹; a u isto vrijeme otišli su i stručnjaci te klasificirani radnici tog poduzeća, jednog od najvećih u oblasti. Što se tiče evakuacije stanovništva, na stražnja područja su odvođeni samo članovi obitelji radnika državnih ustanova, vojnika te gradskog aktiva. Posebice je iz Stanislavske oblasti u Uzbekistansku SSR evakuirano 250 ljudi.

Uz to, i dalje nije jenjavala djelatnost Staljinove represivne mašinerije. Nemajući mogućnosti na vrijeme evakuirati političke osuđeničke u dubinu teritorija SSSR, još prije dolaska Nijemaca između 22. i 29. lipnja 1941. g. organi NKVD proveli su bez suda i istrage u Stanislavu, Kaluši, Kolomyji, Nadvirni i drugim gradovima Prykarpattja masovna pogubljenja svih osuđenika te uhićenih ili zadržanih građana. Općenito, u zatvorima Stanislavske oblasti pogubljeno je gotovo 1000 zatvorenika. Mjestom masovnih ubojstava, posebice u Stanislavu, postao je zloglasni Dem'janiv Laz u okolici grada. Članovi društva „Memorijal“ 1989. godine tamo su našli ostatke 532 nedužnih žrtava staljinizma.

30. lipnja 1941. glavno zapovjedništvo izdalo je naredbu o odlasku sovjetskih snaga na liniju utvrđeni područja uzduž državne granice 1939. g. uz rijeku Zbruč. U noći 1. srpnja pod pritiskom protivnika jedinice 12. armije te granične jedinice započele su odlazak i do kraja dana 2. srpnja su se u potpunosti povukle na prijašnje pozicije. U takvim uvjetima vladu u Stanislavu i oblasti je u svoje ruke preuzela OUN, a to je obznanjeno posebnim obraćanjem stanovništvu.

Još 21. lipnja 1941. u oblasnom centru odvijalo se nelegalno savjetovanje članova OUN, gdje se razmatralo pitanje preuzimanja vlade nakon povlačenja dijela Crvene Armije. Oblasnu vlast preuzeo je inženjer I. Sem'jančuk.

2. srpnja u Stanislav dolaze saveznici Nijemaca - hortisti¹⁰, koji su ustrojili mađarsku vojno-administrativnu upravu, te uveli smrtnu kaznu i za najmanje kršenje reda. U vezi s proglašenjem akta obnove ukrajinske državnosti u Lavovu 30. lipnja 1941. g., u Stanislavu i većini gradova i sela Prykarpattja odvijala su se blagdanska okupljanja i proslave bogoslužja. Ta radost i uzdizanje ljudi ispostavili su se preuranjenim. Takav razvoj događaja nije pogodio hitlerovcima, čiji plan nije uključivao stvaranje ukrajinske države i njenu zaštitu

⁹ Grad u Rusiji.

¹⁰ Jedinice pod kontrolom Miklósa Horthyja, mađarskog admirala.

ukrajinskim oslobodilačkim naporima. Zbog toga su ubrzo članovi novonastale vlade uhićeni, a represije se šire po cijeloj Ǧalyčyni - kako protiv istaknutih članova OUN, tako i protiv lokalnog stanovništva. Ispunjavajući naredbu koju je Hitler izrekao 16. srpnja 1941. g. o neophodnosti pretvaranja Ǧalyčyne u oblast Njemačke Imperije, okupacijske vlasti 1. kolovoza te godine stvaraju novu administrativnu organizaciju – „Distrikt Ǧalyčyna“. Organizacija je uključivala teritorij Lavovske, Droǧobyc'ke, Ternopil's'ke i Stanislavs'ke oblasti, koje su zajedno priključene general-guvernerstvu stvorenom u Poljskoj 1939 g, na čelu s G. Frankom. Ta kreacija nije uzimala u obzir etničke i državničke interese Ukrajinaca i bilo je usmjerena na uništavanje njihove nacionalne svijesti. Za službeni jezik u distriktu proglašen je njemački. Formiran je sustav upravljanja tim područjem koje je vodila njemačka civilna administracija. Sve nade o obnavljanju ukrajinske državnosti ostavljene su na stranu.

U gradovima i selima Prykarpattja uvodio se takozvani „Novi Poredak“. Stanislavski okružni starješina Al'breht, preuzevši u svoje ruke upravu od mađarskog vojnog zapovjednika, 8. kolovoza 1941. g. izjavio je da će „svaki otpor biti uništen silom“. Tada je i počela masovna eliminacija stanovništva, što je odgovaralo nacističkom programu totalnog genocida. U vrijeme njemačke vladavine u Stanislavu su do smrti mučene 128.272 osobe – većinom civilno stanovništvo i ratni zarobljenici. U Kolomyjs'koj općini mučeno je 37.087, u Kalus'koj 7.678, Nadvirnjans'koj 6.635 te Roǧatyns'koj 5.858. U cijelosti, kao što je ustanovila Izvanredna Državna Komisija istraživanjem zločina njemačko-fašističkih uljeza, u svojoj razgranatoj mreži koncentracijskih logora i komora za mučenje, „logora smrti“, geta i plinskih komora život je izgubilo 223.920 stanovnika oblasti. Ukupan broj gubitaka nanesenih oblasti, prema podacima komisije, iznosi više od 14 milijardi karbovanaca¹¹. Barbarsko pljačkanje, rekviziciju i razbojništvo pratilo je i slanje mladića i djevojaka na prisilan ropski rad. U godinama okupacije na odsluženje kazne u Hitlerov Reich odveden je 68.361 stanovnik kraja. Progonjene su i bilo kakve pojave razvoja ukrajinskog obrazovanja ili kulture, što je bilo u potpunosti u skladu s nacističkom politikom prema Ukrajini. Okupacijske vlasti odjednom su zatvorile više od 170 škola, te prestaju postojati bezbrojni klubovi, kulturne ustanove i knjižare. Uništen je i sustav zaštite zdravlja; zatvorene su ljekarne, poliklinike i ambulante. Kao posljedica toga, među ljudima se šire epidemije bolesti, a mortalitet je narastao.

¹¹ Ukrajinska valuta, korištena u vrijeme Drugog svjetskog rata.

Karakterizirajući ove događaje, mitropolit A. Šeptyc'kyj u kolovozu 1942. godine u pismu Papi Piu XII. piše da „nova vlada uvodi pravi opasan režim terora i korupcije, koji iz dana u dan postaje sve teži i nepodnošljiviji. Danas je cijeli kraj složan u tome da je njemačka vlada zla, istinski vražja i da nije ništa bolja od boljševičke vlade.“

Razvoj antinacističkog pokreta otpora na Prykarpattju

Razvoj antinacističkog pokreta otpora prema okupacijskim vlastima na Prykarpattju bio je prirodan. U uvjetima tog kraja njegova svojevrsnost ležala je u tomu, što su borbu sa okupatorima vodili ne samo i ne toliko organizirane tajne komunističke i komsomolske¹² grupe i partizanski odredi, već prije svega članovi OUN i njihovo vodstvo na zapadno-ukrajinskim zemljama te borci ukrajinske pobunjeničke vojske, čije se ujedinjenje na Ćalyčyni oformilo pod općim nazivom Ukrajinska Narodna Samoobrana (UNS).

Ipak, kao posljedica mjera u organizaciji sovjetskog partijsko-komsomolskog antifašističkog pokreta u oblasti su određeno vrijeme djelovali ilegalni oblasni komitet KP(b)U¹³, Zabolotivs'ka antifašistička grupa, jezgra Lavovske antifašističke organizacije „Narodna garda Ivan Franko“, kao i niz drugih. Brojnost drugih grupa i organizacija bila je mala, i većina drugih članova je poginulo. Stvaranje jakog sustava antifašističkog partijsko-komsomolskog podzemlja na kraju nije uspjelo. To je bilo povezano sa brzom okupacijom, manjkom iskustva ilegalnog djelovanja, kaznenim akcijama hitlerovaca prema lokalnom stanovništvu kao odgovor na djelovanja partizana i ilegalaca te slabom socijalnom bazom komunističke partije i sovjetske vlade u tom kraju.

Karakteristično je bilo i to što na terenima Stanislavščyne od lokanog stanovništva nisu bile formirane sovjetske partizanske grupe. Zato je ukrajinsko sjedište partizanskog pokreta (USPR), stvorenog u ljeto 1942. g., poslalo na Prykarpattje grupacije iz istočne Ukrajine. Kroz terene Stanislavščyne prolazi put partizana pod vodstvom S. Kovpaka, Ć. Isajeva, Ć. Kulaĝina, M. Naumova, P. Sapožyns'kog i M. Šukajeva. Između ostalog, u vrijeme Kovpakovog pohoda u Karpate 1943. godine sovjetski su partizani uništavali hitlerovce te raznijeli naftne bušilice Boryslavo-Droĝobyč'kog naftnog bazena, kao i mostove i kolosijeke. Svojom zadaćom oni su smatrali potkopati mobilizaciju ĝalyč'ke mladeži u njemačku vojsku, demonstrirati sovjetsku prisutnost u zapadno-ukrajinskim zemljama i voditi

¹² Komsomol (rus. Коммунистический союз молодёжи) - Komunistička omladinska organizacija.

¹³ Komunistička Partija boljševika Ukrajine (ukr. Комуністична Партія (більшовиків) України)

borbu s „nacionalističkim formacijama“ UPA¹⁴. Sovjetski partizani često su ulazili u sukobe sa grupama UPA, a lokalni stanovnici nerijetko su od njih trpili rekvizicije i nasilje. Kao rezultat, partizanske grupe, lišene široke podrške stanovništva, poslije neuspjeha pod Deljatyonom u oružanim sukobu između 4. i 6. kolovoza 1943. g. s njemačkom policijom, ali također i sa UNS, napuštaju Ćalyčynu. To je bila direktna posljedica i oštre ideološke borbe za utjecaj među lokalnim stanovništvom, koja se nije preokretala u korist boljševičkih komesara. Ipak su Prykarpattjani identificirali partizanske skupine i grupe upravljane boljševicima sa prijašnjom represivno-kaznenom i terorističkom politikom sovjetske vlade.

Centralna i ukrajinska sjedišta partizanskog pokreta, ispunjavajući naredbe Moskve, zahtijevala su vođenje grube borbe s pobunjenicima. Ignorirajući instrukcije centra, zasebni partizanski vođe stupali su u kontakte sa zapovjedništvom elemenata UPA. Komesar kovpakivskog ujedinjenja general S. Rudnjev napomenuo je, da su „nacionalisti naši neprijatelji, ali napadaju Nijemce“, i da se sa UPA, zajedničkim snagama koje bi štatile ukrajinsko stanovništvo od okupatora, „može živjeti odvojeno, ali neprijatelja treba tući zajednički.“ U vrijeme Karpatskog napada u srpnju 1943. g. on je sudjelovao u pregovorima sa zapovjednicima UPA, a kao posljedica toga pobunjenici su propustili partizane kroz teritorij pod njihovom kontrolom. Razumije se da je Moskva, kao i Berlin, koristila sve mjere kako bi podijelila ukrajinski pokret otpora. Za razliku od S. Rudnjeva, većina zapovjednika (S. Kovpak, O. Saburov, M. Naumov, P. Veršyĝora), koji su djelovali pod kontrolom NKVD-a, bespogovorno su slušali zapovijedi Moskve. Oni su pokušali silom osvojiti ustaničke odrede te su uključivali lokalne Poljake u borbu s elementima UPA. Međutim, svi pokušaji sovjetskog vodstva da pretvore zapadno-ukrajinske zemlje u bazu „boljševičkog partizanstva“ i pripreme stanovnike za njihov budući povratak nailazili su na oružani otpor UPA. Ona je težila partizanske grupacije i stražarsko-diverzantske grupe na čelu s komunistima istisnuti iz Ćalyčyne, koja se smatrala podzemljem OUN i UPA i u kojoj se vodila odlučujuća uloga u oslobodilačkim naporima.

Na Prykarpattju se postupno budio duh nacionalno-oslobodilačkog, patriotskog otpora hitlerovcima te se obnavljaju organizacijske strukture OUN uništene u razdoblju od 1939. do 1941. godine, od strane ne samo sovjetskog represivnog režima, već i nacista. Nakon proglašenja Akta obnove ukrajinske državnosti u Lavovu se 30. lipnja 1941. razvio oružani otpor Hitlerovcima od strane lokalnih formacija UPA i podzemlja OUN(b)¹⁵. Borba je imala

¹⁴ UPA (ukr. Українська Повстанська Армія) – Ukrajinska Ustanička Vojska. Bila je sastavnim djelom OUN.

¹⁵ ukr. ОУН(б), grana OUN pod vodstvom Stepana Bandere.

organizirani karakter, a protiv okupatora su istupale odvojene hrabre i snažne, dobro naoružane grupe. Nacionalno oslobodilački pokušaji s novom snagom se razvijaju u Kolomyjs'kom, Roĝatyns'kom, Rožnjativs'kom, Snjatyns'kom, Tlumac'kom, Jaremčans'kom i drugim rajonima Stanislavščyne. Inicijator i organizator pokreta otpora na Prykarpyttju postala je revolucionarna OUN pod vodstvom S. Bandere - OUN(b).

Rajoni Ğalyčyne ne odjednom postaju područje aktivnih djelatnosti OUN-ovaca, kao na primjer Volyn'. To je bilo posebno povezano s tim što ovdje okupatorske vlasti u početku nisu pribjegavale potpunom teroru kao u sjeverozapadnim rajonima Ukrajine, ne želeći izazvati u vrijeme rata nemir među lokalnim ljudima, ali uz to htjeli su i obnoviti stare njemačko-austrijske utjecaje u kraju. Ipak, general-guvernerstvo, čijim djelom je bila strateški važna i približena do zone ratnih djelovanja Ğalyčyna, smatrano je od strane Nijemaca djelom Reicha i održavalo se u strogoj izolaciji od većine ukrajinskih zemalja. To je dovelo do toga, da je tijekom prve dvije godine okupacije Ğalyčyna bila relativno stabilan kraj, a položaj lokalnih Ukrajinaca i Poljaka ponešto bolji nego u susjednim zonama okupacije. Koristeći taj faktor, OUN(b) od rujna 1941. g. stvara u Ğalyčyni raširenu mrežu stanica i kampova, gdje je pripremala svoje političke i vojne kadrove. Ipak, bez prisutnosti vlastite moćne vojne sile o nikakvoj državnoj samostalnosti i slobodi Ukrajine – glavnog razloga djelovanja ukrajinskih nacionalista - nije moglo biti ni riječi.

Još u lipnju 1943. Na terenima Stanislavščine bili su organizirane dvije područne škole UNS, a uz to i dvije školovane vojne jedinice. U rujnu te godine u oblasti je već djelovalo devet od dvanaest vojno-obučениh formacija, svaka sa tri satnije.

U srpnju 1943. na svijet dolazi letak „Za što se bori UPA“, u kojemu je napisano: „UPA, braneći ukrajinski narod pred terorom okupatora, stvara oružane snage, koje ojačavaju dobitke Narodne Armije, i staje u obranu USSD pred vanjskim neprijateljima. UPA se bori: za samostalnu cjelovitu ukrajinsku državu na ukrajinskoj zemlji, za novi pravedni sistem i poredak u Ukrajini bez gospode, zemljoposjednika, kapitalista i boljševičkih komesara, protiv njemačkih i moskovskih imperijalističkih osvajača koji pokušavaju porobiti i uništiti ukrajinski narod“.

10. listopada 1943. njemački okupacijski režim, reagirajući na porast pobunjeničkih djelovanja, proglasio je u Ğalyčyni vojno stanje i uveo javna pogubljenja. U prosincu 1943. g. grupe narodne samoobrane Ğalyčyne ujedinile su se u bojnu grupu UPA-Zapad, a za zapovjednika je imenovan pukovnik V.Sydor. Ta grupa je uporno vodila gotovo neprestane

bitke s njemačkim vojnim jedinicama u rajonima Bolehova i Skole do jeseni 1944. godine. S pojavom UPA, u ožujku 1944. na Prykarpattju je stvoren vojni okrug 4 „Goverla“, kojem je pripadala opća kontrola nad svim elementima UPA razmještenim na Stanislavščyni.

Postojanje OUN i UPA te njihove antinacističke akcije izazvale su masivni teror okupacijskih vlasti nad sudionicima oslobodilačkog pokreta. Samo u periodu od 23. listopada do 6. svibnja 1944. u Stanislavskoj oblasti, prema nepotpunim podacima, streljano je 533 Ukrajinaca zbog optužbi za pripadnost OUN i za pomaganje pobunjenicima. Međutim, likvidirati OUN i UPA, koji su se oslanjali na požrtvovnu podršku lokalnog stanovništva, okupatori nisu uspjeli.

30. rujna 1943. g. satnija UPA „Trembita“ iz Podillja pod planinom Magurom organizirala je zasjedu dolynskim žandarima. Kaznena akcija žandarmerije iz Dolyne završila je porazom za Nijemce. U studenom te godine odvija se usađeni sukob s onima koji kažnjavaju pobunjeničke jedinice u Čornomu Lisu, a u prosincu hitlerovci nisu uspjeli likvidirati pobunjenike na Dolynščyni. Prema ocjenama sudionika tih događaja, ta akcija kojom se pokušalo „sломiti do kraja otpor Ukrajinskog naroda“, „kao posljedicu je donijela neprijatelju jedan veliki neuspjeh“.

U jesen i ljeto 1944. grupacije UPA na terenima Stanislavščyne vodile su također i bitke sa elementima prve mađarske vojske. Veliku bitku sa njemačkim jedinicama UPA je vodila od 9. do 16. srpnja 1944. u Karpatima na granici Lavovske i Stanislavske oblasti u području sela Kam'janka (Skolivskij rajon) i Lypy (Dolynskij rajon). Pobunjenici su zadali velike gubitke dvama njemačkim divizijama, koje su bile prisiljene na povlačenje.

Dakle, u godinama Drugog svjetskog rata osnovni strateški cilj formiranja OUN i UPA bila je obnova Ukrajinske državnosti. Oni su u vrtlogu njemačko-sovjetskog suprotstavljanja aktivno pokušavali odigrati ulogu „treće sile“, koja predstavlja i štiti interese ukrajinskog naroda. Takva pozicija uvjetovala je borbu istovremeno na tri fronta – protiv njemačkih okupatora, sovjetskih partizana i poljskih formacija Armije Krojove, koje su se zalagale za obnavljanje Poljske u predratnim granicama. S obzirom na to da UPA za razliku od pokreta otpora u Europi nije imala podršku nijedne od država, bila je prisiljena pridržavati se svojevrstne taktičke linije, u čijoj osnovi su bili okupljanje i ojačavanje vlastitih sila i otpora na njih te pokušaji širenja svoje kontrole na što je moguće veći dio ukrajinskih zemalja, čekanje idealnog trenutka za odlučujući udar, nastojanja da pritisne svoje protivnike kao i dogovori sa mogućim saveznicima.

Nije moguće ne skrenuti pažnju i na činjenicu stvaranja 16-tisućne ukrajinske pješake divizije „Āalyčyna“ iz redova Āalyčana, pod zaštitom njemačkog vojnog zapovjedništva, radi sudjelovanja u borbama s Crvenom Armijom. Ideju stvaranja divizije podržavao je i dio OUN, kojeg je vodio A. Mel'nyk i koji su tu diviziju smatrali začetkom ukrajinske vojske u sastavu Wehrmachta prema modelu legije Ukrajinskih sičovskih strijelaca¹⁶ iz vremena Prvog svjetskog rata. OUN(b) I zapovjedništvo UPA bili su protiv formiranja divizije, smatrajući to jednom od pokušaja „daljnjeg iskorištavanja... fizičke snage naroda“ u interesima „bankrotirajućeg germanskog imperijalizma“. OUN(b) je procijenila taj akt kao pokušaj „priključenja do njemačke kočije za koju postaje sve više očito, da se kotrlja u propast“. I tako su Āalycki mladići pristupali toj formaciji sa željom da će naoružani i obučeni vojnom vještinom još biti korisni u budućnosti u borbi za neovisnu Ukrajinu državu. Hitlerovcima je bilo potrebno popunjavanje redova da bi uništili napredujuću sovjetsku vojsku. U bici pod Brodama na L'vivščyni od 17. do 22. srpnja 1944. spasilo se blizu 3 tisuće vojnika. Ostatak je odveden u zarobljeništvo ili ubijen. Odlukom sudbine Ukrajinci su primorani ratovati u formacijama Crvene Armije, ukrajinske pobunjeničke te njemačke vojske. Zbog odsutnosti vlastite države, ukrajinska nacija našla se u situaciji u kojoj je brat išao na brata.

Oslobođenje kraja od nacističke okupacije i obnova sovjetske vlade. Borba OUN i UPA protiv totalitarnog režima (druga polovica 1940-ih – prva polovica 1950-ih godina).

Početak oslobađanja Stanislavske oblasti od njemačko-fašističkih uljeza bio je položen u tijeku Proskuryvsko-Černivetske operacije sovjetskih oružanih snaga. Na kraju ožujka 1944. godine dijelovi 8. mehaniziranog korpusa 1. Gardijske tenkovske vojske pod zapovjedništvom generala M. Katukova u borbama su izbili na Dnjestar. Prešavši rijeku u oblasti sela Ustečka, tenkisti su došli na teritorij Stanislavščyne. Tijekom travnja 1944. g od Nijemaca su oslobođeni Āorodenkivs'kyj, Snjatyns'kyj, Āvizdec'kyj, Obertyns'kyj, Koršivs'kyj i Zabolotivs'kyj rajoni te dijelovi Kuts'kog, Lančyns'kog Otynijs'kog i Tlumac'kog rajona. Na tim terenima počela su se graditi industrijska poduzeća te počinje poljoprivredna proizvodnja za potrebe fronta. Sljedeća dva mjeseca vojna djelovanja na teritoriju Prykarpattja imala su, u osnovi, pozitivan karakter.

U srpnju 1944. Godine počela je Lavovsko-Sandomyrs'ka operacija vojske 1. Ukrajinskog fronta. Elementi 1. ukrajinske gardijske i 18. vojske oslobodili su Stanislav (27. srpnja 1944. g.) Āalyč, Dolynu, Kaluš, Nadvirnu, RoĀatyn, Tlumač i druga naselja u oblasti.

¹⁶ Regularne ukrajinske jedinice u Prvom svjetskom ratu.

U tijeku istočno-karpatske operacije 4. Ukrajinskog fronta 18. listopada 1944. sovjetske vojne jedinice dostigle su glavni karpatski planinski lanac i ovladale najvažnijim prijelazima. Na taj način završeno je oslobađanje teritorija oblasti. Na Stanislavščyni je u krvoprolićima i borbama poginulo 14.413 sovjetskih vojnika - predstavnika 31 nacionalnosti. Tisuće boraca odlikovano je visokim vladinim nagradama. 41. pod-odjel Crvene Armije dobio je naziv „Karpatski“, 1. Tenkovska brigada – „kolomijska“ a druge vojne formacije nazvane su prema nazivima naseljenih mjesta. Više od 100 tisuća autohtonih Prykarpattjana ratovalo je u sastavu Crvene Armije protiv njemačkih fašističkih uljeza, a više od 26 tisuća poginulo je u borbama, nestalo ili podleglo ozljedama u vojnim bolnicama.

Dolazak Crvene Armije u zapadnu Ukrajinu označio je povratak represivnog sovjetskog partijsko-totalitarnog režima s njegovim boljševičkim ekstremizmom i represivnim aparatom te željom da se osveti za vlastite zločine i promašaje te za „gubitak obraza,, kao posljedicu ratnih katastrofa 1941-1942. godine. Te nove okolnosti postavile su pred vodstvo UPA složeno pitanje o isplativosti nastavka borbe s prevladavajućim sovjetskim snagama. Ono je očekivalo, posebice, da će se razbijeni Nijemci dogovoriti sa zapadnim državama, da bi se spriječila sovjetska ekspanzija. To je potaknulo vodstvo OUN i zapovjedništvo UPA da nastave borbu s boljševicima i usredotoče se na oružane kontra-akcije Crvene Armije i sovjetskih partizana. Za one koji su se borili za ideju neovisnosti ukrajinske države nastalo je novo, tragično razdoblje konfrontacije s sovjetskom vladom. UPA je organizirala niz akcija da bi podrivala sovjetske mobilizacije, spriječila deportacije „nepouzdanih elemenata“ i zaustavila represije protiv Grkokatoličke crkve. One su, prije svega, bile usmjerene protiv NKVD, članova kom-partije i onih koji su surađivali sa sovjetskim režimom. Poseban primjer rušenja mobilizacijskih planova sovjetske vlade bila su djelovanja OUN i UPA na Stanislavščyni, gdje se do 21. kolovoza 1944. moralo u rajonski vojnog komesarijat javiti 30.268 pozvanika, a zapravo je došlo tek blizu 15 tisuća ljudi.

U jesen 1944 g., kada očekivanje skorog sukoba Zapada sa SSSR-om čini strategiju OUN i UPA, aktivnost njihovih oružanih formacija dosegla je vrhunac. Tereni Stanislavščyne ispostavili su se kao najviše naseljeni borcima OUN i pod-dijelovima UPA, a opća količina sudionika nacionalno-oslobodilačkog pokreta u kraju na kraju te godine dostigla je 30.000 ljudi. Prema izračunima, 70 formacija UPA (22 tisuće osobnog sastava) koje su djelovale na Stanislavščyni u kolovozu i prosincu 1944. g. provele su 743 borbene akcije, a od tog broja 10 su napadi na rajonske centre i mjestašca u kraju – Boğorodčany, Bil'shivci, Bukačivci, Vojnyliv, Lysec'ke, Solotvyn, Tysmenycja, Tlumač, Jezupil', Pereğins'ke i Rožnjativ.

Najbrojnijim su se smatrale pobunjeničke formacije Groma, Blakytnog i Rizuna, u kojima se nalazilo 400-450 pobunjenika naoružanih strojnicama, automatskim puškama, protutenkovskim oružjem te čak i minobacačima i topovima. Pri tomu se koristio fleksibilan arsenal taktičkih djelovanja, uključujući kombiniranu suradnju pješništva i artiljerije, a sama ilegalno-partizanska taktika, gledajući na ograničene mogućnosti pobunjenika, činila se kao najviše logična.

Ta taktika imala je cilj; a) natjerati sovjetsku vladu zadržati više snaga u gradovima i samim time im oslabiti prisutnost u seoskom području; b) stvoriti prepreke na putu ojačavanja gradske vlade i paralizirati njena djelovanja protiv oslobodilačkog pokreta; c) uništiti rekviziciju poljoprivredne produkcije i drugih mjera na selu.

Radi likvidacije formacija UPA i podzemnih organizacija OUN sovjetska vojska organizirala je blokadu velikih pobunjeničkih teritorija, slala agente radi infiltracije u strukture UPA i izvršavala ubojstva njihovih zapovjednika te stvarala specijalne napadačke bataljune. Započela je aktivna propagandna kampanja, da bi se prikazalo OUN i UPA kao nacističke krvnike. Posebni sukobi sovjetskih snaga s UPA imali su širok razmjor. Samo na Stanislavščyni, koja je od kraja 1944. godine smatrana utvrdom oslobodilačkog pokreta, UPA je u jesen te godine likvidirala 1500 sovjetskih aktivista. Sovjetski predstavnici tvrdili su da je tijekom tog vremena ubijeno 36 „bandi“ UPA u broju od 4.300 ljudi. U studenom 1944. g. blizu Jablunova (pod Kolomyjom) pod-odredi UPA uništili su bataljun Crvene armije.

Ispunjavajući naredbu Staljina o likvidaciji pobunjeničkog pokreta u zapadnoj Ukrajini do kraja rata, vlada USSR i NKVD privukli su pred kraj 1944. godine do borbe protiv UPA gotovo 200 tisuća vojnika unutrašnjih vojski, boraca partizanskih i kaznenih elemenata, a također i artiljeriju, tenkove te avijaciju. Prakticirala su se javna pogubljenja zarobljenih pobunjenika, uveden je talački sustav i represije nad obiteljima sudionika oslobodilačkih napora. Na Stanislavščyni je pred kraj 1944. g. vješanjem javno pogubljeno 28 ljudi, od toga 3 u oblasnom centru i 15 u rajonima oblasti. U cijelosti, snage oslobodilačkog pokreta na Stanislavščyni podnijele su primjetne gubitke. Od 3. kolovoza 1944. do 1. siječnja 1945. g. protiv njih je provedeno 370 operacija, koje su za posljedicu imale smrt i odvođenje u zarobljeništvo 4.698 pobunjenika i ilegalaca. Među poginule ubrajalo se i 16 satnijskih zapovjednika, komandant formacije „Kozak“ i zapovjednik područne škole UPA „Oleni“ F.Pol'ovyj (kodno ime „Pol“), a značajne gubitke podnio je i kadetski sastav. U cijelom periodu od veljače do 31. prosinca 1944. godine u zapadnim oblastima Ukrajine protiv OUN i

UPA provedeno je 6.495 operacija, koje su za posljedicu imale 57.405 mrtvih i 50.387 zarobljenih pobunjenika. Među trofeje ubrajalo se i 35 topova, 328 minobacača, 15 bacača plamena, gotovo 3 tisuće strojnica, 4.230 automatskih pušaka, 18.591 puška te druga oprema i streljivo.

Svejedno, oružani otpor staljinističkom totalitarizmu nije se zaustavljao. U zaleđu Crvene Armije na nedavno oslobođenoj od njemačko-fašističkih grabežljivaca ukrajinskoj zemlji elementi UPA držali su cijele rajone seoskih lokaliteta, ostvarivali napade na centre rajona, napade na lokalnim terenima te uništavali partijsko-komsomolski aktiv, enkavediste i borce napadačkih bataljuna. U većini sela Prykarpattja nelegalno su djelovale nacionalno-državne strukture OUN podupirane odredima UPA, to jest faktički je postojalo dvovlađe (ilegalaca i vlade). Dakle, UPA i njihovo političko vodstvo OUN(b) istupili su u otvoreni rat s sovjetskom vladom.

Period mnogogodišnjeg poslijeratnog krvoprolića beskompromisnog i požrtvovnog suparništva među OUN i UPA s jedne i sovjetskih vladajućih struktura s druge strane, na zapadno-ukrajinskim zemljama, posebno na Prykarpattju, može se uvjetno podijeliti na tri etape: 1. od 1944. do 1946. godine, kada su u tijeku vojnih operacija Sovjetske Armije i unutrašnjih jedinica NKVD-MVS osnovne snage UPA podnijele poraz te je pokret otpora prešao do dubokog podzemlja i taktike djelovanja u manjim grupama; 2. Od 1947. Do 1951. godine, kada su se djelovanja podzemlja usmjeravala na ometanje akcija u kolektivizaciji i sovjeticizaciji regije, a snage vlade na borbu operativno-vojnima skupinama s podzemnim organizacijama (vodstvom) OUN; 3. Od 1951. do 1956. godine, kada su likvidirane razdvojene grupacije podzemlja i druge nelegalne formacije OUN.

U tijeku Stanislavske borbene operacije (travanj-svibanj 1945.) sudjelovalo je 11 tisuća vojnika Sovjetske vojske, unutarnje i pogranične snage, tenkovska satnija i 6. lovačka eskadrila NKVD. Gubici UPA iznosili su 2.167 ubijenih i 6.311 zarobljenih. Tijekom srpnja i rujna 1945. g. Sovjetski vojni kontingent izveo je 2.179 vojno-čekističkih¹⁷ operacija i 556 zasjeda. Kao rezultat toga bili su u potpunosti razbijeni odredi V. Ćusaka (96 ljudi), M. Rybčyna („Orlyka“) od 70 ljudi, V. Zubkova („Kosa“) u broju od 70 ljudi, 57 boraca i 11 jedinica samoobrane, likvidirano je vodstvo Ćorodenkivs'kog i Roĝatyns'kog nadrajonskog zapovjedništva OUN, tri rajonska vodstva, jedan ujedinjeni te 9 veznih stanica u Stanislavs'komu, Ćalyc'komu i Tlumac'komu rajonu. Pri tome je ubijeno 1.159, a zadržan

¹⁷ Ćekisti – djelatnici ĆK (rus. чрезвычайная комиссия), sovjetske tajne policije.

2.871 pobunjenik i 383 člana OUN-ovske mreže, a također i 1.945 takozvanih „pomagača bandi„. Tijekom 4. kvartala 1945. Na Stanislavščyni su provedene 2.258 vojno-čekističke operacije i 643 zasjede (od toga 903 vojne operacije i 274 zasjede u prosincu), tijekom kojih je ubijeno 455 pobunjenika i članova nacionalističkog podzemlja.

U tijeku operacije „Velyka blokada“ (siječanj-travanj 1946. g.) sovjetski garnizoni zauzeli su sve naseljene točke Prykarpattja i Karpatskog kraja, mobilne grupe ostvarile su napadačka djelovanja a primjenjivana je i avijacija. Brojnost sudionika pokreta otpora smanjila se, prema raznim ocjenama, na 40-60 %. Prema podacima sovjetske strane, u vrijeme zimsko-proljetnih operacija 1946. na terenima Stanislavščyne bilo je razoreno 68 formacija UPA i likvidirano 145 organizacija OUN, uništeno 1.836, zarobljeno i uhićeno 3.030 članova OUN i UPA i simpatizera nacionalističkog pokreta. 24. veljače 1946., u vrijeme borbe grupe pobunjenika sa napadačko-izviđačkom grupom 215. pješачke pukovnije vojske NKVD u rajonu Crne Šume poginuo je jedan od najpoznatijih pobunjeničkih vođa i zapovjednik odreda „Čornyj Lis“ UPA-zapad V. Andrusjak (kodno ime „Šrežit“ i „Rizun“).

Usmjerenja i taktička sredstva oružane borbe OUN i UPA u to vrijeme bila su dosta raznovrsna: bili su to neočekivani napadi na garnizone i postaje MVS, prepadi na centre prebivanja kompartijsko-sovjetske administracije, zasjede na putovima i blizu izlaza u naseljena mjesta, uništavanje komunikacijske opreme i sredstava za vezu, sabotažne akcije te uništavanje industrijskih objekata i administrativnih zgrada. Velika uloga u praksi kaznenih organa odvijala se izviđačkim akcijama s ciljem pronalaženja i osvajanja bunkera i skloništa pobunjenika i korištenjem operacija s nabavkom poljoprivredne proizvodnje radi otkrivanja nacionalističkog podzemlja.

Od kraja 1940-ih do početka 1950-ih godina borba između sovjetske vlade i oslobodilačkog pokreta na Prykarpattju vodila se u vojnoj, političko-ideološkoj i gospodarskoj sferi, osobito u djelovanju kolhozne izgradnje. 1948. godine snage ukrajinskih nacionalista najbrojnije su bile tek u Stanislavs'koj oblasti: 158 organizacija OUN (688 ljudi) i 26 borbenih grupa UPA (345 ljudi) te 859 zasebno djelujućih pobunjenika i ilegalaca.

Od lipnja do studenog 1948. na Stanislavščyni je protiv OUN i UPA proveden niz operacija čije posljedice su bile likvidacija 65 borbenih grupa OUN i podzemnih središta UPA, a ubijeno je i uhićeno 1632 pobunjenika i njihovih pristaša. Od 3. do 5. prosinca od strane snaga specijalne 215. pješачke pukovnije unutarnjih snaga MDB blizu sela Topil'ske u

Perehins'komu rajonu ubijen je zajedno sa ženom referent službe sigurnosti zapovjedništva OUN Karpatskog kraja V. Livyj (kodno ime Mytar).

Snažna ofenziva sovjetskih snaga na pozicije OUN i UPA na Prykarpattju nije slomila otpor pobunjenika. 20. studenog 1948. njihove snage ubrojene su u 22 borbene grupe UPA (149 boraca), 168 podzemnih organizacija OUN (817 ljudi) i gotovo 500 posebno djelujućih boraca i nelegalaca. Upravo oni su zadavali osvetničke udare po objektima sovjetske vlade. U studenom i prosincu oni su ostvarili 38 akcija, od tog broja 25 terorističkih napada na kompartijsko- sovjetski i kolhozni aktiv.

S velikom aktivnošću pobunjenici su nastavili djelovati na Stanislavščyni i 1949. godine. Tu su 1. travnja 1949. g. njihove snage brojale 26 borbenih grupa (165 ljudi), 194 podzemne organizacije OUN (901 osoba) i 329 zasebno djelujućih boraca - ukupno 1395 ljudi. Od svibnja do listopada 1949. godine pobunjenici su na terenima oblasti ostvarili 212 akcija, čije posljedice su bili sljedeći gubici: broj umrlih, ranjenih i odvedenih u šume iznosio je gotovo 200 osoba. U 1949. i 4 mjeseca 1950. od ruku nacionalističkog podzemlja na Prykarpattju poginulo je 200 predsjednika seoskih savjeta, 19 vođa kolhoza i 30 predstavnika milicije.

Kao odgovor na djelovanja pobunjenika i podzemlja sovjetska vlada reagirala je širokim represivnim protumjerama. Samo u prvom kvartalu 1949. uspjelo joj je na Stanislavščyni uništiti u potpunosti 30 i djelomično 133 bojne grupe UPA i podzemnih organizacija OUN, čiji gubici su iznosili 787 ljudi. U cijelosti od siječnja do listopada 1949. snage oslobodilačkog pokreta u Stanislavs'koj oblasti izgubile su u svojim redovima 1.820 ljudi. Nenadoknativ gubitak za pobunjenike bila je smrt vođe OUN Karpatskog kraja i zapovjednika UPA-zapad V. Sydora (kodno ime „Šelest“ i „Vyšytyj“) u travnju 1949. Osim toga, od siječnja do ožujka sa prostora Stanislavščine deportirano je 372 obitelji (1038 osoba).

1950., kao i prijašnjih godina nacionalističko podzemlje na području Prykarpattja nastavilo je djelovati s najvišom aktivnošću. Njihovi redovi brojali su 940 ljudi, okupljenih u 15 borbenih grupa i 148 podzemnih organizacija OUN. Njihovim naporima tijekom 1950. godine ostvarene su 144 akcije. 1. kolovoza 1951. g. u Stanislavs'koj oblasti prema podacima MDB brojale su se 93 grupe u organizaciji OUN (586 ljudi) a također i 47 takozvanih „legalnih“ nacionalističkih centara. Za 7 mjeseci 1951. g. pobunjenici i podzemlje ostvarili su 63 akcije, eliminirajući 34 predstavnika sovjetskog režima.

Ipak je nacionalno-oslobodilački pokret na Prykarpattju bio osuđen na propast, s obzirom na to da je pobijediti moćni totalitarni sustav bilo u tom trenutku nemoguće, tim više, što je Zapad ostao ravnodušan na mnogogodišnju borbu ukrajinskih pobunjenika za državnu neovisnost. Ne gledajući na to što je sa vojne točke gledišta antikomunistički otpor OUN i UPA završio porazom, ta borba nije bila lišena realnog smisla i ne može biti označena kao uzaludna. Oslobodilački pokret pod vodstvom OUN postao je objektivno neminovan izazov totalitarnom režimu od strane tog djela Ukrajinaca koji je upoznao težinu nacionalne ideje i potrebu njene realizacije u vlastitoj nezavisnoj državi.

3.2. „Prykarpattja u vrijeme totalitarizma (1944 – 1991)“

Neovisnost Prykarpattja, kao i cijele Ukrajine, ostvarena je kroz dugi period iskušenja. Jedno od najtežih bilo je razdoblje komunističkog totalitarizma, čije posljedice se javljaju u političkoj, ekonomskoj te duhovnoj dimenziji.

Sa približavanjem sovjetske vojske u zapadno-ukrajinskom društvu nije bilo nikakvih iluzija o budućnosti s obzirom na predratnu sovjetsku politiku u tim krajevima. Zapadne oblasti Ukrajine i poslije završetka Drugog svjetskog rata ostale su arenom aktivnih djelovanja i primjene regularnih vojnih elemenata.

1944. godine na Prykarpattju je obnovljen sovjetski politički sustav. Vraćaju se partijski, sovjetski te komsomolski organi, koji su ostvarivali politiku „sovjetizacije“ kraja. U regiju su dovedene tisuće članova partije iz istočnih oblasti USSR i drugih republika SSSR. Preseljenje velike količine službenika iz istočnih oblasti u zapadno-ukrajinsku regiju postalo je osnovnom metodom provođenja kadrovske politike. 1. siječnja 1946. u oblasti je radilo 1.600 komunista, koje je CK Kompartije Ukrajine usmjeravao na partijski rad. Do sredine 1946. CK VKP i CK KP(b)U dodatno su poslali u oblast 8.314 specijalista narodnog gospodarstva, među kojima je bilo 3.448 komunista i 3.565 komsomolaca. „Patronat“ se odvijao putem povezivanja partijskih i komsomolskih organizacija istočnih i južnih regija sa oblastima zapadne Ukrajine. Stanislavs'ku (Ivano-Frankiv'sku) oblast patronirale su Lužans'ka, Žytomyrs'ka i Hersons'ka oblast.

1946. g. u partijskim organizacijama Stanislavske oblasti radilo je samo 7,6 % lokalnih komunista, budući da su se prema stanovništvu zapadnih oblasti odnosili s nepovjerenjem. 22. siječnja 1946. u sastav USSR uvedena je Stanislavs'ka (1962. preimenovana u Ivano-Frankivs'ku) oblast.

Poslije rata jedan od važnih smjerova rada partijskih i kažnjeničkih organa bila je marljiva provjera ratnih zarobljenika, zatvorenika koncentracijskih logora te nasilno odvedenih na rad u Njemačku, a također i onih stanovnika koji su živjeli na teritoriju pod njemačkom okupacijom. Staljinov totalitarni režim koristio je široki arsenal represivnih mjera: od streljanja, zatvaranja, do opsežnih protjerivanja te deportacija. Posebice, 1. kolovoza 1946. g. u Poljsku je iz Stanislavs'ke oblasti deportirano gotovo 78 tisuća ljudi. U listopadu 1947. iz oblasti su odvedene 4.574 obitelji ili 12.476 ljudi. Ukupno je od 1944. do 1947. godine iz Zapadne Ukrajine odvedeno 100.310 ljudi. U posljeratnim godinama gotovo je iz svakog prykarpatskog sela u Sibir odvedeno po nekoliko obitelji, a iz njih 28 odvedeni su svi stanovnici. Tako je selo Selyšče u Ćalyckom rajonu likvidirano za 24 sata. U vrijeme akcije „Visla“ u selo Ozerce u Ćalyc'kom rajonu dovedeni su Lemki iz Poljske. Ipak, visoki porezi, odsutnost života i mizerne plaće prisilili su na iseljavanje u Mykolajivs'ku oblast (jug Ukrajine).

Sramotnim aktom, usmjerenim protiv ukrajinskog naroda postala je operacija „Visla“, ostvarena od strane Poljskih vlasti od travnja do kolovoza 1947. godine. Njen cilj bio je nasilna deportacija Ukrajinaca iz njihovih etničkih teritorija na one prostore na kojima su ranije živjeli Nijemci. Poljski administrativni organi primjenjivali su represivne metode u akciji preseljenja, uključujući oduzimanje Ukrajinacima prava na zemlju, likvidacije ukrajinskih škola, kulturno-obrazovnih ustanova, grkokatoličkih crkava i tako dalje. U isto vrijeme provedena je zajednička vojna akcija SSSR, Poljske i Ćehoslovačke protiv skupina UPA, u tijeku koje su ukrajinske nacionalne formacije pretrpjele značajne gubitke.

Izdržavajući teškoće poslijeratnih godina, stanovnici kraja požrtvovno su radili na obnovi narodnog gospodarstva. Osobito primjetni bili su uspjesi u industrijskom razvitku. 1944. do 1991. godine na Prykarpattju je stvorena široka industrijska infrastruktura. Posebice, reorganizirana je naftna industrija (obnovljen je i proširen rad Nadvirnjanske nafto-preradne tvornice, a 1952. godine stvoren je naftnoindustrijski odjel „Dolynanafta“) te industrija za obrađivanje drveta (Vyĝods'ki, Nadvirnjans'ki, Deljatyns'ki i Bolehivs'ki šumski kombinati). U tom periodu završena je gradnja najveće u Europi Burštyns'ke termoelektrane, jedne od najmoćnijih u međunarodnom sustavu „Mir“. Djelovali su Kalus'ko proizvodno društvo „Hlorvinil“, ivano-frankivska tvornica instrumenata, tvornica „Avtolyvmaš“, prykarpatski namještajni kombinat, tysmenyc'ka tvornica krzna, kolomyjs'ka tekstilna tvornica, deljatyns'ka tvornica za obradu drveta i druge. Prekomjerna centralizacija, monopol te diktat sovjetskih ministarstava i ureda doveli su do neravnomjernosti narodno-gospodarskog

kompleksa i neravnomjernosti u društveno-ekonomskom razvitku. Proširenje proizvodnje odvijalo se na račun ekstenzivnih metoda vođenja gospodarstva. Njihovu efektivnost označava nizak tehnološki nivo. Žestoka eksploatacija naftnih i plinskih izvora dovela je do njihovog iscrpljenja, a kao posljedica toga količina nafte u Karpatima se od druge polovice 80-ih godina postupno smanjuje.

U poslijeratnim godinama putem represija ostvarivala se kolektivizacija seoskog gospodarstva na Prykarpattju, a to je popraćeno uhićenjima i nasilnim premještanjima seljaka koji su istupali protiv kolhoznoeg sustava. 1 siječnja 1949. kolhozi¹⁸ su ujedinili u Stanislavskoj oblasti 13 % svih seoskih gospodarstava. Kolektivizacija na Prykarpattju u osnovi je završena 1951. godine. Oblast je brojala 605 kolhozova.

Zanemarujući sudbinu milijuna Ukrajinaca, sovjetsko vodstvo koristilo je, isprobanu 30-ih godina, metodu suzbijanja seljačkog otpora – izgladnjivanje 1946. i 1947. godine. Od gladi su najviše nastradali sljedeći rajoni Stanislavske oblasti: Ğorodenkivs'kyj, Ćernelyc'kyj, Ğvizdec'kyj, Obertyns'kyj i Snjatyns'kyj.

Sovjetski način proizvodnje kočio je razvitak produktivnih snaga. Komandne metode ekonomije pogodovala su otuđenju radnika od sredstava proizvodnje u gradu i na selu, a prioritet industrijalizacije grupe „A“ (proizvodnja sredstava proizvodnje) prouzročio je zaostajanje u socijalnoj sferi i nizak nivo života ljudi.

Sovjetski totalitarni režim je u poslijeratnom periodu, ignorirajući stvorenu široku mrežu kulturno-obrazovnih ustanova na Prykarpattju, ostvario potpunu kontrolu nad idejnim sadržajem obrazovanja, kulture, književnosti, umjetničkih radova, radio i televizijskog prijenosa, tiskovina, kazališta, filharmonija i muzeja.

U nacionalnom pitanju sovjetski režim provodio je opsežan program rusifikacije i usadio je kompleks manje vrijednosti ukrajinskoj naciji. Jedan od osnovnih alata postala je namjenska politika uništenja ukrajinskog jezika. Najveći zločin totalitarizma bio je duhovni genocid. Zatvarali su se hramovi, širila se široka ateistička propagandna kampanja, a dominantan je postao utjecaj Ruske pravoslavne crkve.

Tragična stranica povijesti bio je pokušaj sovjetskog režima izbaciti iz duhovnog života naroda Ukrajinu grkokatoličku crkvu, koja je bila glavna konfesija na tom prostoru.

¹⁸ Kolhoz, (ukr. колхоз) – kolektivno gospodarstvo, koje uz Sovhoz (sovjetsko gospodarstvo) čini sastavnicu socijalističkog poljoprivrednog sektora.

Od 8. do 10. ožujka 1946. vijeće grkokatoličke crkve u Lavovu pod pritiskom vlasti poništilo je ugovor s Vatikanom i likvidiralo grkokatoličku crkvu. Pojačani su progoni predstavnika grkokatoličkog duhovništva, koje nije prešlo na pravoslavlje. Usprkos psihološko-moralnom pritisku, administrativnim te represivnim mjerama grkokatoličko duhovništvo i vjernici, čiji duhovni otac je bio mitropolit Josyf Slipyj, nisu podržavali odluku crkve i prešli su u podzemlje.

Bez obzira na ralje totalitarizma, pokret otpora na Prykarpattju nije jenjavao. Njegove forme bile su raznolike: od oružanog pobunjeničkog pokreta, pod vodstvom OUN i UPA do političkog protesta - posebice bojkot poslijeratnih izbora za Verhovnu Radu SSSR i lokalne vlade. OUN i UPA vodili su anti-boljševičku, antisovjetsku propagandu te pozivali ljude da ne idu na biračka mjesta. U krvavu akciju pretvorili su se izbori za Verhovnu radu SSSR u mjestu Zalukvi u Ğalyckom rajonu 10. veljače 1946. godine. Dio seljaka toga dana napustio je svoje domove zato da ne sudjeluju u izborima. Na njih je organiziran pravi lov, a silom i uz prijetnje seljaci su prisiljavani ići na birališta. Zbog propasti izbora predsjednik izborne komisije Semen Bunko bio je osuđen kao „neprijatelj naroda“. 8. veljače 1947. na dan izbora za Verhovnu Radu SSSR i oblasne vlade na biračkom mjestu 1122 u Nadvirni nepoznata osoba bacila je u kutiju 5 listića s natpisima „mi glasamo za ukrajinske pobunjenike, za UPA. 10.000 Banderivaca“.

Pokušaji liberalizacije društveno-političkog života u periodu Hruščeva, u uvjetima očuvanja osnova komandno-administrativnog sustava, bili su neuspješni. O ograničenom karakteru procesa destalinizacije u vrijeme Hruščeva „zatopljenja“ svjedoči i ta činjenica, da izvan amnestije ostaju politički zatvorenici koji su sudjelovali u pokretu OUN i UPA, a također i oni deportirani tijekom godina kolektivizacije sa područja Zapadne Ukrajine.

Pred kraj 50-ih godina aktivirao se kulturno-nacionalni razvoj, koji se pojavio u fenomenu „šistdesjatyštva“¹⁹. Time je započet novi nacionalni preporod. Djela prykarpatskih pjesnika i umjetnika obogatila su se širom tematikom i nacionalnim smislom. U poeziji i prozi aktivno su istupali ljudi mlađe generacije – D. Pavlyčko, i R. Ivanyčuk, a u umjetnosti – O. Zalyvaha, D. Ivancev te O. Ğrycej (Vynnyk). Oni su predstavnici novog političkog, stvaralačkog i estetskog razmišljanja, koji su težili prijeći granice dogmatičnog shvaćanja svijeta te su ponijeli sa sobom duh buntovništva. Reakcija sovjetskog režima na

¹⁹ šistdesjatyky (ukr. Шістдесятники) – generacija ukrajinske inteligencije, koja djeluje krajem 50-ih i 60-ih te istupa protiv Staljinovog režima.

proces obnavljanja bio je val represija, koje su se doticale mnogih književnika i umjetnika u Prykarpattju.

Na prijelazu između 1950-ih i 1960-ih godina u Ukrajini se rađa disidentstvo, koje postaje nova forma građanskog protesta. Značajna količina pokazivanja neslaganja s totalitarizmom bila je povezana upravo sa Zapadnom Ukrajinom. Veći dio disidenata na Prykarpattju (41 osoba) činili su predstavnici inteligencije (pjesnici, umjetnici, grkokatolički svećenici, studenti). Disidentski pokret imao je jasno nacionalno-demokratsko usmjerenje.

Građanski protest izlagan je: širenjem antisovjetskih letaka, „samvydavom“²⁰, radovima disidenata („Mojsije“, „reportaža iz rezervata Beriji“ V. Moroza), slušanje prijenosa inozemnih radio programa „glas Amerike“, „Svoboda“, „Vatikan“, upitima književnika i umjetnika sovjetskim vlastima u vezi uhićivanja ukrajinske inteligencije, organiziranjem skupova obilježavanja sjećanja na Tarasa Ševčenka itd. Karakteristika samoizdavane literature zapadnog dijela Ukrajine postala je oštra kritika sovjetskog režima, traženje državne nezavisnosti te apel na prijašnje etape ukrajinskog nacionalno-oslobodilačkog pokreta, posebno OUN i UPA. Na Prykarpattju je bilo mjesta i za vjersko disidentstvo, čiji predstavnici su istupali za utvrđenje ne deklarirane, nego faktičke slobode savjesti kao i zahtijevanje obnove grkokatoličke crkve.

Zajedno s tim ostvarivali su se pokušaji organiziranog otpora sovjetskom totalitarnom sustavu. Posebice krajem 50-ih godina u Stanislavu je djelovala područna Ujedinjena partija oslobođenja Ukrajine, koju su stvorili grupa radnika i studenata (J. Tkačuk, B. Tymkiv, I. Strutyns'kyj, M. Jurčyk i drugi).

Od 1964. do 1967. godine u Ivano-Frankivsku djelovala je podzemna organizacija – Ukrajinski Nacionalni Front (UNF), a inicijatori stvaranja i vođe su bili Dmytro Kvecko – učitelj povijesti iz Dolinskog rajona Ivano-Frankivs'ke oblasti te nekadašnji sudionik nacionalno-oslobodilačkog pokreta Zinovij Krasivs'kyj. UNF je provodio političku liniju OUN i UPA i zagovarao oružane borbe protiv režima za stvaranje samostalne demokratske države. Članove i aktiviste organizacije činilo je preko 150 ljudi iz Lavovske, Ivano-Frankivs'ke, Zakarpats'ke, Ternopil's'ke, Kirovgrads'ke, Černiživs'ke i Donec'ke oblasti.

Razdoblje od 1960. do 1980. godine karakterizira ojačavanje pokreta zaštite prava. 9. rujna 1976. stvorena je ukrajinska grupa za pomoć ispunjenja Helsinških ugovora, čija je

²⁰ Samvydav (ukr. самвидав) - samostalno izdavanje knjiga i drugih publikacija u vrijeme državne cenzure.

osnovna zadaća ležala u informiranju svjetske javnosti o činjenicama povrede ljudskih prava na prostoru USSR. Oni podrijetlom iz Prykarpattja postali su aktivisti Ukrajinske Helsinške grupe (P. Sičko, O. Popovyč, O. Zalyvaha i drugi.).

S obzirom na to, reakcija totalitarnog režima nije izostala. Ona se javila u valu uhićenja provedenih u središtu stvaralaštva ukrajinske inteligencije, optužene za „ukrajinski buržoazni nacionalizam“. 1959. godine nad članovima Ujedinjene partije oslobođenja Ukrajine odvijao se zatvoreni sudski proces, na kojem su na razne dužine zatvorske kazne osuđeni J. Tkačuk, B. Tymkiv, M. Ploščak, I. Strutynskyj, M. Jurčyk, I. Konevyč i drugi.

Znamenita osoba u povijesti pokreta otpora bio je V. Čornovil – duhovni otac disidentstva u Zapadnoj Ukrajini. U njegovim djelima („Zlo zbog pameti“, „Pravedan sud ili recidivi terora“) otkrivala se samovolja sovjetske vlade protiv onih ukrajinskih građana, koji su branili pravo svog naroda na slobodu i neovisnost. U neljudskim uvjetima terora on je nastavljao borbu za nacionalne ideale i provodio akcije građanske nepokore.

Ekonomski zastoj iz sredine 80-ih godina i rast pokreta otpora totalitarnom sustavu prisilili su sovjetsko vodstvo da pribjegne reorganizaciji društvenog života. Ipak, SSSR nije bio sposoban odgovoriti na izazov povijesti, pošto reforme nisu izlazile iz granica komandnog sustava. Socijalni program prenesen je u žrtvu rasta vojno-industrijskog kompleksa. Pokušaji izjednačavanja elemenata tržišne ekonomije sa planiranom doveli su do apsolutnog pada proizvodnje, sveobuhvatne systemske krize i konačnog kraha sovjetskog totalitarnog sustava. Strvinarsko ponašanje prema prirodnim resursima i funkcioniranje kemijskih i energetskih divova pretvorilo je industrijske centre Ukrajine u zone ekološke katastrofe.

Tragična stranica u povijesti kraja bila je i rat u Afganistanu, u kojem je sudjelovao 2881 Prykarpatec (od toga 82 mrtva, a 105 se vraćaju kao invalidi).

Postalo je očigledno da bez realnog državnog, a u tom smislu i ekonomskog suvereniteta, kao i bez vlasti naroda bitna poboljšanja nije moguće doseći. Rezultat reorganizacije postalo je osvješćivanje društva o nemogućnosti daljnjeg života u totalitarizmu. Osnovna dostignuća politike glasnosti bili su: likvidacija „bijelih mrlja“ u povijesti, povratak političkih i kulturnih djelatnika ugnjetavanih od strane totalitarnog režima iz ništavila, povratak zabranjenih književnih djela, filmova, znanstvenih i publicističkih djela, oslabljivanje cenzure te uništenje starih ideoloških stereotipa.

Iako su se reorganizacijski procesi na Prykarpattju u cijelosti podudarali s opće-saveznim tendencijama društvenih promjena, zajedno s tim one su imale svoje posebnosti. Posebno aktiviranje nacionalnog pokreta u Ukrajini popraćeno je brzim prerastanjem opozicijskih raspoloženja društva u široko rasprostranjenu demonstraciju aktivnog protesta u obliku štrajkova, straža, gladovanja, narodnih skupova sa plavo-žutima zastavama te pokušajima rehabilitacije političkih zatvorenika. 14. svibnja 1989. godine u selu Voskresincjah u Kolomyjs'kom rajonu u vrijeme otkrivanja spomenika Tarasu Ševčenku prvi put je na Prykarpattju bio javno podignut plavo-žuti barjak.

Strmoglavno su padali autoritet i povjerenje komunističke partije. Rezultatima izbora 1989. godine na Prykarpattju su na vlast došle nekomunističke snage, koji su se zalagale za produbljevanje demokratskih procesa. Od 12 zastupničkih mjesta za Verhovnu Radu USSR 11 mandata dobili su demokratski predstavnici. Uvjerljivu pobjedu nad partijskim promaknutim radnicima uzeli su nekadašnji politički zatvorenici L. Luk'janenko i B. Rebryk, vođe građanskih organizacija u oblasti. U oblasnoj vladi od 137 izabranih zastupnika 110 je pripadalo demokratskom bloku, a samo četiri mjesta dobili su partijski i sovjetski vođe. Predsjednik oblasne vlade bio je izabrani upravitelj lokalne organizacije Narodnog Pokreta Ukrajine Mykola Jakovyna.

U siječnju 1991. u Ivano-Frankivs'koj oblasti partijska organizacija smanjila se na 20 %. Širile su se masovne demontaže spomenika Lenjinu i drugim sovjetskim ličnostima.

Na Prykarpattju se širio vjerski pokret za obnavljanje djelovanja Ukrajinske Grkokatoličke Crkve. U proljeće 1987. u mjestima Kaluši, Ivano-Frankivs'ku te selima Tysmenyc'kog, Kalus'kog i Dolyns'kog rajona provedeni su skupovi vjernika Grkokatoličke Crkve, na kojima su poslije mise odjekivali zahtjevi da se vjernicima vrate crkvene građevine. Pokretu legalizacije UGKC pogodovala je otvorena izjava grupe svećenika i vjernika UGKC iz 4. kolovoza 1987. godine u zapadnim sredstvima masovnog informiranja o svomu izlasku iz podzemlja te podrška Ukrajinskim grkokatolicima od strane Pape Ivana Pavla II. Koordinaciju djelovanja grkokatolika zapadno-ukrajinskih oblasti ostvario je, stvoren u jesen 1987. godine u Lavovu, Komitet zaštite Ukrajinske katoličke Crkve. U njegovoj djelatnosti sudjelovali su žitelji Prykarpattja: Jaroslav Lesiv iz grada Bolehova i Stefanija Petraš-Sičko iz grada Dolyne.

U gradovima i selima kraja rasla je količina nesankcioniranih od strane vlade grkokatoličkih bogoslužja, posvećenih 1000-godišnjici krštenja Kijevske Rus'i. Jedna od

najvećih misa, u kojoj je sudjelovalo više od 5 tisuća vjernika ne samo Ivano-Frankivs'ke regije već i susjedne Lavovske i Ternopil'ske regije, odvijala se 17 srpnja 1988. u Ğošivs'kom manastiru.

Važne etape uključivanja Prykarpattja u nacionalno-demokratsku revoluciju bile su sudjelovanje žitelja Prykarpattja u neformalnim građansko-demokratskim udruženjima: Ukrajinskom kulturološkom Klubu, Društvu ukrajinskog jezika Taras Ševčenko, povijesno-obrazovnom društvu „Memorijal“, ekološkoj asocijaciji „Zelenyj Svit“, Ukrajinskom Helsinškom društvu, studentskim bratstvima i tako dalje. Najznačajniji događaj društveno-političkog života republike bilo je stvaranje pokreta Narodnyj Ruh (narodni pokret) Ukrajine, a jedan od osnivača bio je Dmytro Pavlyčko.

Na Prykarpattju se stvaraju lokalna središta pokreta, koja se uključuju u borbu protiv političkog monopola vlade komunističke partije i za obnavljanje državnog suvereniteta Ukrajine.

21. siječnja 1990. godine, uoči godišnjice akta Ujedinjenja²¹, Prykarpattjani su postali dijelom „živog lanca“ koji se prostirao od Ivano-Frankivska do Kijeva.

Proces političke strukturizacije društva doveo je do stvaranja cijelog niza političkih stranaka: Ukrajinske republikanske stranke, Socijal-demokratske stranke ukrajine, Demokratske stranke Ukrajine, Ukrajinske kršćansko-demokratske stranke i drugih.

Prykarpattja je sa oduševljenjem primilo usvajanje Deklaracije o državnom suverenitetu Ukrajine 16. srpnja 1990. godine.

Pokušaj državnog udara od 19. do 21. kolovoza izazvao je val protesta ukrajinskog građanstva. Propast puča dovela je do aktivizacije procesa raspada SSSR. 24. kolovoza Ptykarpattja je sa veseljem pozdravilo odluku Verhovne Rade USSR o državnom suverenitetu.

Sve-ukrajinski referendum 1. prosinca potvrdio je želju ukrajinskog naroda o neovisnom suverenom životu.

Na taj način sovjetska perspektiva ukrajinske povijesti našla pred zidom kao rezultat događaja od 1944. do 1991. godine. Aktivno građansko-političko djelovanje stanovnika našeg

²¹ ukr. Акт Злуки - ujedinjenje zapadnoukrajinske i ukrajinske narodne republike 1918. godine.

kraja demonstriralo je mjerljiv doprinos Prykarpattja u nacionalno-demokratskim procesima koji su se odvijali u Ukrajini.

3.3. „U neovisnoj ukrajinskoj državi“

Nova ukrajinska državnost u kraju označena je važnim promjenama društveno-ekonomskog, političkog i kulturnog karaktera. Prve godine prijelaza ukrajinske ekonomije sa komandno-administrativnog na tržišni princip funkcioniranja pratile su bolne promjene, povezane sa zatvaranjem ili preprofiliranjem velikih industrija BPK, padanjem opsega proizvodnje te rastom nezaposlenosti, koje su uvjetovale novi val radne emigracije. Na selu, umjesto kolhozno-sovjetskog sustava uvode se farmerski temelji gospodarstva, a rasla je privatna inicijativa naših građana.

Primjetni ekonomski napredak odvijao se na početku XXI. stoljeća. U oblasti su punom snagom počeli raditi industrijski pogoni energetskog kompleksa „Naftohimik Prykarpattja“ „Lukor“, „Vinisin“, te proizvodni sustavi Prykarpattransgaza. Burštyn'ska toplana ušla je u sustav „energetskog otoka“, osiguravajući elektroenergiju za izvoz u zemlje srednje Europe. Daleko iza granica naše države postali su poznati proizvodi: tvornice za obradu krzna „Tysmenycja“ i „Tykaferljuks“. U oblasti je obavljen značajan posao u plinifikaciji Prykarpatskih sela, a „Golubyj Voğnyk“ nađen je u više od 70 naseljenih mjesta. U posljednjim godinama izgrađeno je 80 obrazovnih objekata te 20 kulturnih ustanova, a izgrađeno je više od 1,5 milijuna kvadratnih metara životnog prostora. Prema pokazateljima društveno-ekonomskog razvoja, oblast je ušla među pet najboljih u državi.

Uspostavljene su tijesne ekonomske veze s mnogim zemljama svijeta, a zahvaljujući pogodnoj investicijskoj klimi ostvaren je program širokog razmjera rekonstrukcije oblasnog centra te većine mjesta u oblasti. Danas je većina Prykarpatskih gradova i mjesta dobila izražajni europski izgled, čuvajući pri tome svoju povijesnu neponovljivost. U gradu Kolomyji izgrađen je jedinstveni muzej pisanica, koji je postao ukras i središte pokut'skog kraja.

Naš kraj s pravom se može nazvati turističkim biserom Ukrajine. Karpatske gore privlače ne samo svojom ljepotom, već i prvorazrednim hotelskim, turističkim i odmorišnim kompleksima, a u gorskim rajonima uspješno se razvija „zeleni turizam“. Svojom europskom kvalitetom postali su općepoznati turistički kompleksi „Karpati“, „Cyn'oğora“ i „Bukovel“. U

slikovitom kutku Karpata blizu sela Ğuta izgrađena je državna rezidencija Predsjednika Ukrajine, u kojoj se odvijaju važni susreti na međunarodnom nivou.

U razdoblju neovisnosti Prykarpattja je razvilo svoj nacionalno-kulturni potencijal, a oblast je središte razvoja kulture i umjetnosti, obrazovanja te znanosti. U naseljenim točkama oblasti djeluje 90 državnih i društvenih muzeja, registrirano je više od 4.000 spomenika povijesti, kulture i arhitekture, te djeluje više od 1.600 kulturno-obrazovnih ustanova. Prykarpatci rado susreću goste na brojnim etnografskim i umjetničko kulturnim forumima. Općepoznati su postali forumi kao „Rodoslav“ i „Rodoslavčyk“ „Rizdvo v Karpatah“, huculski festivali i folklorno-etnografski festivali „Bojkivs'ka vatra“.

Slavno je Prykarpattja i po svojim predstavnicima iz umjetničko-kulturne sfere. Ovdje je rođeno i odraslo, duhovno obogativši ukrajinski narod, 25 dobitnika nacionalne nagrade T. Ševčenka. Mi se možemo ponositi imenima kompozitora A. Kos-Anatol'skog, umjetnika O. Zalyvahe i V. Kasijana, pjevačice M. Stef'juk, pisaca D. Pavlyčka, T. Mel'nyčuka, S. Puškya, R. Ivanyčuka i mnogim drugima. Europski uspjeh na festivalu Eurovizije 2004 ostvarila je naša zemljakinja Ruslana Lužyčko, zapalivši energičnim Guculskim motivima milijune ljudi iz raznih država.

Strmo se razvija obrazovna sfera, te je više od 40 tisuća mladih ljudi obrazovano u višim obrazovnim ustanovama oblasti. Više škole predstavljaju prykarpatski nacionalni Univerzitet Vasylja Stefanyka, Nacionalni tehnički univerzitet nafte i plina te Državni medicinski univerzitet. Tu je koncentriran značajan znanstveni potencijal. Znamenito je to da je na prvu godišnjicu proglašenja neovisnosti Ukrajine, odlukom predsjednika države na temelju najstarije visoko-obrazovne ustanove u kraju – pedagoškog instituta – stvoren prykarpatski nacionalni univerzitet V. Stefanyka - obrazovna ustanova širokog profila, koja je postala nova značajna etapa u njenom daljnjem rastu.

Sada se u 15 instituta i fakulteta sveučilišta obrazuje više od 20 tisuća studenata na više od 60 specijalnosti, na 68 katedri radi 775 profesora, od njih 60 akademika, doktora znanosti i profesora te 384 kandidata znanosti i docenata koji si daju truda u pripremi visokokvalificiranih stručnjaka te vode aktivni znanstveni rad u raznim granama znanja, zahvaljujući čemu se Prykarpatsko sveučilište ubraja među bolja sveučilišta u Ukrajini.

Prykarpatsko sveučilište uspješno je prešlo na bolonjski program europskog sustava visokog obrazovanja, koji značajno širi sferu njihovih mogućnosti na međunarodnom nivou.

Na državnom nivou u oblasti je 1999. godine obilježen znamenit datum 1100. godišnjice osnivanja davne kneževske prijestolnice Ćalyča, te se odvijala velika znanstvena konferencija i svečane mjere za taj događaj, u kojem su sudjelovali prve političke figure naše države.

U lipnju 2004. u Ivano-Frankivsku je prema inicijativi instituta povijesti Ukrajine nacionalne akademije znanosti Ukrajine, Prykarpatskog sveučilišta Vasylja Stefanyka i Ivano-Frankivs'ke oblasne državne administracije u granicama sve-ukrajinskog znanstveno-metodološkog projekta provedena prva međunarodna znanstvena konferencija „duhovna osovina Ukrajine: Ćalyčyna – Naddniprjanščyna - Doneččyna“. U njoj je sudjelovalo više od sto znanstvenika iz svih kutaka Ukrajine te predstavnici prekograničnih država, a tema razmatranja imala je značajan društveni i znanstveni odjek.

Regija ostaje izraženim arealom nacionalno-demokratskih tradicija ukrajinskog društveno-političkog života. U većini mjesta i sela oblasti obnovljeni su ili postavljeni spomenici i drugi memorijalni znakovi u znak poštovanja značajnih osoba iz ukrajinske povijesti: T. Ševčenka, I. Franka, S. Bandere, D. Vitovs'kog, Roksolane, kralja Danyla Ćalyč'kog i drugih. Kao sjećanje na herojsku borbu Ukrajinaca za nacionalnu slobodu u mjestima i selima napravljeni su memorijalni spomenici te postavljeni memorijalni križevi. U oblasti je izgrađen i djeluje jedini u državi memorijalni muzejski kompleks nacionalnog vođe S. Bandere. Ulice prykarpatskih mjesta i sela nose imena stotina heroja ukrajinske povijesti.

Značajan čimbenik duhovnog života u kraju ostala je crkva. Jednake uvjete za svoj razvoj imaju sve crkvene organizacije, a multikonfesionalnost na Prykarpattju je izraz vjerske tolerancije. Veličanstveni duhovni hramovi su neponovljiv element gotovo svakog mjesta i sela. Na Ivano-Frankyvščini djeluje više od 860 kulturnih građevina. Sveukrajinsku slavu ostvarili su izgrađeni i rekonstruirani pravoslavni manjavskyj skyt²²., grko-katolički Ćošyvs'kyj manastir te davnorus'ki hram svetog Pantelejmona u selu Ševčenkovu u Ćalyckom rajonu.

Stanovnici Prkykarpattja su neobično aktivni sudionici društveno-političkog života naše države. Političku paletu kraja čini preko 100 oblasnih organizacija političkih stranaka, registrirano je preko 600 građanskih udruženja, a slobodu govora osigurava preko 80 tiskanih izdanja te više od tri desetine radio i televizijskih sredstava masovnih informacija. Sve to čini temeljnu osnovu razvoja građanskog društva.

²² ukr. Манявський скит, samostan Ukrajinske pravoslavne crkve Kijevskog patrijarhata.

Diplomatske tradicije Prykarpattjana imaju svoju izraženu pojavnost u visokoj građanskoj aktivnosti i svijesti u vrijeme provođenja proizvodnih kampanja te sudjelovanjem u razmatranjima važnim za označavanje smjera državnog usmjerenja. Stanovnici regije se aktivno odazivaju na poziv suvremenog političkog života, o čemu svjedoče događaji narančaste revolucije 2004. godine. Tada je apsolutna većina stanovništva oblasti na predsjedničkim izborima podupirala kandidaturu tadašnjeg djelujućeg predsjednika V. Juščenka.

Danas je Prykarpattja kraj čiji potencijal dinamično raste, privlačeći sebi kako poslovne ljude programom perspektivnog razvitka društveno-ekonomske sfere, tako i ljude koji se teže lijepo i u potpunosti odmoriti te ispuniti zdravljem ljekovitih karpatskih gora, vode i povjetarca.

4. ДОДАТОК: ОРИГІНАЛИ ТЕКСТІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

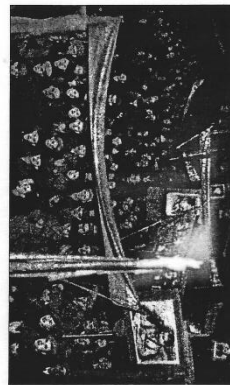
У вогні Другої світової війни та визвольних змагань ОУН і УПА (1939 – середина 1950-х років)

In the flame of World War II and liberation struggle of OUN and UPA Organization of Ukrainian Nationalists and Ukrainian Insurgent Army (1939 – middle of 1950-s)

Початок Другої світової війни і західноукраїнські землі

Друга світова війна стала одним із найдраматичніших періодів у новітній історії Прикарпаття. Її початок 1 вересня 1939 р. назавжди змінив ситуацію в північній частині між державними СРСР і Третім Рейхом. Тимчасовою угодою про ненапад від 23 серпня 1939 р. між СРСР і Німеччиною до чого, як і поставили СРСР у становище даєтичного союзника ворожого Німеччині. Тезами радянсько-німецької угоди, відомі також як пакт Молотова-Ріббентропа, були актом свавільного поділу Європи на сфери інтересів і впливів між СРСР і Третім Рейхом. Ураку початку Другої світової війни. Стрімке просування вермахту, що знищувало польські війська, логічно наблизило до західноукраїнсь-

ких земель, які за таємними домовленостями мали відійти під радянський контроль, повоєннія щодо комуністичного утворення тут незалежної держави у випадку подальшого розширення підтримки Сталіна до вступу у війну. 17 вересня 1939 р. СРСР і Німеччина розпочали 17 вересня 1939 р. операцію, яка розпочала фронт під гаслами "визволення" і "захисту єдинокоронних братів" від фашистського поневолення. На Станіславщині вступили частини 12-ї армії під командуванням генерала І. Токмачева. Ця подія була своєрідним спробою частини українського населення, яка з квітня, червоними і синьо-жовтими прапорами зустрічала бійців Червоної армії. 28 вересня 1939 р. радянсько-німецький військово-політичний з'явник, серед інших і переможців війни, даючи прогностичні новини радянсько-німецьким договором про дружбу і кордони. Уточнивши розмаху, ухва-

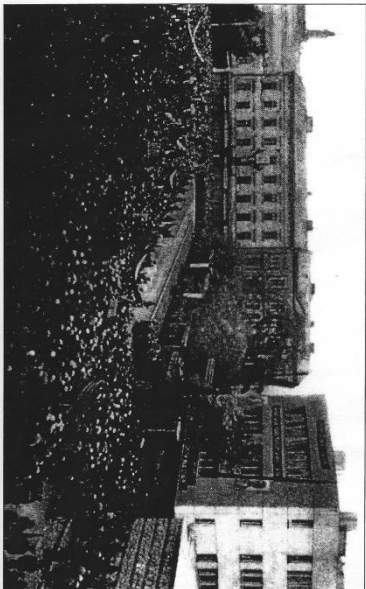
Мітинг громадян в Києві, присвячений встановленню радянської влади в Україні. Жовтень 1939 р.

Meeting of citizens in Kyiv dedicated to the establishment of Soviet power in the region. October, 1939

Другий Народний Зборів (позі в центрі) на Уповноваженні виступив на позачерговому засіданні 19 вересня 1939 р.

Another People's Assembly in the presence of the Ukrainian People's Republic in London. September 19, 1939

Мітинг у м. Станіслав, присвячений встановленню радянської влади в Україні. Жовтень 1939 р.

Meeting in Stanislav dedicated to the establishment of Soviet power in the region. October, 1939

Радича відомості проголошення незалежності України та радянської влади в Закарпатті. Жовтень 1939 р.

The Maidanists, a family of almost revolutionaries, newspaper, October 1939

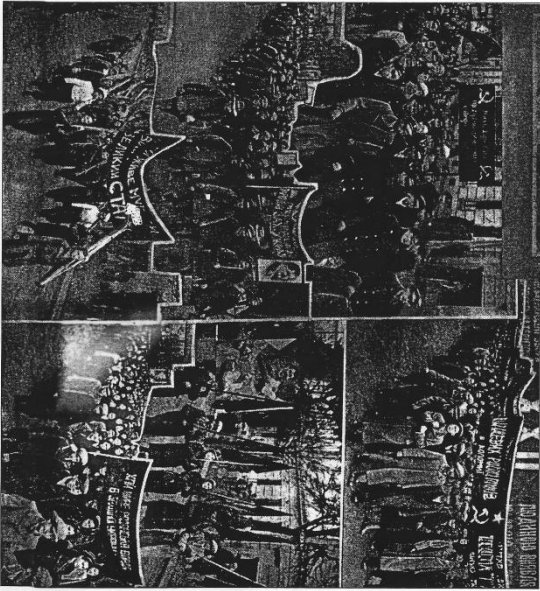
Сучасні зупини атаків на Італію в аеріальних курсах в Італійському дистрикті. 1939

Incidents of aerials courses in Italy district. 1939

і самостійна Україна! У свої Будинок було заведено Червоно-армійські Гетьманські війська. При такому "демократичному" воєнненні від участі у виборах були хочені всі некоммуністичні політичні партії та організації. Аудієнція і культурно-освітні товариства. 26 жовтня Народні Збори вирішили просити Верховну Раду СРСР приєднати За-

карпаття до УРСР. 1 листопада 1939 р. Верховна Рада СРСР ухвалила закон "Про включення Закарпаття до складу СРСР". Однією з найкращіших випробувань для держави було рішення включити до складу Рад УРСР 14 листопада 1939 р. Однією з найкращіших випробувань для держави було рішення включити до складу Рад УРСР 14 листопада 1939 р. Однією з найкращіших випробувань для держави було рішення включити до складу Рад УРСР 14 листопада 1939 р.

302

Демонстрації в Калініні в честь Жовтня революції. Квітень 1939 р.

Demonstration of Kalinin in the anniversary of the revolution. November 1939

Увага Президії Верховної Ради СРСР. Радянська Республіка в Закарпатській області в 4 жовтні 1939 р.

Decree of the Presidium of the Soviet Union on the creation of the Republic of the USSR in the Carpathian region. October 4, 1939

Космодем'янський аеріальний курс. 1939 р.

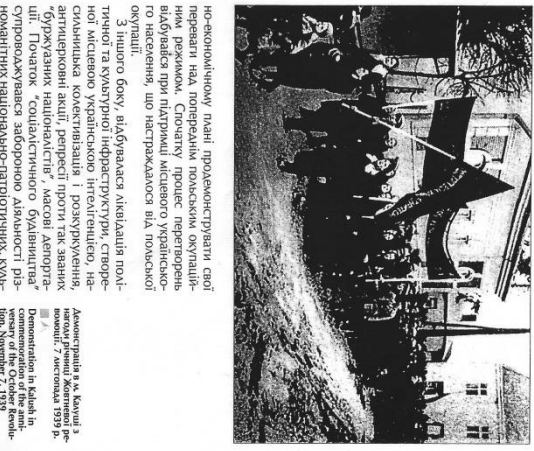
Kosmodemiansky aerial course. 1939

Карти закладені була суцільна радянська влада. Червоно-армійські війська включили в склад Рад УРСР 14 листопада 1939 р. Червоно-армійські війська включили в склад Рад УРСР 14 листопада 1939 р. Червоно-армійські війська включили в склад Рад УРСР 14 листопада 1939 р.

1939 р. зупини в Калініні в честь Жовтня революції. Квітень 1939 р.

1939 r. zupiny v Kalinini v chest Zhovtnya revolyutsii. Kvitень 1939 r.

Замітимо повстання Президії Верховної Ради Української Республіки в Закарпатській області. Червоно-армійські війська включили в склад Рад УРСР 14 листопада 1939 р. Червоно-армійські війська включили в склад Рад УРСР 14 листопада 1939 р. Червоно-армійські війська включили в склад Рад УРСР 14 листопада 1939 р.

Демонстрації в Калініні в честь Жовтня революції. Квітень 1939 р.

Demonstration of Kalinin in the anniversary of the revolution. November 7, 1939

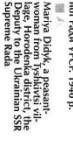
303

Бранко Петров (ліній) та інші делегати на пленумі Народних Зборів 1939 року в Україні. Конференція в Києві, 1939 р.

The members Petro from the National People's Assembly in Ukraine. Meeting in Kyiv, 1939.

Мирна Далецька – голова з'їзду представників національної свідомості (ТГРосвіта), Ново-Василівського імені Раєвського (тошолі) товариства і політичних партій державницького спрямування.

Григорій Михайлович не працює в Україні, а працює в Польщі. Він є представником української діаспори в Польщі. 1940 р.

Grigoriy Mikhailevich is not working in Ukraine, but in Poland. He is a representative of the Ukrainian diaspora in Poland. 1940.

М. Савченко – голова з'їзду представників національної свідомості (ТГРосвіта), Ново-Василівського імені Раєвського (тошолі) товариства і політичних партій державницького спрямування. 1940 р.

M. Savchenko, a president from the meeting of the representatives of the national consciousness (TGRosvita), Novovasilivskiy named Radevskiy (toholi) society and political parties of the nationalist orientation. 1940.

Микола Савченко, голова з'їзду представників національної свідомості (ТГРосвіта), Ново-Василівського імені Раєвського (тошолі) товариства і політичних партій державницького спрямування. 1940 р.

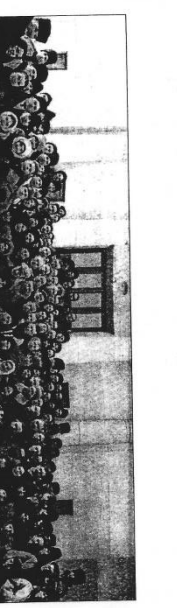
Mykola Savchenko, a president from the meeting of the representatives of the national consciousness (TGRosvita), Novovasilivskiy named Radevskiy (toholi) society and political parties of the nationalist orientation. 1940.

УГОДИ ДАВНОГО СВІТОВОГО ВІСНУ НА ВІДВОДКУ НА ЗАХІДІ

Подавляюча більшість Статистичної обласної Ради департаменту народногосподарського управління в Україні. 1940 р.

Overwhelming majority of the Regional Board of the Ministry of People's Economy in Ukraine. 1940.

Тяжкі рішення приймалися з великим опір новим влади та її представникам, вважачи їх окупантиним режимом. Тільки більшовицького терору не було додано нападів, підготовлених 1940 р. організації ОУН, яка була новою акційною. Надзвичайно успішну роботу в цьому напрямку здійснювала Статистична обласна рада на чолі з О. Лучинським, Д. Кавецьким, В. Чижевським, М. Савченком, І. Білобордом. Мережа підпільних осередків ОУН поширювала листівки, протидіяла мобіляції, здійснювала збройні акції проти радянських установ, військових частин. У квітні-жовтні 1940 р. відбувалися братські зустрічі між представниками українських організацій у західній області. Окремі з них були залучені до проведення до Києва. ОУН не припиняла своїх діяльностей, не попербувала нічого додати на право свого існування і функціонування. Із ідеологією незалежності замишлася незалежність, соборності України.

Характерною рисою діяльності українців на Заході України до складу УРСР, констатуючи вою

Делегати Народної Ради Східноукраїнської області. 1940 р.

Delegates of the Eastern SSR Region to the Ukrainian SSR Congress. 1940.

Учасники районної наради в с. Заліщи. 1940 р.

Participants of the District Meeting of Advisors in Zhalizh. 1940.

М. Діпчик – перший голова Колективного господарства в с. Заліщи. 1940 р.

M. Dipchik, the first head of the collective farm in Zhalizh. 1940.

Григорій Михайлович не працює в Україні, а працює в Польщі. Він є представником української діаспори в Польщі. 1940 р.

Grigoriy Mikhailevich is not working in Ukraine, but in Poland. He is a representative of the Ukrainian diaspora in Poland. 1940.

Август XII Яну АКСМВ, Комсомольської організації, 1940 р.
 Delegate from Svydlov Regional Komunisti Organizatsiya of Lenin Youth Communist League of Ukraine, 1940

Стаття в пресоціалістичній газеті про українську Україну, Мотилі, 1941 р.
 Article in the Pivnitskiy Press, dedicated to Lenin February, 1941

Комсомольці Ботворичівського району, 1940 р.
 Communist members of Botvorichiv district, 1940

неодомовненість і суперечливість політики сталінського режиму на захардукарських територіях самодіяльно української мови. На жаль, доволіочиниваний "золотий вересень" виявився криваво-червоним, а приєднання захардукарських земель до Великої України в рамках УРСР і СРСР здійснювалося широчинними, насильницькими методами, з трюбом порушення принципів міжнародних відносин і порушенням кордонів міждержавних стосунків і моралі.

Німецько-радянська війна і окупація Краю фрешістських загартування

На початку вересня Комсомольці району Районного управління, 3 Січня 1941 р.
 At the first session of Komsolets District Party, January 3, 1941

Переєднанні німецько-радянської війни до-мінаційний український народ, по-близько-найлітськім і радянським тогочасними режими, беззастисним переа-небезпечно

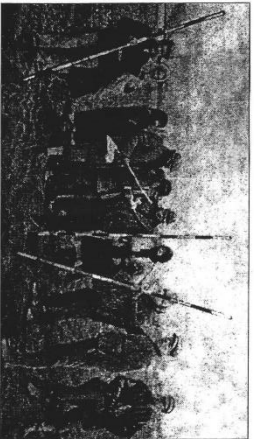
війни, до якої ті поступово наблизяться. В результаті територіальної експансії Радянського Союзу, здійсненої в 1939-1940-х роках між Німеччиною та СРСР, припинити це до-даня найбільш важливими країнами західні кордо-ни України виявився переа-безпечною загрозою з боку "Третнього" Рейху. Готуючись до агресії проти СРСР, Третя мав міцнішає плани відвоювати Україну у майбутній війні. І Радя, відвоювати Україну цей захардукарський народ, щоб не допустити продовольчий додаток Рейху. Генеральна

Два Дні

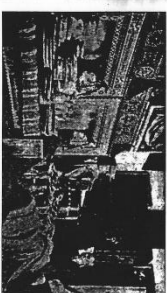
У 1940 р. In the year 1940. In the year 1940. In the year 1940.

У Харківському музеї, 1940 р.
 In the Kharkiv Museum, 1940

У Харківському музеї, 1940 р.
 In the Kharkiv Museum, 1940

Мета полягає в завоюванні нового життєвого простору на Сході та його беззахисному окупації.

Два Дні

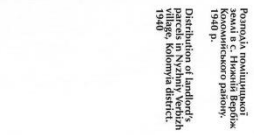
Два Дні

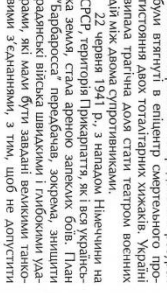
Два Дні

Розподіл територій між німецькими та радянськими військами в Україні, Київський музей, 1940 р.
 Distribution of land in Ukraine, Kyiv Museum, 1940

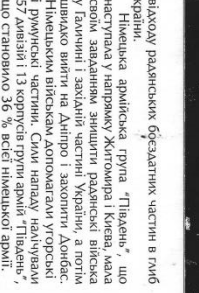
мечені. Таким чином, українське суспільство, вичищені суворинні та продовольчі ресурси, були втягнуті в епіцентр смертельного протистояння двох тоталітарних хижаків: України видала трагічна доля стати театром воєнних дій між двома супротивниками.

Два Дні

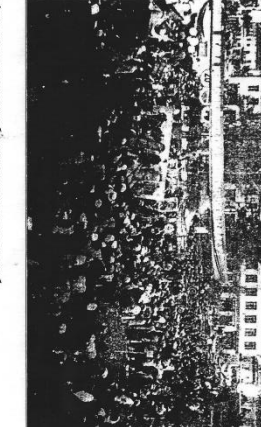

Два Дні

Два Дні

Розподіл територій між німецькими та радянськими військами в Україні, Київський музей, 1940 р.
 Distribution of land in Ukraine, Kyiv Museum, 1940

війнах радянських беззастисних частин в глибокій країні. Німецька армійська група "Південь", що наступала на напрямку Житомира і Києва, мала своїм завданням знищити радянські війська швидко вийти на Антіро і захопити Донецьк. Німецьким військам допомагали угорські і румунські частини. Сили нападку налічували 57 дивізій і 13 корпусів групи армій "Південь", що становило 36 % всієї німецької армії.

Учасники підняття української націоналістичної повстанської організації, 1940 р.
 Participants of the Ukrainian nationalist uprising, 1940

Raulo Tuomi - commander of the Finnish commando-division, killed in action on July 22, 1941. He was killed in the attack on the German and the Russian troops in the town of Nizhny Novgorod.

Im protivostoyani 80 dney izliva klyayskogo osobno-vo go ta Sudzheskogo vyzskovaya sdruzhya, pere-lychivshy v yuzhnykh i yuzhno-zapadnykh klyonakh i Plavonnyy fronty.

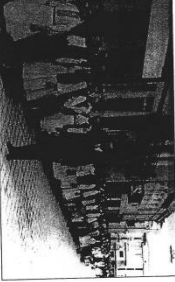
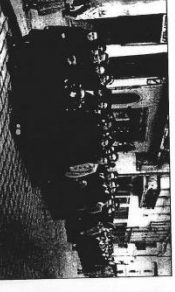
Червоный прапор

Виспути по радио актриса гоголя Роман Бердичук (именно так звали актрису) в эфире 22 апреля 1941 року.

Заставляя в колонизации... (The text continues with a detailed account of the actress's performance and the historical context of the time.)

У ВОСНІ АДУГОГО СЕНТЮБНЯ ВІЙНИ ТА ВІСХОДНИХ ЗМІНАХ В УКРАЇНІ

наступального противника Зюкрева, так сталося під час прориву Станіславської лінії 158-ї стрілецької дивізії, як другий раз військовозозово внаслідок виступу української армії влітку 1941 року.

Таке являє мало як об'єктивні, так і суб'єктивні причини: з одного боку, швидко мобілізація, а з другого - значна частина жителів Західної України перебувала під впливом Ідеї ОУН, для них були характерні анти-

САМОСТІЙНА УКРАЇНА

АКТ ПЕРИОДИЗОВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ... (The text discusses the political and military situation in Ukraine during the war.)

УКРАЇНСЬКЕ СЛОВО

Промовляючи самостійно... (The text continues with a discussion on the Ukrainian word and its significance.)

Будівництво в липні 1941 року в Києві... (The caption describes the construction of a building in Kyiv during the war.)

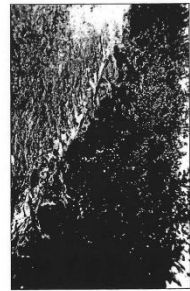
Адресатів: 14 мемуарів... (The caption lists the recipients of memoirs related to the Ukrainian struggle.)

Публікація в статтях... (The caption mentions the publication of articles in the Ukrainian press.)

Публікація в статтях... (The caption mentions the publication of articles in the Ukrainian press.)

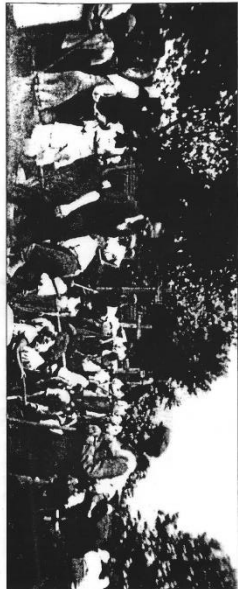
Жертви голоду НКВС.
м. Київщина. Літо 1941 р.
Victims of NKVS terror. Nabl
Crime town. Summer, 1941

Мешканці м. Надвірнія і
навколишніх сіл прощали
преступників, злочинців НКВС
літньо 1941 р.
Resident of Nadvirna town
and neighboring village were
Lamenting guilty NKVS in
summer, 1941

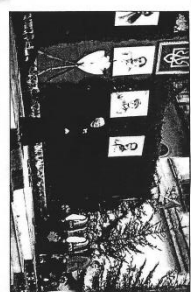

Місце чини сімей правління в Архивних ус-
тадах вільськово-буковині. Місцевого втілю-
Зоряча, із Станіславської області в Українську
РСР було евакуйовано 250 чоловік.
Разом з тям, і далі не припинялася дія
станційної репресивної машини. Не маючи
можливості вчасно евакуювати політичних
в'язнів в глибокій території СРСР, ще до при-
ходу німців з 22 по 29 червня 1941 р. органи
НКВС провели в Станіславі, Калуші, Коло-
ми, Надвірній, інших містах Прикарпаття
масове винищення без слуху і совісті усьо-
го населення, зарученої до СРСР запрямою
області було спалено близько 1000 в'язнів.
Місцеві мешканці спотворилися, в Станіславі,
стає сумнозвісний Дем'янів даз на околиці
міста. У 1989 р. Чеченці товариства "Ме-
моріал" тут було знайдено останки 532-х
безневинних жертв сталінізму.
30 червня 1941 р. Ставка Головного Коман-
дування видала наказ про вихід радянських
військ на мілью старіх українців в район де-
ржавного кордону 1939 р. по р. Збруч. В'язні на
1 мілья під триколом правлячої влади, до при-
ходу німців, прибрали до уваги і вивести до
дальшій кваліфіковані робітники цього охор-
то з найбільших в області підприємств. Що ж
до евакуйованих мешканців, то в тям відправлялися

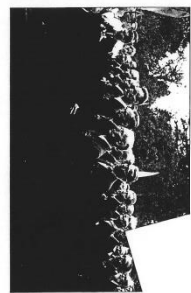

Половина загрозливо
розривався, і втратив
воєні в'язнів, і на шості був
розстріляний. Злочинці
комуністичного НКВС
наприкінці літня 1941 р.
Portion of the Ukrainian
prisoners tortured to death
by NKVD, from the
Bukovina front near Nabl
Crime town at the end of 1941

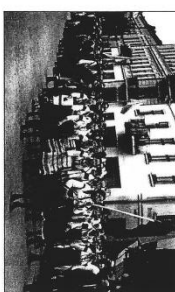
У ЮНІ АДВОІ СЕРГІЮВІ ВІЙНИ ТА ВІСВОЛІННЯ. МІЖ СІМ'ЯМИ ОУН ТА УПА (1941-1945)

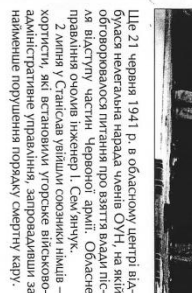
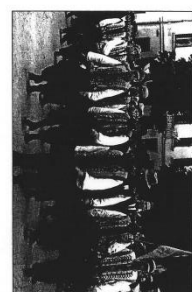
Наприкінці, Кошова і його
Серед адвоі: Зі серпня 1941 р.
On the fence of Kolomoia
On the 31st August 31, 1941

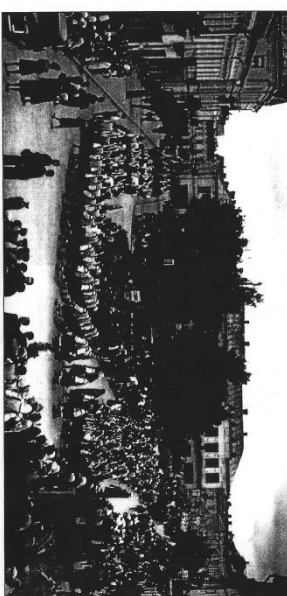
Адвоі Дав в Коломиї.
Father Dava is speaking.
August 31, 1941
Комунистична формація УСР
м. Коломиї: Зі серпня 1941 р.
former soldiers of the USSR
in Kolomoia: August 31, 1941

Комунистична формація УСР
м. Коломиї: Зі серпня 1941 р.
former soldiers of the USSR
in Kolomoia: August 31, 1941

Комунистична формація УСР
м. Коломиї: Зі серпня 1941 р.
former soldiers of the USSR
in Kolomoia: August 31, 1941

Серед адвоі в м. Коломиї.
Father Dava in Kolomoia.
31 August 1941 р.
Адвоі Дав в Коломиї.
August 31, 1941

Степан Старишин — член ОУН з м. Коломиї, редактор «Земляки» 1942 р.

■ **Stefan Staryshyn**, a member of the OUN from the town of Kolomyia, editor of the newspaper "Zemlyaki" (Landmen) from the 2nd of November, 1942

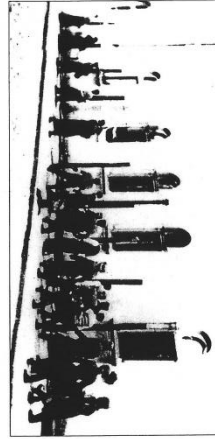

Василь Мельничук (члени ОУН) — провідник ОУН в Україні, голова Комісії пострадянської України 27 листопада 1942 р.

■ **Vasyl Melnychuk** ("Chynak"), the leader of the OUN in Ukraine, the head of the Commission on the 27th of November, 1942

Портрет німецького окупанта члена ОУН з м. Станіслава Березьве 1942 р.

■ **Portrait of the OUN member from Stanislav, November 17, 1942**

Наци вбили членів ОУН на вулиці Майдану 17 листопада 1942 р.

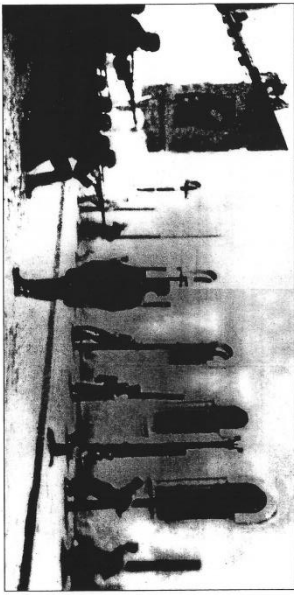
■ **The Germans being the OUN members in the Maidan street in November, 1942**

Юрція проголошує проголошення проголошення окупації України на Східній Україні 1942 р.

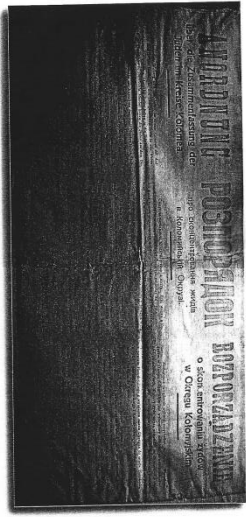
■ **Stomich of public proclamation of the occupation of Ukraine in the East in November, 1942**

Прогнози погоди по регіонах України на період з 17 по 22 листопада 1942 року

Дата	Комплекс	Температура повітря	Вітер	Вологість	Хмарність	Сніг	Дощ	Снігопад
17.11	Київ	12	12	75	100	0	0	0
18.11	Київ	10	10	75	100	0	0	0
19.11	Київ	8	8	75	100	0	0	0
20.11	Київ	6	6	75	100	0	0	0
21.11	Київ	4	4	75	100	0	0	0
22.11	Київ	2	2	75	100	0	0	0
17.11	Львів	10	10	75	100	0	0	0
18.11	Львів	8	8	75	100	0	0	0
19.11	Львів	6	6	75	100	0	0	0
20.11	Львів	4	4	75	100	0	0	0
21.11	Львів	2	2	75	100	0	0	0
22.11	Львів	0	0	75	100	0	0	0
17.11	Харків	14	14	75	100	0	0	0
18.11	Харків	12	12	75	100	0	0	0
19.11	Харків	10	10	75	100	0	0	0
20.11	Харків	8	8	75	100	0	0	0
21.11	Харків	6	6	75	100	0	0	0
22.11	Харків	4	4	75	100	0	0	0

312

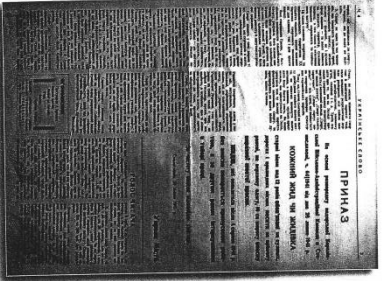
Розпорядження проголошення проголошення окупації України на Східній Україні 1942 р.

■ **The order of the occupation of Ukraine in the East in November, 1942**

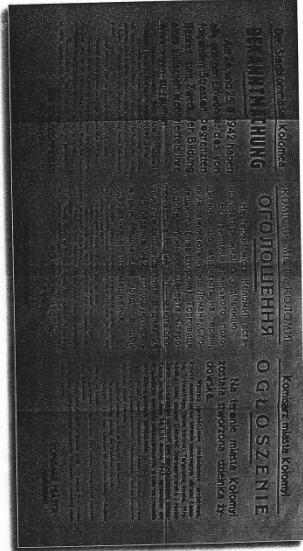

Жорня розстріляні, забиті німцями в околицях Львова на вулиці м. Станіслава 1942 р.

■ **Victims of shooting camp at the outskirts of Lviv, in the sidewalk of Stanislav, 1942**

У містках і селах Прикарпаття вводяться так звані «нові проєкти» Альбрехт, перебарвавши в своїй дикій управлінській відчуженості воєнного коменданта, 8 серпня 1941 р. заявив, що «всюди опір буде знищуватися силою». Тоді ж розпочалася масове винищення мешканців краю, що відповідало нацистській програмі тоталітарного геноциду. За час нацистського воювання в Україні було замордовано 128,272 особи цивільного населення і військовополонених. Командуючий районом — 37,007, Калушському — 7,070, Надвірнянському — 6032, Голотинському —

Оголошення конкурсу м. Коломиї про формування Березьве 1942 р.

■ **Announcement of the competition of Kolomyia in the Berestse district, March 1942**

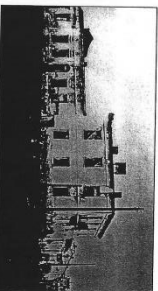
313

Розстріл євреїв у м. Світліві. 1942 р.
Shooting of the Jews in Svitlychi, 1942.

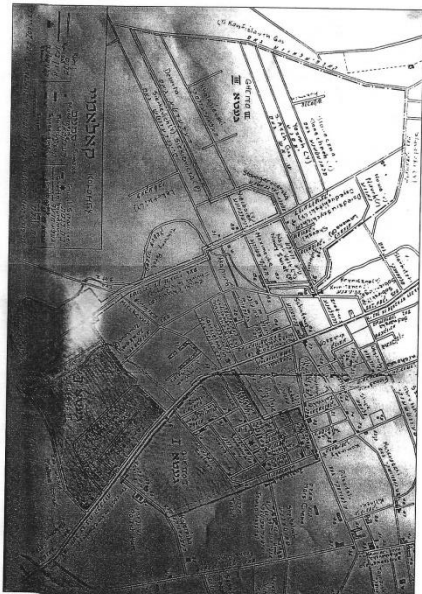

Риби Комуністського етну. 1944 р.
Balls of Kolomyia ghetto, 1944.

5858. Усього ж, як встановила Надавчачина державна комісія з розслідування заочинів німецько-фашистських загарбників, ними у розташуванні сім'євій концтаборів і катівень, "таборів смерті" і "штабелів" гетто і газових камер було знищено 223 920

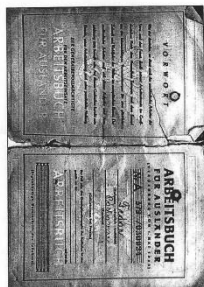
мешканців області. Згадайте, сучасні жителі, заповняють області, за давніми часами становила більше 14 мільйонів. Варшавська народність, ревізіоністський погляд на невинну працю юнаків і дівчат. За

Картка-схема Комуністського етну. 1942-1943 роки.
Map of Kolomyia ghetto, 1942-1943.

314

УРОКИ ДРУГОГО СВІТОВОГО ВІЙНИ В ІЗВІДОВАННЯХ ЗАХІДНИХ

Титульний лист книги для працівників підприємств до Німеччини, 1942 р.
Work record book for the workers of enterprises in Germany, 1942.

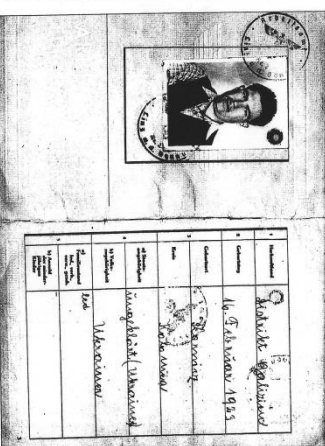
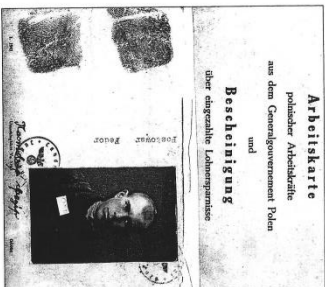

Розгортання антинацистського руху опору на Прикарпатті

роки окупації на каторгу до гітлерівського рейху відправлено 68 361 мешканець краю. Переслідувалися і будьякі прояви розвигу української освіти і культури, що швидко відомою нацистським політиці щодо України. Окупційні власті відразу закрили численні клуби, брудни кінотеатри та бібліотеки, заборонили всі громадські заходи, як аркти дачери, польові й інші катери і, як наслідок, серед молоді остаточно встановилися заборони, зростає опір.

Законмірним було розгортання на Прикарпатті антинацистського руху опору української молоді. В умовах краю його свербидність похвала в тому, що боротьбу з окупантами вели не тільки не сліпий організатори, а й самі українські молоді люди, які виступали за свободу України, за незалежність України, за свободу України, за свободу України.

16 березня 1942 р. в м. Коломиї Комуністського району 12 молодих людей, які були до німецького міста за звання в ОУН, склали в м. Коломиї "Український національний фронт".

рору і корпції, який авчя на дню став таж- чим і незалежності. Сьогодні цілий край з'являється, і чим не у вищому ступенні від влади більшовицької."

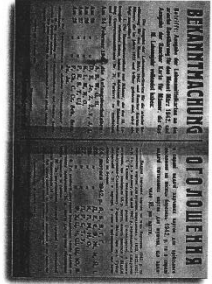
фашистського руху в області певний час діяли підпільні об'єди. Заборонена антифашистська група, організації "Народна парадія імені Івана Франка", 1942, інших.

315

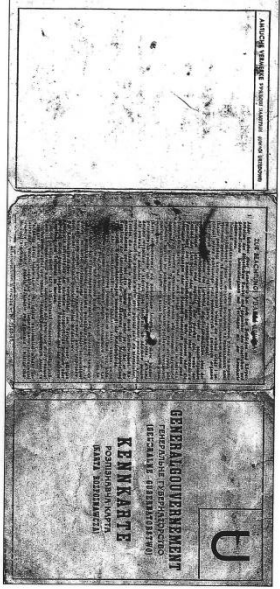
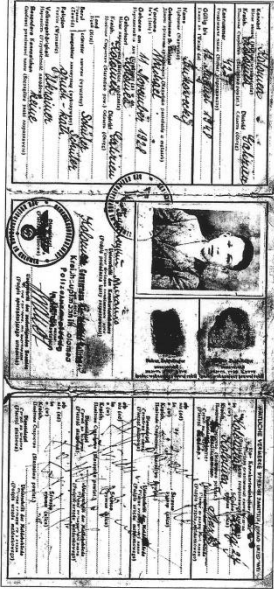
Оголошення житою йзати
 м. Станіслава про інду-
 нічного населення.
 19 жовтня 1942 р.

The announcement of Stan-
 islaw City Authorities on the
 man indubitable. February
 19, 1942

Посвідчення особи для
 Ідентифікації в Східній
 Європі. 1943 р.

Identity Card for Ukrainians
 in Galicia under German
 Occupation. February 1943

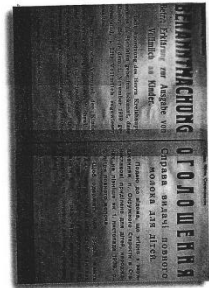
Чисельність цих груп і організацій була не-
 великою, більшість їхніх членів зазнали
 Створили міцну систему антифашистського
 партійно-комсомольського підпілля в краї-
 нах, на яких тоді вважали це було з швидко
 організації вступати до ряду підпільної
 роботи, народними видами транспорту цдо

місцевого мову у відповідь на дії партіан і
 підпільників, саботаж соціальною базою
 комуністичної партії і радянської влади в краї-
 нах. Характерним було і те, що на теренах
 Станіславщини з місцевих мешканців не було
 сформовано радянських партійно-комсо-
 льських груп, тому український штаб партіанського

316

У вогні Другої світової війни та виверданих зматанків

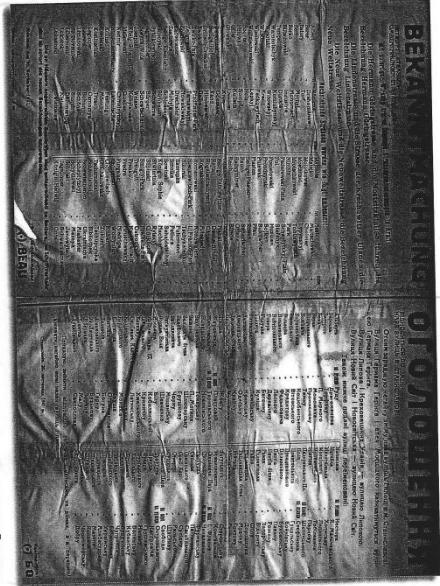

Оголошення житою йзати
 м. Станіслава щодо інду-
 нічного населення.
 20 жовтня 1942 р.

The announcement of Stan-
 islaw City Authorities on the
 man indubitable. February
 19, 1942

Разповоржене копієчка
 м. Станіслава про інду-
 нічного населення.
 20 жовтня 1942 р.

The a dder of Stanislav
 Commission about invading
 November 20, 1942

руку МШПР, створений улітку 1942 р. на-
 чав на Покорієвця загоном із Східної Ук-
 раїни. Через зміни Станіславщини промача-
 шим партизанів під керівництвом С. Ковча-
 ка І. Касава, Г. Кувалда, М. Нармодя, П. Са-
 пожницького, М. Шурасова, Зорбеда, під час
 радянського рейду в Карпати 1943 року
 партизанські загони знищували і творили
 підпільні мережі в Бориславі-Дорог-
 бичівського надгір'я, Басеніну, жості, Кас-
 Свою завданням вони вважали індивідуальне
 блативши галицької радянської партії, на-
 демократичної радянської присутність на
 націоналістичних формуваннями УПА,
 Радянські партизани часто вступали в стик-
 ки з загонами УПА, місцеві мешканці нерідко

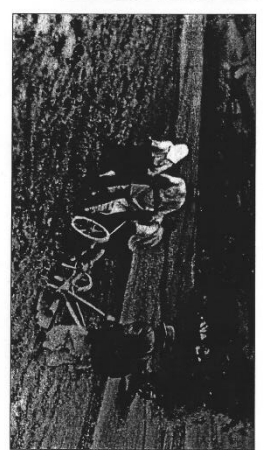
терпели від них репресії, насильств. В резуль-
 таті партизанські загони, позбавлені широкі
 підтримки країн, після невдачі під Демчи-
 ном у збройних з'являння 4-6 серпня 1943 р.
 з німецькою поліцією, а також УНС, загони
 ді Галичини. Це було прямих завоює серед
 утворювалися колективи, бачилися не на користь
 радянської влади на території. Адаже прихарації
 отримували керівників більшовицьких пар-
 тійських загонів і групи з усього попередньо-
 го репресивно-каральною і терористичною
 політикою радянської влади.

Центральний та український штаби пар-
 тійського руху, виконуючи накази Моск-
 ви, вимагали вести боротьбу з псевдо-
 націоналістами. Іншою вимогою були центри, окремі

317

Генерал-лейтенант Гера-симович Гера-симович (1900-1946). Радянський генерал і час Франка. Командував військами на території Миколаївщини і Хмельниччини. Герой Радянського Союзу.

Селяни з с. Черний Поті виводять худобу з лісу. Фотозвіт за грудень 1944 р. Радянська армія.

партизанські керівники вступили в контакти з командувачем частин УПА. Конкретно означав, що "націоналісти наші вороги, але вони б'ють німців", що з УПА, єдиного силовика захищала українське населення від окупантів, "можна жити окремо, але ворога треба бити спільно". Під час Карпатського рейду в липні 1943 р. він брав участь у перевороті з командирами УПА, внаслідок якого повстанці проголосили партизанський фронт в Україні. Після цього УПА вела боротьбу проти німецької окупації та розв'язала війну з радянськими військами. У період війни УПА вела боротьбу проти німецької окупації та розв'язала війну з радянськими військами. У період війни УПА вела боротьбу проти німецької окупації та розв'язала війну з радянськими військами.

Записки

до населення Генеральної губернії... [Text continues with historical account]

вони напали на Москву. Вони наважилися сісти на тріумфальний парад у Москві, заступили до роти під керівництвом УПА. Однак всі спроби радянського керівництва перетворити західноукраїнські землі у білоруські та українські партизанські "лісотоваці" нічого не дали. [Text continues]

Розширення окупаційних властей про проголошено в 1941 р. [Text continues]

Отто Веккер (1901-1949). Германський полковник. Командував військами на території Миколаївщини і Хмельниччини. Герой Німеччини.

шості українських земель. Це привело до того, що перші два роки окупації Галичина була віднесена до складу німецької держави. [Text continues]

Постанова Ч. 1

[Text of the decree regarding organizational priorities]

Отголошення

[Text of the decree regarding organizational priorities]

Розширення окупаційних властей про оголошено в 1941 р. [Text continues]

Проект пам'ятника на честь Медичної комісії міста Дніпропетровська (1885-1939)
Design of the monument on the grave of Colonel Demys (1885-1939)

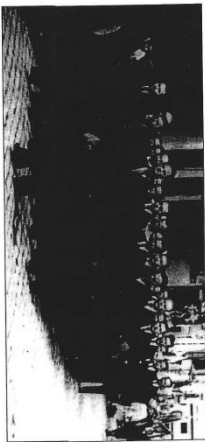
Промова проф. Антіна Максимовича під час національного свята на честь Медичної комісії міста Дніпропетровська (1945 р.)
Speech of professor Antina Maximovich during the national holiday on the monument on the grave of Colonel Demys (1945)

Нагородження Героїв громадянської війни в Україні (1942 р.)
Nominations for Order of the Patriotic War (1942)

Комітет з організації меморіалу на честь Героїв громадянської війни в Україні (1942 р.)
Memorial Committee of the Patriotic War (1942)

Збірний сарай на вулиці Олександрівській в місті Дніпропетровську (1942 р.)
Combined dormitory conducted by Olexanderivska Street, Dnipropetrovsk, 1942

322

інтереси українського народу. Така позиція зумовила боротьбу одадзу на три фронти – проти німецьких окупантів, радянських партизанів та польських формувань Армії Крайової, що виступали за відновлення УПА на вільній від радянської влади території України. На війну відважних українців в Європі не підтримувала жодна з держав, вона зашлана була допрямоватися своєрідної тактичної лінії, в основі якої лежала збереження і зміцнення владних сил і опора на них, намагання поширити свій контроль на якомога більшу частину українських земель, вичищення слуханого моменту для вирішального удару, притягнення зв'язки коло своїх противників, порозуміння з можливими союзниками.

Не можна обіти уявляти і факт створення згаданих під впливом німецького і радянського керівництва «Служби безпеки» для участі в бою з Червоною армією. Ізрозуміло, що німецька влада та Червона Армія, яка оновлювалася А. Мельником і вважала діявлю зародком української армії у складі вермахту на зразок авіаційно-парашутного корпусу, були ворогів української армії. Служби безпеки були створені часів Першої світової війни, ОУН(б) і колабораційна УПА були проти формування дивізії, вважалою це однією із спроб «подальшого визиску... фізичної сили народу» в інтересах «фантасмагори германської імперіалізму». ОУН(б) розцінювала цей акт як зраду. Дочетили нас до німецького і радянського комуністичного режиму, що цей він копиться у

пропасть». І все ж таки галицькі юнаки йшли на фронт, вважали, що це їхній обов'язок. Вони не бунтували в боротьбі за незалежність України, а бунтували проти радянської влади, яка хотіла зупинити наступальні радянські війська в бою під Бродами на дніпрові 17-22 липня 1944 р. врятуватися біля 3 тисяч за вперше в історії України вояків, які вважали за свій обов'язок захищати свою землю. Вони вважали, що це їхній обов'язок. Вони не бунтували в боротьбі за незалежність України, а бунтували проти радянської влади, яка хотіла зупинити наступальні радянські війська в бою під Бродами на дніпрові 17-22 липня 1944 р. врятуватися біля 3 тисяч за вперше в історії України вояків, які вважали за свій обов'язок захищати свою землю. Вони вважали, що це їхній обов'язок.

Місце вилучення традиційного українського танцю в с. Пересілля на Наддніпрянщині, 1942 р.
Site dancing Halibly (traditional spring dance) village, Nadiyriannya, 1942

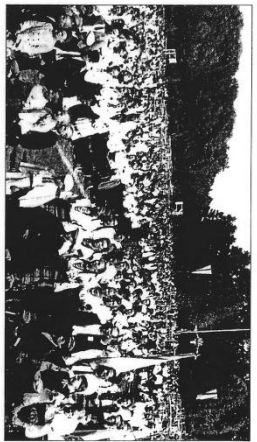
Сторожівський у м. Камуші (1942 р.)
Nagorivskiy festival, Kamushy town, 1942

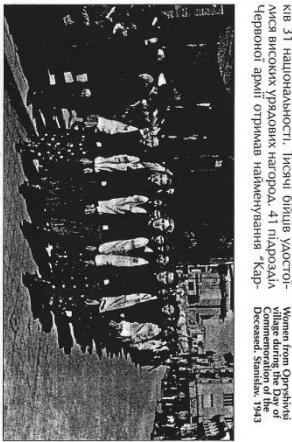
Звільнення краю від нацистської окупації і відновлення радянської влади. Боротьба ОУН і УПА проти тоталітарного режиму (Дорога повільна 1940-х – перша половина 1950-х років).

Протягом звільнення Східноєвропейської області німецько-фашистська влада вважала за необхідне вивести з території України частини радянських збройних сил. Наприкінці березня 1944 р. частини 6-го механізованого корпусу 1-ї гвардійської танкової армії під командуванням генерала М. Катюхова з боями вийшли до Дністра. Форсувавши річку в районі с. Устечка, танкісти вступили на територію Східноєвропейської області. Протягом квітня 1944 р. були звільнені від нацив Гербодняківський, Сятинський, Визавський, Овруцький, Корчівський, Коломийський, Звенигородський та інші райони. У квітні 1944 р. частини 1-ї гвардійської танкової армії вийшли до Дністра. Форсувавши річку в районі с. Устечка, танкісти вступили на територію Східноєвропейської області. Протягом квітня 1944 р. були звільнені від нацив Гербодняківський, Сятинський, Визавський, Овруцький, Корчівський, Коломийський, Звенигородський та інші райони. У квітні 1944 р. частини 1-ї гвардійської танкової армії вийшли до Дністра. Форсувавши річку в районі с. Устечка, танкісти вступили на територію Східноєвропейської області. Протягом квітня 1944 р. були звільнені від нацив Гербодняківський, Сятинський, Визавський, Овруцький, Корчівський, Коломийський, Звенигородський та інші райони.

Сторожівський у м. Камуші (1942 р.)
Nagorivskiy festival, Kamushy town, 1942

Доміну, Камуші, Навлівну, Рогатин, Туман та інші населені пункти області. У ході Східно-Карпатської операції 4-го Українського фронту 18 жовтня 1944 р. Радянські війська довели головною Карпатського фронту та довели найважливішим перевалом Діам. На Східноєвропейській території були виведені частини 1-ї гвардійської танкової армії. У ході Східно-Карпатської операції 4-го Українського фронту 18 жовтня 1944 р. Радянські війська довели головною Карпатського фронту та довели найважливішим перевалом Діам. На Східноєвропейській території були виведені частини 1-ї гвардійської танкової армії.

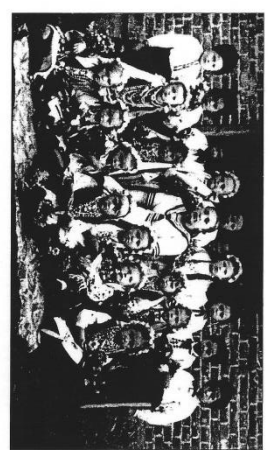
323

Учителі державної інавмітлі.
м. Коломиї, 1941-1942
Teachers of the State Grammar School in Kolomyia, 1941-1942 academic year

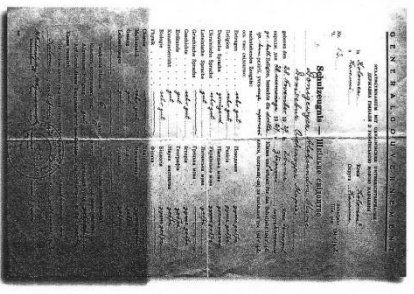
Шкільне складово.
м. Коломиї, 1941-1942
School Certificate Kolomyia
Year 1941/1942 academic year

Алеся заворочена командирів.
1942 р.
Kindertransport, 1942

пастський', 1-ша танкова бригада - 'Комуністський', інші виїскові формування - за назвами населених пунктів. Понад 100 тисяч українців ввійшли в склад бригади в складі трудової армії проти німецько-фашистських загарбників. До 20 тисяч з них загинули в бою, пропали безвісти, померли від ран у воєнних шпиталях.

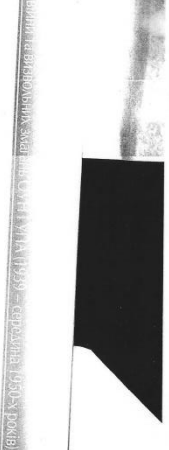
Присяга західну Україну Червоної армії означувала повернення репресивного радянського партійно-політичного режиму з його більшовицьким екстремізмом, "назавждишчиною", намагаючись взяти реванш за втрати землі і продовольства за "в'язну обличчя" внаслідок воєнних катастроф 1941-1942 років.

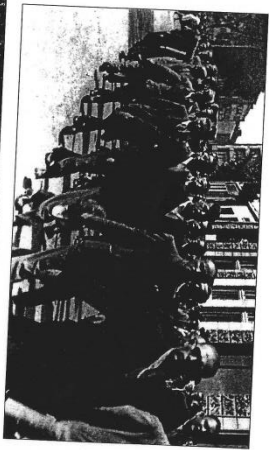
Учні Станіславської гірської школи - члени ОУН, 1942 р.
Students of Stanislav Trade School, members of OUN, 1942

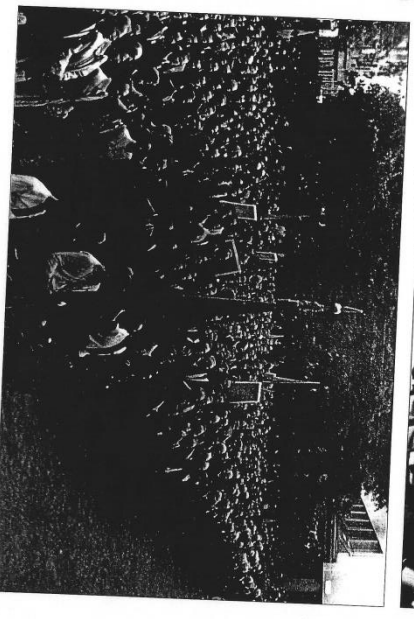
Учителі Інституту інавмітлі.
м. Івано-Франківська, 1942 р.
Teachers of the Institute of Higher Education in Ivano-Frankivsk, 1942

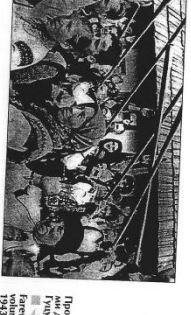
Розподіл дивізії 'Галичина' в німецькій армії.
м. Стамбул, 1943 р.
Records of Galician Division in Istanbul, 1943

Відправлення мобілізованих дивізії 'Галичина' в німецьку армію, 1943 р.
Sending of Galician Division to German army, 1943

із західними державами, щоб перешкодити радянській експансії. Це спонукало провід ОУН і командувачів УПА продовжити боротьбу з більшовиками, зосередитися на боротьбі проти ІІ Червоної армії і радянської партизанів. Для тих, хто боровся за ідею незалежності Української держави, ставали нові, Трагічний етап конфронтації з радями, щоб зважалося УПА організувати низку побітків депортації невіддільних елементах кої держави. Вони, невіддільні проти радянської співпрацювала з радянськими режими, внаслідок чого були дії ОУН і УПА на Станіславщині, де на 21 серпня 1944 р. мали

Привантаження зброї на корабель в Галицькій дивізії, 1943 р.
Loading of Galician Division weapons on the ship, 1943

Генерал-поручник Роман Шверин і його учасники Промови ОУН до козацької сотні в місті Коломия 13 травня 1944 р.

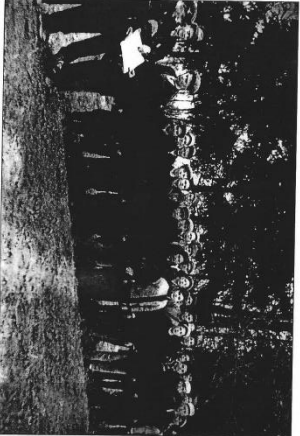
Генерал-поручник Василь Народович 1913 р. в с. Антонівка, Рівненська область. Герой України. Учасник Промови ОУН до козацької сотні в місті Коломия 13 травня 1944 р.

Генерал-поручник Василь Народович 1913 р. в с. Антонівка, Рівненська область. Герой України. Учасник Промови ОУН до козацької сотні в місті Коломия 13 травня 1944 р.

Старшинська школа ОУН в Коломиї, 1941 р.

Ювань Кошаринський вз'яття польової штабу ОУН, травень 1944 р.

Тетю ОУН і УПА, активність яких збройних формувань, досягла апогею. Терени Станіславщини виявились найбільш насиченими бойовиками ОУН та підрозрядками УПА, які глибоко кмітливі у своїх маневрах, визвольного руху в краї на кінець цього року злізла 30 тис. осіб. На разі 70 формувань

УПА 22 тисячі особового складу, що діяла на Станіславщині у серпні-грудні 1944 р. було 743 бойові акції, в тому числі 10 нападів на райцентри і містечка краю – Богородчанин, Бистриця, Букачівці, Войничів, Ахметів, Солотвин, Іскочинці, Гумач, Єзупіль, Перемисль, Рожанці. Найбільш численними нелегалними повстанськими групами були вояки в районі Рівня, що налічувалося до 400-450 осіб, протипанельний промисловий, а також і навіть парамітин. При цьому використання вояки кваліфіковані тактичних дій, вкочаючи комбіновану взаємодію піхотинців і артилерії, а сама підлітно-партизанська тактика з огляду на обмежені можливості повстанців розрахована як найбільш доцільна. Ця тактика мала на меті: а) примусити радянську владу тримати більше сил у містах і містечках; б) зосередити присклад на шляху проти визвольного руху, ві зрівняти рівень щодо сільськогосподарської продукції та інших засобів на селі.

Для організації формувань УПА і підготовки організації ОУН радянські війська організували бойову виможенні повстансько

У БОЙІ ЗА ПІДРОЗ'ЯД КОЗАЦЬКОЇ СОТНІ В МІСТІ КОЛОМИЯ

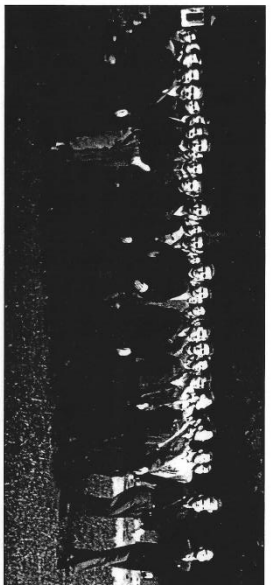
Підполковник Володимир Шпектор (1915-1943), командир УПА-Захід (1944-1945), який загинув в бою з німецькими військами в місті Коломиї 13 травня 1944 р.

Підполковник Володимир Шпектор (1915-1943), командир УПА-Захід (1944-1945), який загинув в бою з німецькими військами в місті Коломиї 13 травня 1944 р.

Виконавчий директор ОУН в Коломиї, 1941 р.

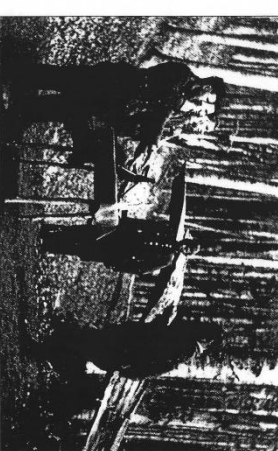

Підполковник Володимир Шпектор (1915-1943), командир УПА-Захід (1944-1945), який загинув в бою з німецькими військами в місті Коломиї 13 травня 1944 р.

ПРИСЯГА ВОЯКАМ

Української Повстанчої Армії

Я, воля Української Повстанчої Армії, визнаю вартість боротьби за волю України, за незалежність і суверенітет України. Я буду борюватися до смері за свободу України і за свободу українського народу. Я буду борюватися до смері за свободу українського народу. Я буду борюватися до смері за свободу українського народу.

Сцена присяги воїнам ОУН в Коломиї, травень 1944 р.

Катерина Заришкіна — голова Української організації ОУН (1941-1946), голова Української національної організації захисників захисників (1943-1947)

Катерина Заришкіна
Kateryna Zarishkina
Head of OUN
Head of Ukrainian National
Organization of Defenders
of Defenders (1943-1947)

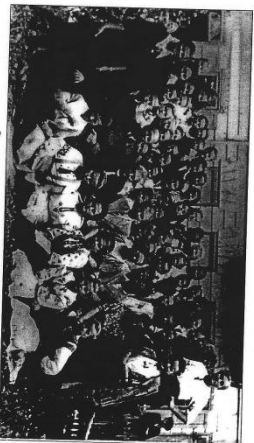
Євген Мельник ("Рейган")
Yevhen Melnyk ("Reagan")
Head of OUN
Head of Ukrainian National
Organization of Defenders
of Defenders (1945-1946)

Петро Федін — голова Української організації ОУН (1941-1946), голова Української національної організації захисників захисників (1943-1947)

Одна із праць П. Федина
"Українці", видана у німецькій
1941 р.

Ангела УПА, 1945-1946 року
Ukrainian People's Army, 1945-1946

Колонд Петро Федін (writing)
Colonel Petro Fedyn (writing)
Head of OUN
Head of Ukrainian National
Organization of Defenders
of Defenders (1943-1947)

Пруденція Євгенівна Манау
YVIA "Ani s'pori" (writing)
Front Party of Dr. Zhovti
Front Party of OUN magazine
1943 р.

34 ЦЮ БОРЕТЬСЯ УПА
This is a book cover with the title '34 ЦЮ БОРЕТЬСЯ УПА' and a graphic illustration of a soldier and a woman.

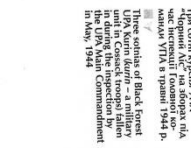

34. Не воявляється
34. Not fighting
34. Not fighting
34. Not fighting

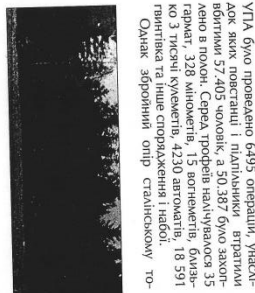
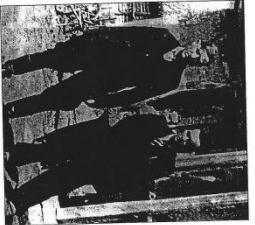
У ВОГНІ ЛІДЮГО СІТОВОГО ВІЙНИ ТА ВИЗВОЛЬНИКІВ ЗАКАРПАТТЯ

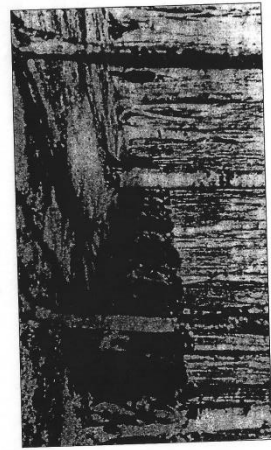
Юрій Павлюк ("Криб")
Yuriy Pavlychuk ("Kryb")
Head of OUN
Head of Ukrainian National
Organization of Defenders
of Defenders (1945-1946)

Юрій Павлюк ("Криб")
Yuriy Pavlychuk ("Kryb")
Head of OUN
Head of Ukrainian National
Organization of Defenders
of Defenders (1945-1946)

УПА, через "Історію 4300 чоловік" у лісі
1944 р. був вилучений (літ. Коломийці)
тисини УПА розгромлені батальйоном Червоно-
їм батальйоном.
Виконуючи наказ Сталіна ліквідувати повстанський рух у Закарпатті України до кінця війни, УРА, УРСР і НКВС задушили напружені 1944 р. до боротьби проти УПА, близько 200 тисяч солдатів внутрішніх частин, а також артилерію, танки, авіацію. Практично всі закарпатські ступі повстанців, депресивно-примусовані вилучили вояківських закарпатців. На величезній території напружені 1944 р. було прикладно створено чергу повстанців 28 чоловіків, в тому числі 3 - в обласному центрі і 15 - у районних офісах. В ілюмі, один визвольний рух на Станіславщині повесив промітти втрачати. 3 серпня 1944 по 1 січня 1945 рр. проти них було проведено 370 операцій, внаслідок чого було вбито 6835 і захоплено в полон 1000 чоловіків і 16 сотень солдатів-старшинської шкони "Козаків" і командирів "Добрих" (Ф. Покочин), значні частини "Полісся" і курпанський склад. Усього ж за період з лютого по 31 грудня 1944 р. у закарпатській області України проти ОУН і

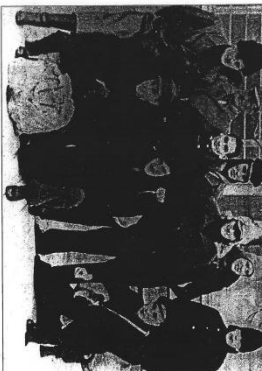
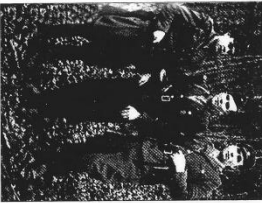
Іван Броневиць ("Тригун") (1916-1997), організатор підпілля в Східній Україні, командир загону "Самодієвість" на Станіславщині з 1944 по літній відпочинок в селі Ріпшино поблизу м. Івано-Франківська

Іван Візьвівський (виглядає як чоловік з лівого боку) (1916-1992), організатор підпілля в Україні, командир загону "Самодієвість" в Івано-Франківській області з 1943 по червень 1944 рр., командир мотополку "Самодієвість" в Україні з 1944 по червень 1944 рр.

Українські повстанці з партизанським загном Івана Візьвівського. Зліва направо: Іван Візьвівський, командир загону "Самодієвість" в Україні з 1943 по червень 1944 рр., Дмитро Олександрович (виглядає як чоловік з лівого боку) (1916-1992), командир загону "Самодієвість" в Україні з 1944 по червень 1944 рр., Дмитро Олександрович (виглядає як чоловік з правого боку) (1916-1992), командир загону "Самодієвість" в Україні з 1944 по червень 1944 рр.

Українські повстанці з партизанським загном Івана Візьвівського. Зліва направо: Іван Візьвівський, командир загону "Самодієвість" в Україні з 1943 по червень 1944 рр., Дмитро Олександрович (виглядає як чоловік з лівого боку) (1916-1992), командир загону "Самодієвість" в Україні з 1944 по червень 1944 рр., Дмитро Олександрович (виглядає як чоловік з правого боку) (1916-1992), командир загону "Самодієвість" в Україні з 1944 по червень 1944 рр.

Група підпільників стрілецького загону "Самодієвість" в Україні з 1943 по червень 1944 рр.

Група підпільників стрілецького загону "Самодієвість" в Україні з 1943 по червень 1944 рр.

Іван Візьвівський (виглядає як чоловік з лівого боку) та Дмитро Олександрович (виглядає як чоловік з правого боку) (1916-1992), командир загону "Самодієвість" в Україні з 1944 по червень 1944 рр.

Повстанці з загону "Самодієвість" в Україні з 1943 по червень 1944 рр.

330

Іван Візьвівський (виглядає як чоловік з лівого боку) та Дмитро Олександрович (виглядає як чоловік з правого боку) (1916-1992), командир загону "Самодієвість" в Україні з 1944 по червень 1944 рр.

Іван Візьвівський (виглядає як чоловік з лівого боку) та Дмитро Олександрович (виглядає як чоловік з правого боку) (1916-1992), командир загону "Самодієвість" в Україні з 1944 по червень 1944 рр.

Іван Візьвівський (виглядає як чоловік з лівого боку) та Дмитро Олександрович (виглядає як чоловік з правого боку) (1916-1992), командир загону "Самодієвість" в Україні з 1944 по червень 1944 рр.

Українські повстанці з партизанським загном Івана Візьвівського.

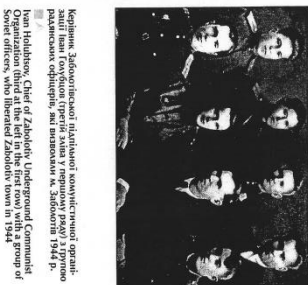
Дмитро Броневиць ("Тригун") (1916-1997), організатор підпілля в Східній Україні, командир загону "Самодієвість" на Станіславщині з 1944 по літній відпочинок в селі Ріпшино поблизу м. Івано-Франківська

Підпілля повстанців з загону "Самодієвість" в Україні з 1943 по червень 1944 рр.

Святослав Кощак – командир загону "Самодієвість" в Україні з 1943 по червень 1944 рр.

Українські повстанці з партизанським загном Івана Візьвівського.

Українські повстанці з партизанським загном Івана Візьвівського.

331

Г. Кулішін – командир радянського партизанського загону "Іскра", що діяв на території Прикарпаття

G. Kulishin, commander of the Iskra (Spark) Soviet partisan regiment, fighting in the territory of Precarpatia

Майор Володимир Цимбалюк – учасник звільнення м. Станіслав від німецько-фашистських загарбників, 1944 р.

Major Volodymyr Tymbaliuk, participant of the liberation of Stanislav from Nazi-German invaders, 1944

В. Горелов – герой Радянського Союзу, командир танкової дивізії, що брала участь у звільненні Станіславщини від нацистських окупантів

V. Horelov, Hero of the Soviet Union, commander of the tank division, who took part in the liberation of Stanislav region from Nazi occupant

А. Цаплін – герой Радянського Союзу, який загинув, звільняючи м. Рожнятів, 1944 р.

A. Tsaplın, Hero of the Soviet Union, who was killed during the liberation of Rochniativ town, 1944

радянської сторони, за час зимово-весняних операцій 1946 р. на теренах Станіславщини було розгромлено 68 формувань УПА і ліквідовано 145 організацій ОУН, знищено 1836, захоплено в полон і заарештовано 3030 членів ОУН і УПА та симпатиків націоналістичного руху. 24 лютого 1946 р. під час бою групи повстанців з рейдово-пошуковою групою 215-го стрілецького полку військ НКВС у районі Чорного Лісу загинув один з найвідоміших повстанських керівників командир куреня "Чорний Ліс" УПА-Захід В. Андрусяк ("Грегіт", "Різун").

Напрями й тактичні засоби збройної боротьби ОУН та УПА у цей час були досить різноманітними: несподівані напади на гарнізони й пости МВС, наскоки на центри перебування компартійно-радянської адміністрації, засідки на шляхах і біля в'їзду в населені пункти, нищення комунікаційних споруд та засобів зв'язку, саботажні акції, руйнування промислових об'єктів, адміністративних спо-

Радянські солдати форсують

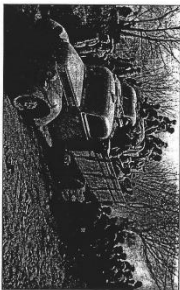
Радянські воїни ведуть бої на

Радянські танки ведуть бої на

332

Повстанці розстрілюють червоної машини, що загарбали Вісків, Весна 1944 р.

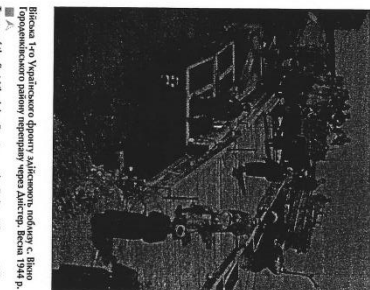
Заїті ОУН та УПА на Прикарпатті не змагалися повстати влітку 1944 р. Сталою на 20 липня загинув командир 22-ї бойової групи УПА (149 бійців), 168 під-

Радянські військові частини на підступах до м. Станіслав, липень 1944 р.

Soviet military divisions approaching Stanislav, July, 1944

Віска то Чортківського району, який с. Віско Городоцького району переїхав через Дністер, Весна 1944 р.

Від червня до листопада 1948 року на Станіславщині проти ОУН і УПА було проведено низку операцій, унаслідок яких ліквідовано 65 бойових груп УПА та підпільних осередків ОУН, воїни і заарештовано 1632 повстанців і підпільників та їхніх прихильників. 3-5 грудня на острів степу біля села 215-го стрілецького полку НКВС (ДР) відбувся с. Полісся Перегірського району (с. Діброва) разом з АДУКієнко референт Служби безпеки і розшуку ОУН Карпатського краю В. Давид (Митри). Потужний наступ радянських сил на по-

Капітан Павло Давидів загинув, звільняючи м. Станіслав, липень 1944 р.

Captain Pavlo Davidiuk killed Stanislav from the German invaders, July, 1944

В. Горелов – герой Радянського Союзу, командир танкової дивізії, що брала участь у звільненні Станіславщини від нацистських окупантів

У кінці 1940-х – на початку 1950-х років боротьба між Радянською владою і визвольним рухом на Прикарпатті велася у військовий, політико-економічний та господарський площинах. На 1948 р. у діючій колгоспній організації найбільш численними були колективи в Сторожинській області – 158 організацій ОУН (688 осіб), 26 бойових груп УПА (345 осіб), 859 окремо діючих підпільників та повстанців.

Радянський воєначальник Павло Давидів загинув, звільняючи м. Станіслав, липень 1944 р.

Soviet military commander Pavlo Davidiuk killed Stanislav from the German invaders, July, 1944

Александр Коченов служив в медико-санитарном батальоне 27-го стрелкового полка. Коллеги Митрофан, Пётр и Александр Шабалин.

Александр Коченов, участник войны в медицинском батальоне 27-го стрелкового полка, в Шабалин.

Михаил Юлий Панишев – участник войны в медицинском батальоне 27-го стрелкового полка. Коллеги Панишев, Панишев, Панишев, Панишев.

Михаил Юлий Панишев, участник войны в медицинском батальоне 27-го стрелкового полка, в Панишев.

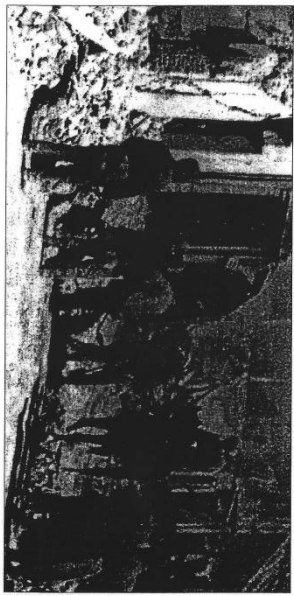
Иосиф Кузнецов (1918-1949) – участник войны в медицинском батальоне 27-го стрелкового полка. Коллеги Кузнецов, Кузнецов, Кузнецов, Кузнецов.

Иосиф Кузнецов, участник войны в медицинском батальоне 27-го стрелкового полка, в Кузнецов.

пільних організацій ОУН (817 осіб) і майже 500 окремих діючих боровиків та негероїв. Саме вони заважали владатим мзрів пооб'єктах радянської влади. У листопаді-грудні вони здійснили 38 акцій, у тому числі 25 терористичних нападів на командирів-радянських та колгоспних активістів.

Найбільш активно повстанці та підпільники продовжували діяти на Станіславщині у 1949 році. Тут сталися 1 квітня 1949 року (65 осіб) і 1949 року (139 осіб) і 139 окремих діячів всього 1395 осіб. Упродовж травня-листопада 1949 р. повстанці і підпільники здійснили на теренах області 212 акцій, унаслідок яких втратили життєві, пораненнями і заарештованими до 200 осіб. За 1949 р. 14 місяці 1950 р. від рук націонал-соціалістичного підпілля на Прикарпатті загинули 200 голів сіл, 19 голів колгоспів, 30 улюблених дітей мати.

У відповідь на дії повстанців та підпільників владняська влада відновлювала широким розмахом операції проти повстанців, лише за перший квартал 1949 р. її владні органи розстріляли

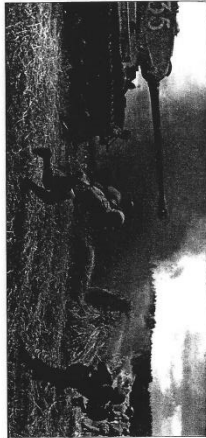

334

Тимчасовий центр управління м. Станіслав 27-го стрелкового полка в місті Станіславі.

The temporary command center of the 27th Rifle Division in Stanislav.

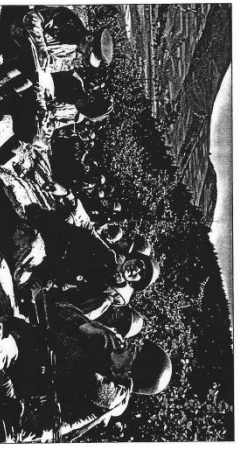
У БОІ АДИУОІ СВЯТОГО ІВАННИ ТА ВІСХОДНИХ СВЯТОГО

ВЕРНЫЙ СЫН РОДНЫХ

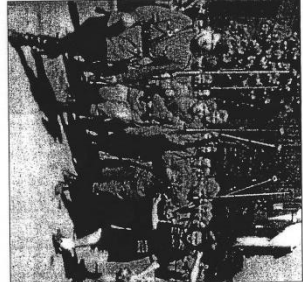
Молодой боец Киевского фронта из села Коченово, выдвинул в бой, отличился в боях, получил ранение, но остался в строю.

Село Коченово, выдвинул в бой, отличился в боях, получил ранение, но остался в строю.

на Станіславщині повністю 30 і частково 133 бойових груп у ПЛІ і підпільних 78 осіб. Ці ОУН, втрачені в боях 1949 р. сили вели бойовий бунт у Станіславській області: недовірливо у своїх лавах понад 1820 осіб. Неповністю втрачено для повстанців і підпільників виважені загиблі у квітні 1949 р. провідники ОУН Карпатського краю й командира УПА-Закарпаття (Шевель, Виштинський). Крім цього, впродовж січня-березня 1949 р. з території Станіславщини було депортовано 372 родини (1030 осіб).

У 1950 р. як і в попередні роки, націоналістичне підпілля на області активно. У його лавах жувалося до 940 осіб, організовано у 15 бойових груп. 148 підпільних організацій ОУН. Хімія зсиславська впродовж 1950 р. було здійснено 144 акції. Станом на 1 січня 1951 р. у Станіславській

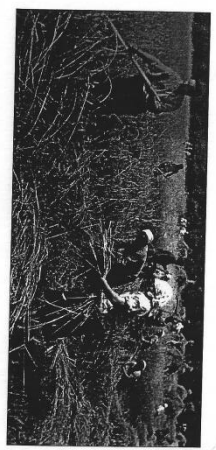

335

Провідник бойових груп в районі м. Станіслав 27-го стрелкового полка.

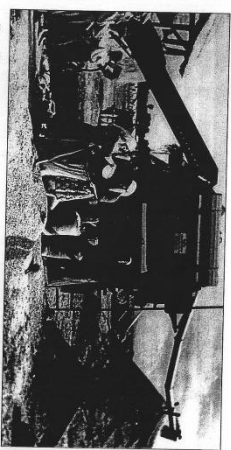
Провідник бойових груп в районі м. Станіслав 27-го стрелкового полка.

ІСТОРИЧНИЙ НАДІС
 Прикарпаття в добу тоталітаризму (1944)

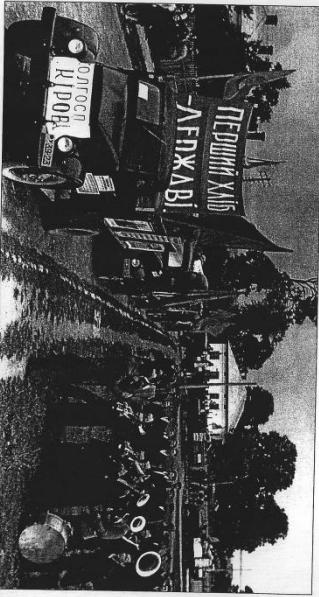

Майдан в Олександрії, 1947

решення перевіря, військовополітичних зв'язів контрпартиборів, наслідно вивезених на роботу до Німеччини, а також мешканців, що перебували на окупованих німцями території. Станіславський тоталітарний режим використовував широкий арсенал репресивних заходів: розстрілів, ув'язнень, до широкомасштабних виселень на спецпоселення, депортацій. Зокрема, станом на 1 серпня 1946 р. до Польщі було депортовано зі Станіславської області близько 78 тис. чол. У жовтні 1947 р. Урядом за 1944-1947 роки із Закарпаття України було виселено 100,310 чол. За післявоєнні роки майже з кожного прикарпатського села було вивезено до Сибіру по декілька родин, а з 1948-50 рр. – повністю всь мешканців. Так, в с. Сидіє Ізяславського району було ліквідоване за 2 роки. П'ять чл. акції "Висад" до села Олександрії. Олександрійський район був ліквідований 2 березня 1947 року. Відсутність життя, мізерія зводили жителів до межі виживання у Миколаївській області.

Ганебним актом, спрямованим проти українського народу, стала операція "Висад", здійснена польськими властями у квітні-серпні 1947 р. Її цілюю була насильна депортація українців з їх етнічних територій на землі, на яких раніше жили німці. Польські адміністративні органи застосовували репресивні методи у перебудованій акції – позбавлення

347

Холодильні та комунікаційні машини, вивезені до Польщі в 1950 р. на Станіславщині. Близько 97% машин було знищено.

State grain procurement in Poland. In the late 1950s, 97% of peasant households had been collectivized.

УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДСТІ
 ВИБИЛИ ДО МІЩЕРІХ РАД - ЦЕ ВІДПОВІДАЄ ЗАБІГ ДЛЯ ВІДШЛОДІВ ПІДЛІТЧИНОГО ПОНЕВОДНЕННЯ УКРАЇНИ. НАРОДСТІ НЕ ІЛИ ДО ГОЛОДУВАННЯ! НЕ ДОПІДАВАЙ МАНІФЕСТУВАТИ ВІДШЛОДІВ! РІШУВАЙ ПІДЛІТКУ НА УКРАЇНІ! ГЕТЬ З ВИБІРАМИ! ГЕТЬ ЗІ СТАШ-ХАМ ЖИВЕ! ВІДШЛОДІВ УКРАЇНСЬКІ НАРОДСТІ СВОІ ВІДШЛОДІВ ДЕРЖАВІ!

ЖІНКИ!
 ДОСІТЬ! ДОПІДАВАЙТЕ ЗВУШАТИ В УКРАЇНІ ДОСІТЬ НАМ ВІВІТИТИ НА ЛЮБІ НАШІХ ДІТЕЙ НА КІНО СМЕРТЬ НА ТОВРГАХ - ГЕТЬ СТАШ-ХАМ ВАРЄШЬ ПІДАВАЙ! СМЕРТЬ ЕКАВЕШ-ЄШКИ ПІДАВАЙ! У ДАВАХ ПУН, У ДА НАШІ ДІТІ ВИБИРАЮТЬ СЕБІ І СВОІМ НАШОДІКАМ СПІКІНІЄ ЗАСТРА ХАМ ЖИВЕ! УКРАЇНСЬКА САНДІС-ТІНА СВОЄМНА ДЕРЖАВА!

Список привласнених партійно-адміністративних, навчально-педагогічних, культурно-просвітних установ в Станіславській області, 1944 р.

Звернення ОУН до українського білоруського населення про акцію "Висад", 1947 р.

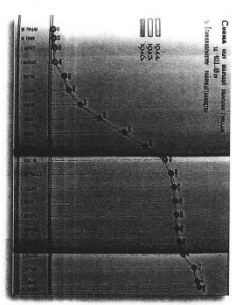
О.П. Оприлюднені українським націоналістичним рухом в 1947 р.

Активісти групи "Висад" в Україні. В 1946, the Central Committee of the Ukrainian National Party of the USSR had additional joint economic with 3448共产党员 and 3563 Ukrainian members among them.

ІНТЕР'ЮАНЕ

№	ІМ'Я	ПРИМІТКИ
1	Борис Борисович	...
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50

Схема евакуації населення до 1944-1946 років з українських областей

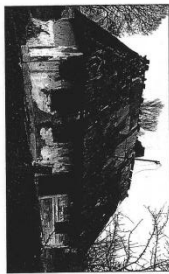
27 листопада 1946 року, в с. Олександрія, Станіславський район, відбувся з'їзд представників української інтелігенції та активістів націоналістичного руху. З'їзд відбувся в приміщенні школи. На з'їзді було обговорено питання про організацію української громади в с. Олександрія. Учасники з'їзду прийняли рішення про створення української громади та її діяльність на місцях.

Українці прагали на землю, диктандія українських шкіл, культурно-освітніх закладів, греко-католицьких церков тощо. Одночасно була проведена спільна військова операція СРСР, Польщі та Чехословаччини проти загонів УПА, в ході якої українські націоналісти формували загони історичних втірат.

Домаючи трунових повесених років, меш-

348

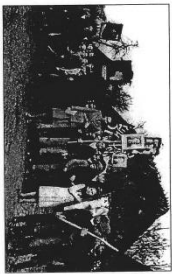
Результати політичного штурму приватних сіл Київ. 1975х
 Results of farm policy
 in the cities of Kyiv
 after the late 1970s

Меморіальна дошка на вул. Київській 3 в Києві. 1944-1947, жертви депортації в 1944-1947, Дарина Томпсон
 Memorial plaque to the victims of depopulation of Kyiv, 1944-1947, Doryn Tompson

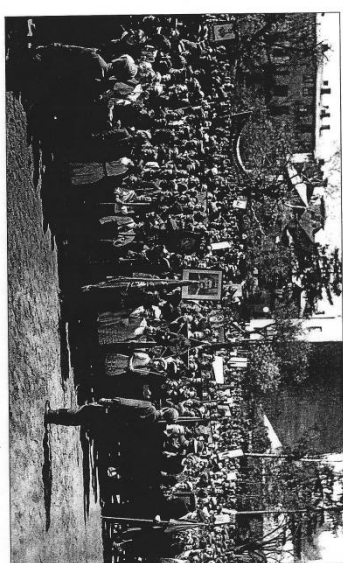

Вулиця поповиліт (вулиця Демократії) в селі Сидорівка, Київська область, листопада 1948 р.
 Primary school building in the village of Sidorivka, Kyiv district, November 1948

кімчи краю самовільно прашаючи на відвідування народного господарства. Особливо це стосувалося Київщини. У 1944-1991-х роках на Перекарпатті створено широкі промислові інфраструктури. Зокрема, реорганізовано нафтову промисловість (вданою і розширено роботу Надрівнянського нафтопереробного заводу, в 1952 р. утворено нафтопереробне управління „Доминандра“, деревообробну (Він-гольський, Надвірнянський, Давалинський і Бодяківський досокмобілі). У цей період завершено спорудження теплової електростанції (абоїт з напругою вище, у міжнародній системі „Мир“, Дзвин Камуєне виробничо-об'єднання „Хороніні“, Івано-Франківський приватобудівний завод, завод „Антола-маш“, Прикарпатський меблевий комбінат, Іскменська хутрова фабрика, Коломи-ська гадина і Демалинська деревооброб-

на фабрики та ін. Наафірна централізація, монополізм і диктат союзних міністерств і відомств привели до розбалансованості народногосподарського комплексу диспропорцій у соціально-економічному розвитку. Розширення виробництва відбувалося за рахунок екстенсивних методів ведення господарства. На рогі ефектності позначилася низька

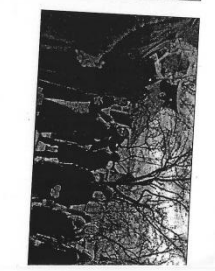

349

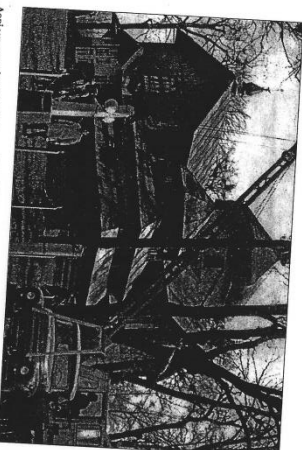
Мітинг біля мікрорайону у Коломиї. 1948 р.
 Meeting at the town Council in Kolomyia town, 1948

ВИБ
 ЕДИНСТВО
 ПОДІЛ
 НЕ МОЖ
 КИЩЕ
 БУДЬ
 НОН І
 КА
 НАРОД

Розрушені церкви в селі райони, 1948 р.
 Churches in the village of Sidorivka, Kyiv district, 1948

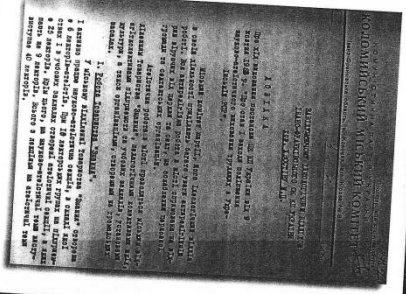

Землю
 населили
 відомі
 в
 ОУН і
 гетеро
 local е
 Влада
 Сирія
 Дина
 вил
 ствал
 биво
 комс
 Афір
 сит
 те с
 the і
 530
 есо
 me

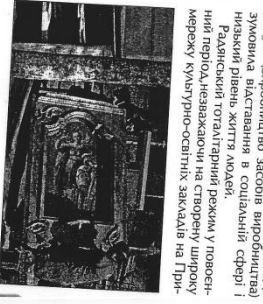

Адмін. прим. ХХІ виконання постанови ЦК КП України про створення в Україні національно-революційного фронту в травні 1948 р.
 Building on the anniversary of the adoption of the Communist Party of the Soviet Union resolution on the formation of the National Revolutionary Front in Ukraine, May 1948. On the left - Working Front

Заміщення колективів чернівецького району. 1948 р.
 Relocation of farms from Chernivets district, 1948

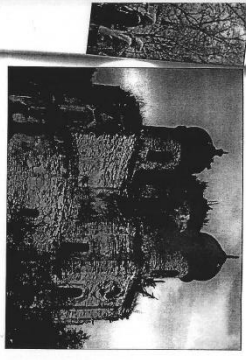
340

технологічний рівень. Жорстока експлуатація нафтових і газових родовищ привела до виснаження, вислідок чого видобток нафти в Карпатах з другої половини 60-х років поступово скорочується. У повоєнні роки широким репресія здійснювалася в усіх районах сільськогосподарського району, примусовим виселенням селян. Сторони проти колективної системи. Сторони за неї. Колективізація на Північному Закарпатті була завершена 1951 року. Непопулярна серед міщанства урядівців, рідко в 30-х роках, метод придушення свавілля того спротиву – період 1946-1947 років. Ві Станіславської області, як Горданинський, Чернівецький, Івацький, Овертинський, Святинський.

Колективно-радянське виробництво гальмувало розвиток промисловості сіль. Командні методи економіки сприяли зруженості на селі, а пріоритетність індустріалізації в місцях „А“ (виробництва засобів виробництва) зумовила відставання в соціальної сфери і рівня життя людей.

Гаданський тоталітарний режим у повоєнні роки, незважаючи на створення широкого мережу культурно-освітніх закладів на При-

Мушкетери, здійснював тотальний контроль за ідейним змістом освіти, культури, літератури, творів мистецтва, радюо- і телепередач, друкованої продукції, театрів, філармоній, музеїв.

У національному питанні радянський режим проводив широкомасштабну програму русифікації, насаджуюча комплекс меншовартісних українських нащ. Одним з основних знарядь стає відестрамована політика знищення української мови.

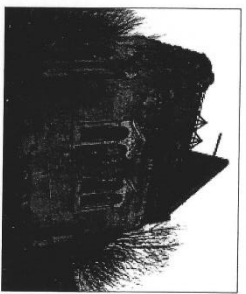
Найбільшим із злочинів тоталітаризму став розгромлення Генштабу Збройних Сил України, який став широким атеїстичним пропагандистським трасом, асимілюючи став вилучив Російської правос. адміністрації став вилучив Російського релігійного викуресити духовного життя народу України.

Центрально-американський церква була спроба радянського релігійного викуресити духовного життя народу України. Церква була спроба радянського релігійного викуресити духовного життя народу України.

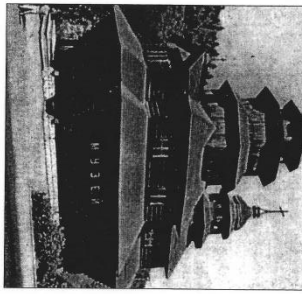
Духовенство і вірні, духовним батьком яких був митрополит Й. Салий, не підтримали рішення собору і перейшли в підпілля.

Незважаючи на нацелта тоталітаризму, дух опору на Прикарпатті не припинявся. Його форми були різноманітні: від збройного повстанського руху, очолюваного ОУН і УПА, до політичного протесту, зокрема, бойкотів.

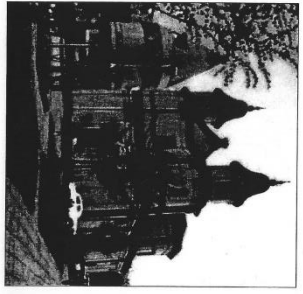
Повстанський виборів до Верховної Ради України, який став історичним актом, який закінчився смертю на виборчій дільниці в Івано-Франківському районі. Частини сесії цього дня покинула свої оселі, щоб не брати

Зруйнований храм. Церква Святого Духа в Івано-Франківську, зруйнована в 1948 році. Збудована в 1848 році.

Музей атеїзму в м. Яворів. Музей атеїзму в м. Яворів, 1997 р.

Музей історії релігії та атеїзму в Івано-Франківську. Музей історії релігії та атеїзму в Івано-Франківську, 1988 рік.

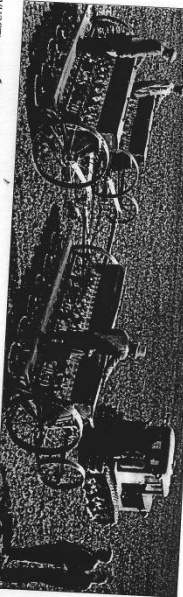
Герої соціалістичної праці. Олександр Шумко, член колгоспів, Герой Соціалістичної Праці, 1988 рік.

На колосі, 1969 р. На колосі, 1969 р. (provisional picture), 1969

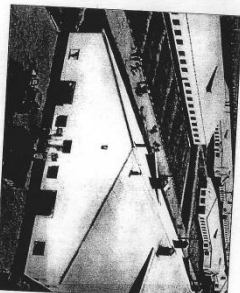

На колосі, 1970-1980 рр. Голова колгоспу, 1988 рік.

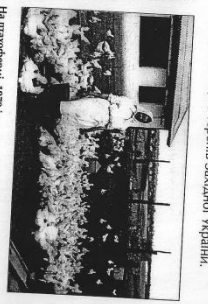
Участь у виборках. На них було організоване спроби половець, сімою і погрозами примушувачи селян іти на виборку. Ділянка ця, за прова виборів голова виборчої комісії Семен було заарештований як "ворог народу". 8 жовтня 1947 р. у день виборів до

Відомості про місця народження та смерті українців, які загинули в період 1939-1945 років. Східно-західний фронт, 1945 рік.

Віршові Ради УРСР і до обласних рад, на дні 11 22 у Навальній невідомий викнув в урну 5 листків із написом "Ми голосуємо за українських повстанців, за УПА, 10 000 бандерівців".

Сторони лібералізації. Освітньо-політичного життя в християнський період, в Україні, обрешення основ командно-адміністративної систе-

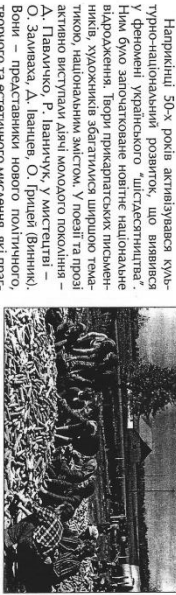
На отафорті, 1970-1980 рр. Адамс бригади, 1984 рік. Адамс бригади, 1984 рік.

На отафорті, 1970-1980 рр. Адамс бригади, 1984 рік. Адамс бригади, 1984 рік.

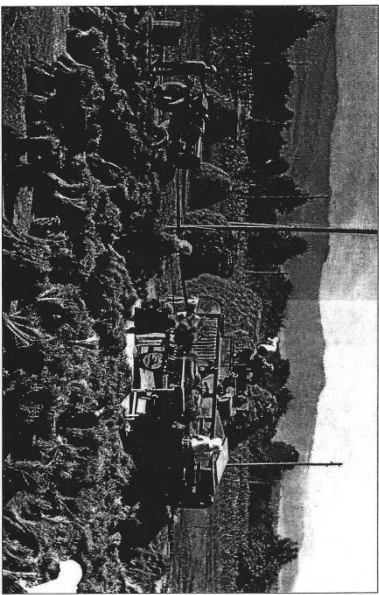
Грошова одиниця
національної держави
в Радянському Союзі у 1948
і 1988 рр.
A banknote of 10 deniroes,
which circulated in the USSR
up to the late 1980s.

Обробка сільськогосподарських земель
в Україні, 1988 р.
Farm production processing,
Ukraine, 1988.

Наприкінці 50-х років активізувався культурно-національний розвиток, що виявився у феномені українського «шістдесятництва». Ним було започатковане новітнє національне відродження. Теорії прикарпатських письменників, уможливила збагатитися ширшою тематикою, національним змістом. У поезії та прозі активно виступали діти молодого покоління – Д. Павличко, Р. Іванічук, У. Мисцік та ін. Вони – представники нового політичного, творчого та естетичного мислення, які прагнули вийти за межі догматичного сприйняття світу, принесли зі собою дух бутарства. Реалізація тоталітарного режиму на прощання означала стаю хвилі репресій, яка торкнулася багатьох письменників і художників. Прикарпаття, Україна 1950–1960-х років в Україні за-

радіалося дисидентство, що стало новітньою формою громадянського протесту. Значна кількість виявиле незгоди з тоталітаризмом була пов'язана саме із Західною Україною. Були частину дисидентів на Прикарпатті (41 особа) ставилися представники інтелігенції (письменників, митці, режисерів).

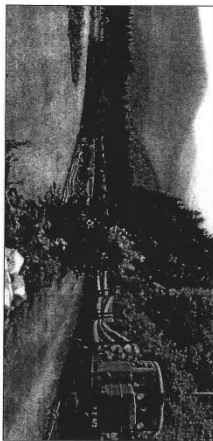

Переробка алюмінію, 1970-ті роки
Alu. processing, The 1970s

353

Витяг асфалу з Прикарпаття,
1969 р.
Timber transportation from
Prekarpatia, 1969

Асфальт на Червоній Вершині
в Івано-Франківському районі, 1969 р.
Timber hauling down the
mountain, Red Mountain
district, 1969

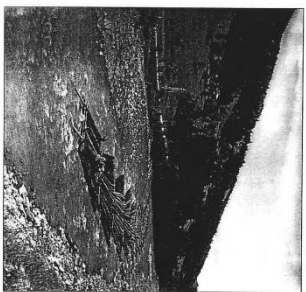
На Радянському асфальт-заводі,
1970-ті роки
Asphalt road processing
plant, The 1970s

цілі священники, студенти). Дисидентський рух мав яскраве національно-демократичне спрямування. Виявлені громадянського протесту були: поширення антирадянських листівок, сам-видачу, праше дисидентів («Мислені», «Репортажі», прослужували передачі німецьких радіо, прослужували передачі німецьких радіо, «Голос Америки», «Свобода», «Вільна Європа», запити державні організації дисидентів керували національним рухом арешту Європа, організації заходів. Особливо пам'яті Т. Шевченка, тощо. Особливо самвидавчої літератури західного регіону

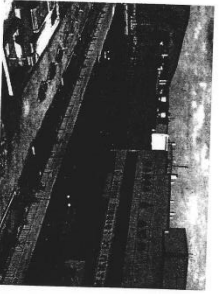
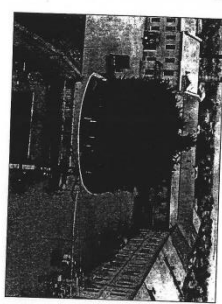
Україні стала гостра критика радянського режиму, вимога державної незалежності, апеляція до попередніх етапів українського національно-визвольного руху, зокрема, ОУН і УПА. На Прикарпатті мало місце і релігійне дисидентство, представники якого виступали за утвердження не акадариано, а фактичної свободи совісті, вимагали відновлення греко-католицької церкви. Тобто із цих здійснювалися спроби організованого опору радянській тоталітарній системі. Зокрема, в кінці 50-х років у Станіславі діяла підпільна Об'єднана партійна організація України, створена групою релігійників та студентів (І. Катчук, В. Імків,

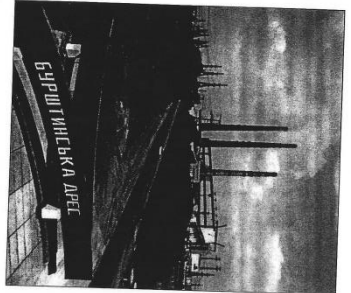
354

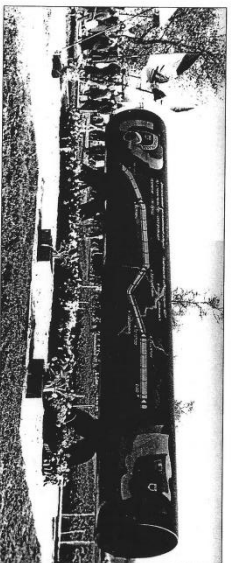
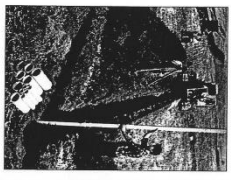
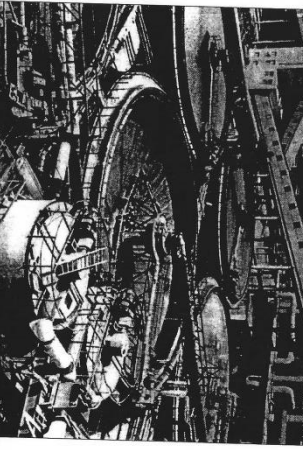
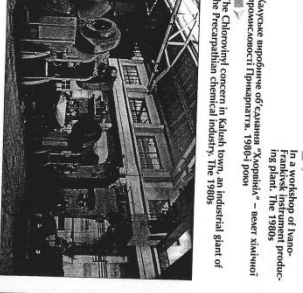
І. Струтинський, М. Юрчук та ін.). У 1964–1967 роках у Івано-Франківську діяла підпільна організація – Український національний фронт (УНФ), ініціатором створення і керівником якої був Дмитро Квядко – учитель і керівник з Доминського району Івано-Франківської області та команди учасників національно-визвольного руху Зіновія Красівський. УНФ продовжувала політичну

Технічний учнівський факультет, 1967 р.
Уроменська лінійна фабрика, 1967 р.
Завод АСТ «Надпорож» 1980-і роки
Міська фабрика швейних виробів, 1980-і роки

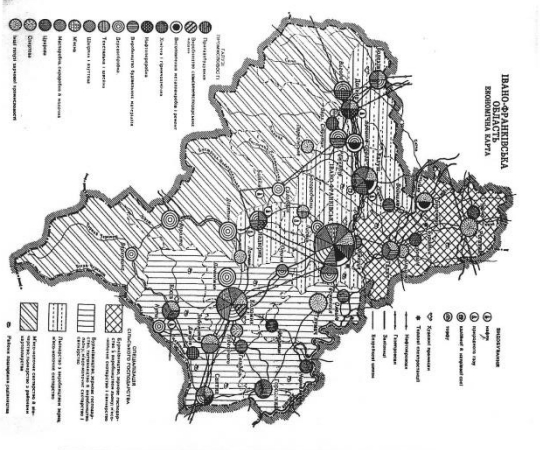

Білоруська ДРЕС, 1969 р.
Учбово-науковий центр «Харків» 1980-і роки

Модернізація роботи на шахтах Івано-Франківщини, 1970-і роки
Лінійна фабрика швейних виробів, 1980-і роки
Економічна карта Івано-Франківської області, 1980-і роки
Міська фабрика швейних виробів, 1980-і роки

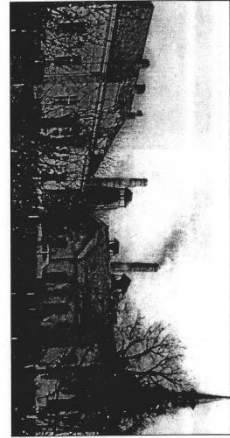
Гельсінкської групи (П. Січко, О. Попович, О. Заміха та ін.).
Однак, реакція тоталітарного режиму не забарилася. Вона виявилася у хвилі арештів, проведених у середовищі творчої інтелігенції України, звинуваченої в «українському буржуазному націоналізмі». У 1929 р. над діячами Об'єднаної партії виводилася Українська партія «Лінійна» (Лінійна партія) чи репресивна «терор» викривалася свідком

Будівництво електростанції «Солі», 1970-і роки
Лінійна фабрика швейних виробів, 1980-і роки

ПРИКАРПАТТЯ

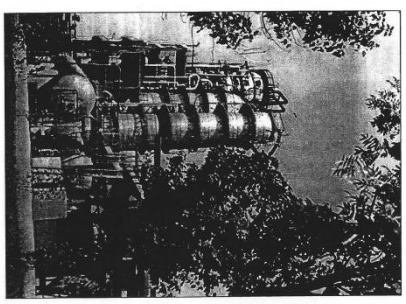
Адміністративний комплексний завод, 1969 р.
 Держпрадпост, 1965

Адміністративний комплексний завод, 1969-1970 рр.
 Держпрадпост, 1965-1966 рр.
 Держпрадпост, 1965-1966 рр.

радянської влади проти тих українських громадян, які відстоювали право свого народу на свободу і незалежність. У неонацистських умовах терору він продовжував боротьбу за національні ідеали, провадив акції громадянської непокори.

Економічний застій середини 80-х років і народження руху опору тоталітарній системі змуслили брацлавців керувати своєю економікою в умовах дефіциту, в якій брали участь

Держпрадпост, 1965-1966 рр.
 Держпрадпост, 1965-1966 рр.
 Держпрадпост, 1965-1966 рр.

са до перебування суспільного життя. Однак, СРСР не зважав на відповіді на виклики історії, оскаржуючи реформи не виходили за межі командної системи. Соціальному прогресу було принесено в жертву народну волю, висловлену в протестній кампанії. Завдяки на послідки багатьох років, зокрема з п'ятидесятих років до абсолютного ста-

2881 прикарпатців (82 чол. загинули, 105 повернулися інвалідами).
 Стало очевидним, що без радикального державного, в тому числі й економічного суверенітету, без повноважень народу істотних зрушень досягти неможливо. Результатом перебування стало усвідомлення суспільством неможливості подальшого життя в умовах тоталітаризму. Основними досягненнями політики гласності стали: аквізиція "Білих плам" в історії, повернення з небувлого репресованих брацлавських режимом політичних і культурних діячів, заборона літературних творів, кінорежисура, наукова і публіцистична праця; подолання цензури, руйнування старих диктаторських стереотипів.

Хоча перебування процесів на Прикарпатті в цілому ставилося перипетично, разом з тим відбувалися певні позитивні зміни. Вони мали свої особливості. Зокрема активізація національного руху в Україні

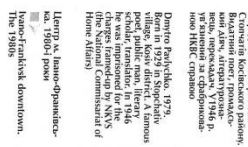
ПРИКАРПАТТЯ

Олег Демчишин (1983-1988), з учнів держпрадпосту, 1965-1966 рр. Держпрадпост, 1965-1966 рр. Держпрадпост, 1965-1966 рр.

Дмитро Радіцький, 1979, з учнів держпрадпосту, 1965-1966 рр. Держпрадпост, 1965-1966 рр. Держпрадпост, 1965-1966 рр.

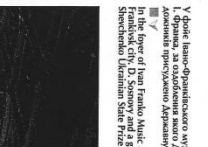
Центр Івано-Франківська, 1966-1967 рр. Держпрадпост, 1965-1966 рр. Держпрадпост, 1965-1966 рр.

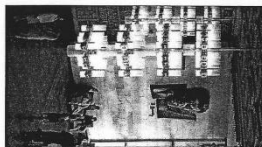
Держпрадпост, 1965-1966 рр. Держпрадпост, 1965-1966 рр. Держпрадпост, 1965-1966 рр.

Іван Мельничук (1988-1991), з учнів держпрадпосту, 1965-1966 рр. Держпрадпост, 1965-1966 рр. Держпрадпост, 1965-1966 рр.

Дмитро Радіцький, 1979, з учнів держпрадпосту, 1965-1966 рр. Держпрадпост, 1965-1966 рр. Держпрадпост, 1965-1966 рр.

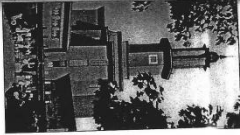

Центр Івано-Франківська, 1966-1967 рр. Держпрадпост, 1965-1966 рр. Держпрадпост, 1965-1966 рр.

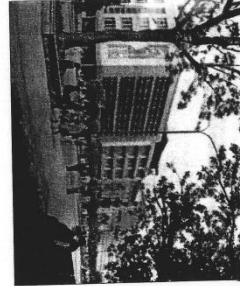

Держпрадпост, 1965-1966 рр. Держпрадпост, 1965-1966 рр. Держпрадпост, 1965-1966 рр.

Прикарпаття в добу

Головний вхід до Національного університету імені Івана Франка в Сtryshchi. 1978 рік

Головний вхід до Національного університету імені Івана Франка в Сtryshchi. 1978 рік

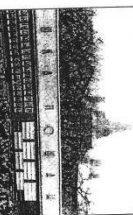

Брайчо Падяно національний синьо-жовтий прапор. Різногадами авторитеті довіра до комуністичної партії. В результаті виборів 1989 р. на Прикарпатті до влади прийшли некомуністичні сили, які виступали за поглиблення демократичних процесів. Із 12 депутатських округів у Верховній Раді УРСР 11 майданів заложили демократичні представники. Терекон-

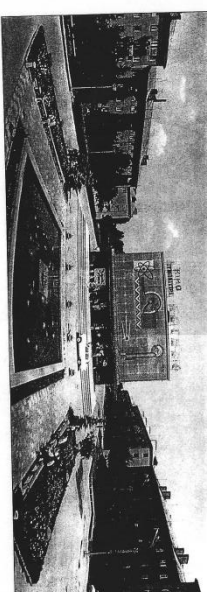
диту перемогу над партійними виступачами давали коштами політичних організацій Б. Тереконі довіра. Про це свідчать документи. В обласній Раді із 137 обранців депутатів 110 надставили до демократичного блоку і тільки червоний мігав забори партійні та демократичних процесів. Головою обласної Ради був обраний керівник крайової організації Народного Руху України Микола Яковина.

Микола Яковина (1935-1998) - український лікар, академік медицини і біології, доктор медичних наук, професор, член Національного комітету з прав людини, голова Національного комітету з прав людини, голова Національного комітету з прав людини, голова Національного комітету з прав людини, голова Національного комітету з прав людини.

Влада Прикарпаття призначила на посаду першого заступника голови обласної ради 9 вересня 1982 р.

Мітинг, присвячений 200-річчю Станіслава, 1982 р. Зустріч, присвячена 200-річчю Станіслава, 1982 р.

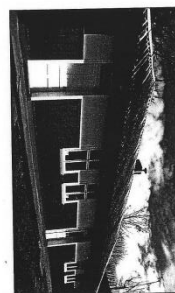

359

Концерт "Юсиф" у м. Івано-Франківськ, 1989 рік. Космос-сінema в Івано-Франківськ, 1980 рік

Микола Падяно народився у 1927 р. в с. Рівні на Східній Україні. Після Другої світової війни емігрував спочатку до Німеччини, а згодом - до Канади, де він брав участь у виборчих кампаніях. У 1978-1981 рр. - член-кореспондент Українського Народного Руху в Канаді. У 1989-1992 рр. - член-кореспондент Українського Народного Руху в Канаді. У 1990-1992 рр. - член-кореспондент Українського Народного Руху в Канаді.

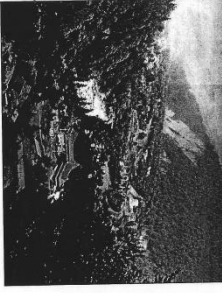
Будинок у м. Івано-Франківськ, де проживав Микола Падяно

Іван Курчибевський (1905-1985) - український лікар, академік медицини і біології, доктор медичних наук, професор, член Національного комітету з прав людини, голова Національного комітету з прав людини, голова Національного комітету з прав людини.

Степан Брайчовий (1884-1967) народився в с. Українці на Івано-Франківщині. У 1924 р. був обраний членом Національного комітету з прав людини.

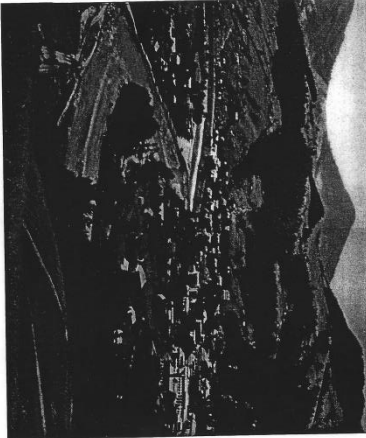
Вид на містечко 1989 рік. Вид на містечко 1989 рік

Іван Брайчовий (1893-1973) - український лікар, академік медицини і біології, доктор медичних наук, професор, член Національного комітету з прав людини, голова Національного комітету з прав людини, голова Національного комітету з прав людини.

Іван Курчибевський, Івано-Франківськ, Івано-Франківськ, Івано-Франківськ

360

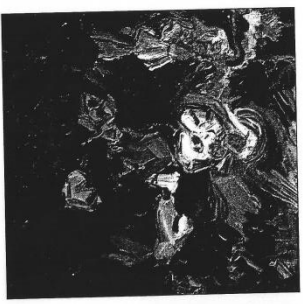
Знамення української держави, 1989 рік. Знамення української держави, 1989 рік

Микола Мороз (1914-1992) - український живописець. У 1925-44 роках вивчав на Київському державному університеті ім. Шевченка. Брав участь у українській культурній еміграції в США. У США - членство в Микола Мороз (1914-1992), Ukrainian painter. In 1925-44 he studied at the Kyiv State University named after Shevchenko. He took part in the Ukrainian cultural emigration in the USA. In the USA he was a member of the Ukrainian Cultural Renaissance.

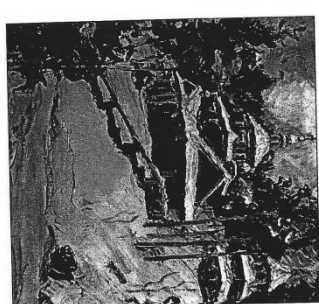

Володимир Басак Володимир Басак (1906-1985) р. - український живописець. У 1925-44 роках вивчав на Київському державному університеті ім. Шевченка. Брав участь у українській культурній еміграції в США. У США - членство в Володимир Басак (1906-1985) р. - Ukrainian painter. In 1925-44 he studied at the Kyiv State University named after Shevchenko. He took part in the Ukrainian cultural emigration in the USA. In the USA he was a member of the Ukrainian Cultural Renaissance.

Володимир Басак Володимир Басак (1906-1985) р. - український живописець. У 1925-44 роках вивчав на Київському державному університеті ім. Шевченка. Брав участь у українській культурній еміграції в США. У США - членство в Володимир Басак (1906-1985) р. - Ukrainian painter. In 1925-44 he studied at the Kyiv State University named after Shevchenko. He took part in the Ukrainian cultural emigration in the USA. In the USA he was a member of the Ukrainian Cultural Renaissance.

Микола Мороз. Христос воскрес. Українська Ренесанс. 1949 р.

Микола Мороз. Христос воскрес. Українська Ренесанс. 1949 р.

На січень 1991 р. Івано-Франківська область на південь від Радивіля закривалися на 20%. Шляхи до Івано-Франківська закриті. На Радивілі розгорнувся український пресо-кінематографічний центр. Навесні 1987 р. у містах Кавші, Івано-Франківську, Сєвах

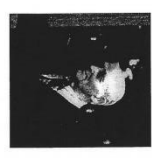
Сніг скупався. Басак Володимир Басак (1906-1985) р. - український живописець. У 1925-44 роках вивчав на Київському державному університеті ім. Шевченка. Брав участь у українській культурній еміграції в США. У США - членство в Володимир Басак (1906-1985) р. - Ukrainian painter. In 1925-44 he studied at the Kyiv State University named after Shevchenko. He took part in the Ukrainian cultural emigration in the USA. In the USA he was a member of the Ukrainian Cultural Renaissance.

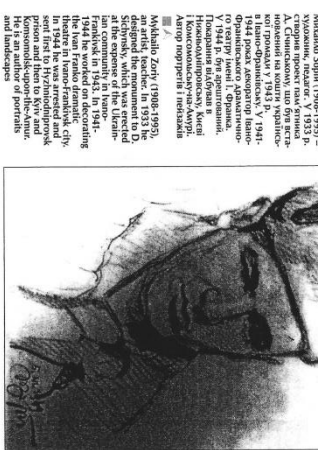
Володимир Басак. Світло. 1949 р.

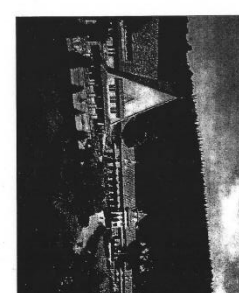
Микола Золотий. Топографічний мапа. 1976 р.

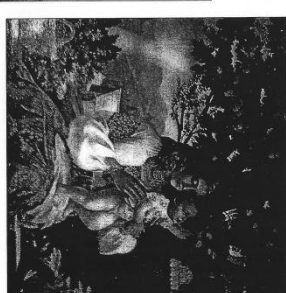
Микола Золотий. Топографічний мапа. 1976 р.

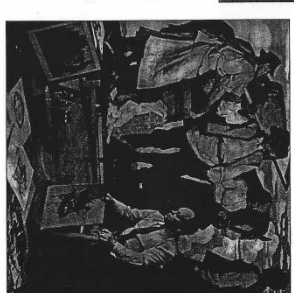
Микола Золотий. Топографічний мапа. 1976 р.

Микола Золотий. Топографічний мапа. 1976 р.

Микола Золотий. Топографічний мапа. 1976 р.

Микола Золотий. Топографічний мапа. 1976 р.

Пітерська Хова народица
Городищенського району.
3 1973 р. учень Сіма
Засучинський майстер-
виконавець в Івано-
Франківському українському
колективі України в місті
Стамбулі.

Роботи Ганни Васюк
Ганна Васильківна з села
Косівського району, жила
(1988), отримала премію
Івано-Франківського повіту
своєю працею.

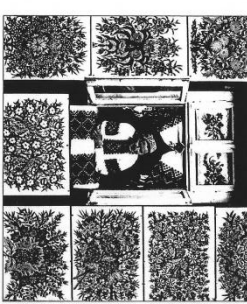
Ганна Васюк (1924-2004)
Косівського району, жила
в селі Івано-Франківського
повіту. Отримала премію
Івано-Франківського повіту
своєю працею.

Майстер української вишивки
Павло Шама з села
Рівня Тривів, а також
вчитель народної вишивки
в селі Рівня Тривів.
Його праця була
визнана як
найкраща
в області
в 1988 році.

Другий майстер
Української вишивки
Юрій Корнієв з селища
Хмельницького району.
Його праця була
визнана як
найкраща
в області
в 1988 році.

Друга праця
Української вишивки
Юлії Корнієв з селища
Хмельницького району.
Його праця була
визнана як
найкраща
в області
в 1988 році.

Друга праця
Української вишивки
Юлії Корнієв з селища
Хмельницького району.
Його праця була
визнана як
найкраща
в області
в 1988 році.

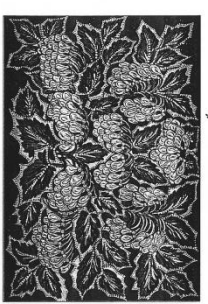

Майстер української вишивки
Павло Шама з села
Рівня Тривів, а також
вчитель народної вишивки
в селі Рівня Тривів.
Його праця була
визнана як
найкраща
в області
в 1988 році.

Другий майстер
Української вишивки
Юрій Корнієв з селища
Хмельницького району.
Його праця була
визнана як
найкраща
в області
в 1988 році.

Друга праця
Української вишивки
Юлії Корнієв з селища
Хмельницького району.
Його праця була
визнана як
найкраща
в області
в 1988 році.

Друга праця
Української вишивки
Юлії Корнієв з селища
Хмельницького району.
Його праця була
визнана як
найкраща
в області
в 1988 році.

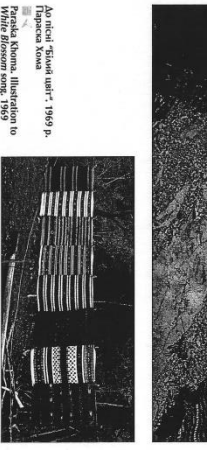
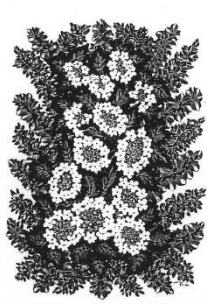

Майстер української вишивки
Павло Шама з села
Рівня Тривів, а також
вчитель народної вишивки
в селі Рівня Тривів.
Його праця була
визнана як
найкраща
в області
в 1988 році.

Другий майстер
Української вишивки
Юрій Корнієв з селища
Хмельницького району.
Його праця була
визнана як
найкраща
в області
в 1988 році.

Друга праця
Української вишивки
Юлії Корнієв з селища
Хмельницького району.
Його праця була
визнана як
найкраща
в області
в 1988 році.

Друга праця
Української вишивки
Юлії Корнієв з селища
Хмельницького району.
Його праця була
визнана як
найкраща
в області
в 1988 році.

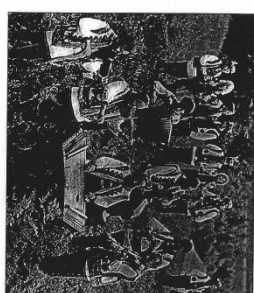
Майстер української вишивки
Павло Шама з села
Рівня Тривів, а також
вчитель народної вишивки
в селі Рівня Тривів.
Його праця була
визнана як
найкраща
в області
в 1988 році.

Другий майстер
Української вишивки
Юрій Корнієв з селища
Хмельницького району.
Його праця була
визнана як
найкраща
в області
в 1988 році.

Друга праця
Української вишивки
Юлії Корнієв з селища
Хмельницького району.
Його праця була
визнана як
найкраща
в області
в 1988 році.

Друга праця
Української вишивки
Юлії Корнієв з селища
Хмельницького району.
Його праця була
визнана як
найкраща
в області
в 1988 році.

Історичні
Прикарпаття в добу тоталітаризму

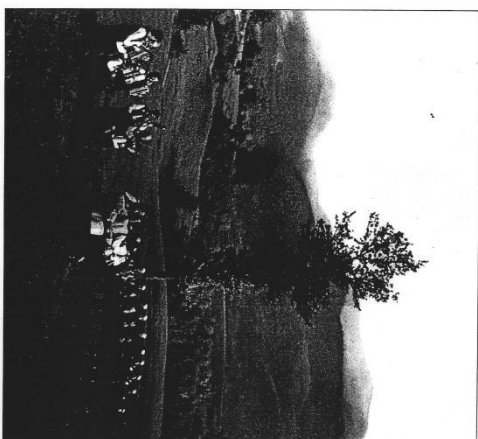
Костинь, ...миколаївці
Котів амальгем мистецької

Князь, благодирство, Івано-
Франківська область, м. Костинь,
Римська площа, 1944 рік.
Сучасного
Пам'ятник радянським воїнам
Котів амальгем мистецької школи

Процес політичної структуризації сусільства привів до утворення цілої низки політичних партій: Української республіканської партії, Соціал-демократичної партії України, Демократичної партії України, Української християнсько-демократичної партії та інших. Прикарпаття з південням зусілля припинило 16 липня 1990 р. Декларації про державний суверенітет України.

24 серпня Прикарпаття радо вітало проголошення Верховною Радою УСРР Акта про введження в дію Конституції Української Республіки. Введення в дію Конституції України підтвердило прагнення українського народу до незалежного суверенного життя.

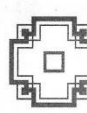
Наданий видавничий-перекладний асортимент: "Українська історія" (Львів, 1944-1991-х років). Активна громадсько-політична діяльність мешканців нашого краю продемонструвала високий внесок Прикарпаття в національно-демократичні процеси, що відбувалися в Україні.

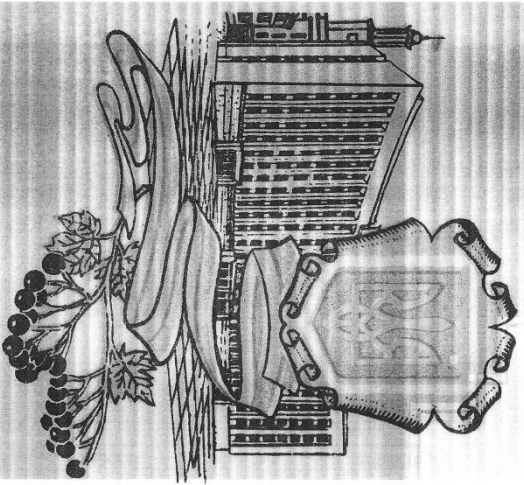
Учасники художньої
Співпраця з ансамблем
1966 р.
Котів амальгем мистецької
школи

У незалежній Українській
державі

In an independent Ukraine

Новітнє українське державотворення в краї було позначене важливими змінами соціально-економічного, політичного і культурного характеру. Перші роки переходу української економіки з командно-адміністративних до ринкових принципів функціонування супроводжувалися болючими змінами, пов'язаними із закриттям чи перепрофілюванням великих підприємств ВПК, падінням обсягів виробництва, зростанням безробіття, що зумовлювало нову хвилю трудової еміграції. На селі, на зміну колгоспно-радгоспній системі, запроваджувалися фермерські засади господарювання, зростає приватна індустрія наших промислів.

Помітні економічні зрушення відбулися на початку ХХІ століття. В області на повну потужність запрацювали підприємства паливно-енергетичного комплексу: "Нафтохімік Прикарпаття", "Луков" "Вінніс", лінійно-виробничі системи Прикарпаттрансазу. Бурштиńska ТЕС увійшла в систему "енергетичного острова", забезпечуючи електроенергією на експорт країни Центральної Європи. Стали відомими далеко за межами нашої держави торгіві виробці хутрофірми "Ісменниця" та "Тикаферюк". В області проведено значну роботу з газифікації прикарпатських сіл, "голубий вогник" було запалено в більше ніж 70 населених пунктах. За останніх вісім років було заведено в експлуатацію 80 об'єктів освітлі, 20 закладів культури, збудовано понад 1,5 млн. м² житла. За показниками соціально-економічного розвитку область увійшла в п'ятерку країн в державі.

Було налагоджено тісні економічні зв'язки із багатьма країнами світу, завдяки сприятливому інвестиційному клімату здійснена широкомасштабна програма реконструкції обласного центру та багата

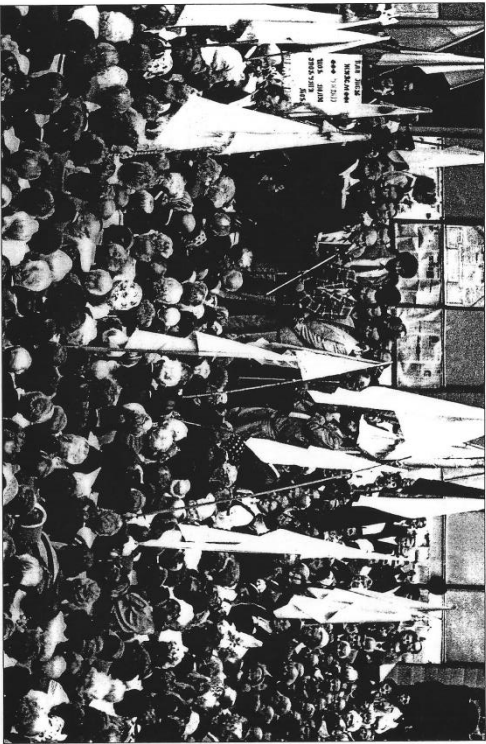
Найбільш величезний національно-демократичний переворот в Україні. Івано-Франківське Ралі в підтримку демократичної революції в Україні, 1992

трах міст області. Сьогодні більшість прикарпатських міст і містечок набули виразного європейського вигляду, зберігаючи при цьому свою історичну неповторність. У місті Коломиї збудовано унікальний Музей писанки, який став окрасою та визначальною картою столиці покутського краю.

Наш край справді можна назвати туристичною перлиною України. Карпатські гори мають не тільки своєю красою, але й першокласними готельними, туристичними і відпочинковими комплексами.

Успішно в гірських районах розвивається "зелений" туризм. Стали загальнодоступними своєю європейською якістю туристичні комплекси "Карпати", "Синьгора", "Бюковель". У мавровиничному куточку Карпат біля села Гута збудовано державну Резиденцію Президента України, де проводяться важливі зустрічі на міжнародному рівні.

У часи незалежності Прикарпаття поновило свій національно-культурний потенціал, область є осередком розвитку культури і мистецтва, освіти та науки. У

Івано-Франківське мітинг "Візьмімо назад мільярдників" 1991

Виступ голови Руху національного відродження Микола Малозуб, 1991 р.

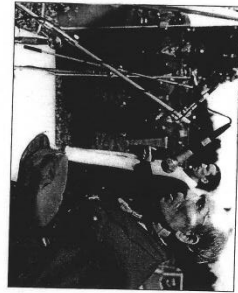
населених пунктах області. Але 90 державних і промислових мураб, зареєстровано понад 4000 пам'яток історії, культури та архітектури, функціонують більше 1600 культурно-просвітницьких установ. Прикарпаття радо зустрічає гостей на численних етнографічних і мистецько-культурних форумах. Загальнодоступними стали такі форуми як "Родослав" і "Родославчик", "Різдво в Карпатах", Глинянські фестивалі та фольклорно-етнографічні фестивалі "Бойківська вата".

Славне Прикарпаття і своїми представниками мистецько-культурної галузі. Тут народилися і вирости. Духовно збагачили український народ 25 лауреатів Національної премії імені Т. Шевченка. Ми можемо гордитися іменами композитора

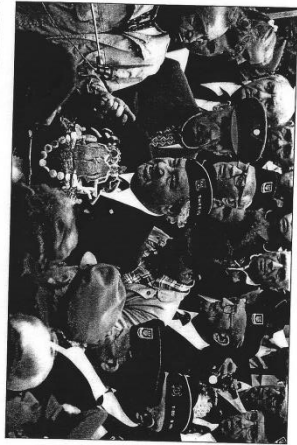

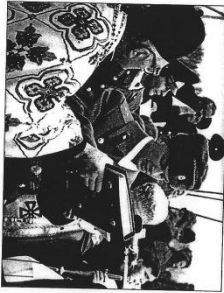
Vadym Mykhalevych, Ukrainian writer and translator, is honored with the title of Honorary Citizen of the City of Kyiv in 1992.

Ukraine's first female President, Yulia Tymoshenko, is honored with the title of Honorary Citizen of the City of Kyiv in 1992.

А. Кос-Анатовського, Хаджикиєв О. Заливаха і В. Касіяна, співаки М. Стефлюк, писменники В. Д. Павличко, Т. Мельничук, С. Гушка, Р. Іванюча і братів Ю. Ішук, Європейський університет на фестивалі Євробачення-2004 заборона наша земля, ка Рухана Лужичко, запаливши енергійними гурьбськими мотивами мільйони людей в різних країнах. Стрілко розвивається освітня галузь понад 40 тисяч молодих людей заборонають освіту у вищих навчальних закладах області: Фактними вищої школи заборонаються Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Національний технічний університет «Київський політехнічний» університет. Тут зосереджено значний науковий потенціал.

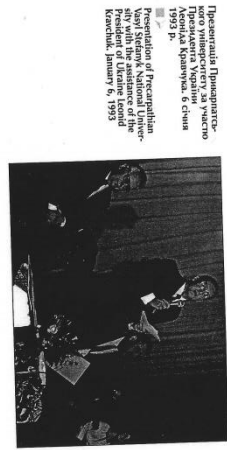
Mykhailo Medvedev, Ukrainian writer and translator, is honored with the title of Honorary Citizen of the City of Kyiv in 1992.

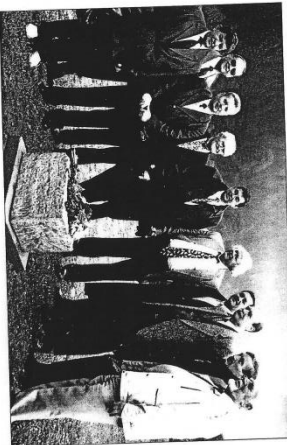
Mykhailo Medvedev, Ukrainian writer and translator, is honored with the title of Honorary Citizen of the City of Kyiv in 1992.

Ukraine's first female President, Yulia Tymoshenko, is honored with the title of Honorary Citizen of the City of Kyiv in 1992.

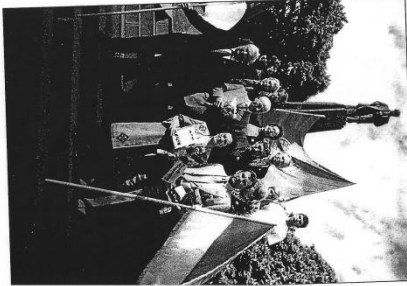
Ukraine's first female President, Yulia Tymoshenko, is honored with the title of Honorary Citizen of the City of Kyiv in 1992.

Учасники Всеукраїнського конкурсу-змагання з написанням есе на тему «Моя Україна» заохочують до участі в ньому молоді українці з усіх регіонів країни. Організатори заходу – Міністерство освіти і науки України та Фонд «Міжнародна фундація розвитку України».

Відкриття музею історії України на честь Михайла Грушевського в с. Копичинці. Виступає заступник міністра освіти і науки України, голова Фонду «Міжнародна фундація розвитку України» Ірина Герасимівна. 1991 р.

Открытие музея истории Украины в честь Михайла Грушевського в с. Копичинці. Виступає заступник міністра освіти і науки України, голова Фонду «Міжнародна фундація розвитку України» Ірина Герасимівна. 1991 р.

Ukraine's first female President, Yulia Tymoshenko, is honored with the title of Honorary Citizen of the City of Kyiv in 1992.

Ukraine's first female President, Yulia Tymoshenko, is honored with the title of Honorary Citizen of the City of Kyiv in 1992.

Співробітництво та взаємодія між Україною та Івано-Франківськом в сфері організації наукових досліджень та освітніх програм. Відкриття в м. Івано-Франківську меморіально-педагогічного музею Степана Бандери. **7** *Cooperation and relations between Ukraine and Ivano-Frankivsk in the field of scientific research and educational programs. Opening of the memorial and pedagogical museum of Stepan Bandera in Ivano-Frankivsk. 7*

Учасники Європейського форуму українців, Київ 1997 р. **8** *Participants of the European Forum of Ukrainians, Kyiv, 1997*

Доктор Івано-Франківського університету ім. Шевченка, м. Київ. **9** *Delegation from Ivano-Frankivsk, report at the Forum of Ukrainians, Kyiv, August 23-24, 1997*

ментів на більш як 60 спеціальностях. На 68 кафедрях працює 775 викладачів, з них 60 академіків, докторів наук, професорів, 384 кандидатів наук, доцентів, які докладають зусиль до підготовки висококваліфікованих фахівців, ведуть активну наукову роботу в різних галузях знань, завдяки чому Прикарпатський університет уніфікований до числа кращих університетів України.

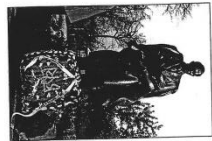
Прикарпатський університет успішно перейшов на Болонську програму європейської системи вищої освіти, що значно розширює сферу його можливостей на міжнародному рівні. Ректором університету є професор, член-кореспондент НАН України Богдан Остафійчук.

На державному рівні в області у 1999 році було відзначено знаменну дату 100-річчя з моменту заснування давньої школи святого Іоанна Баяра, відбудивши величезна праця укова конференція та урочисті заходи, приурочені до цієї події, в яких брали участь перші керівники нашої держави.

У червні 2004 року в Івано-Франківську, за ініціативою Інституту історії України та Національної Академії наук України,

393

Відкриття меморіально-педагогічного музею Степана Бандери в м. Івано-Франківську, 20 червня 2009 р. **10** *Opening of the memorial and pedagogical museum of Stepan Bandera in Ivano-Frankivsk, June 20, 2009*

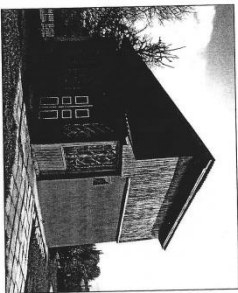
Пам'ятник Степану Бандері в с. Стрий, Україна **11** *Monument to Stepan Bandera in the village of Striy, Ivano-Frankivsk district*

Відкриття для цвинтаря Степана Бандери в с. Стрий, Україна **12** *Opening of the cemetery of Stepan Bandera in the village of Striy, Ivano-Frankivsk district, June 2009 p.*

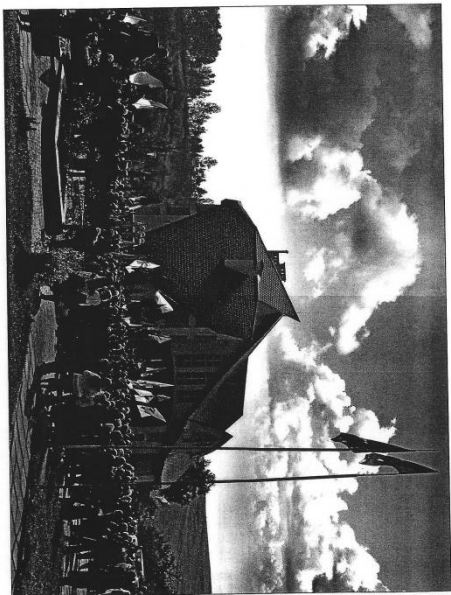

Пам'ятник дідусю Івану Маланді, який народився в с. Стрий, Україна **13** *Memorial to the grandfather of Stepan Bandera, who was born in Striy, Ivano-Frankivsk district*

Прикарпатського університету імені Василя Стефаника та Івано-Франківської обласної державної адміністрації в рамках Всеукраїнського науково-методичного проєкту було проведено Першу Міжнародну наукову конференцію "Духовна вісь України: Галичина – Нададніпрянщина – Донеччина". В ній взяли участь понад сто науковців з усіх кутків України та представників зарубіжних країн, тематика обговорення мала значний суспільний та науковий резонанс.

Наш край замишляється визаним ареалом національно-демократичних традицій українського суспільно-політичного життя.

394

Відкриття Меморіально-педагогічного музею Степана Бандери в с. Стрий, Україна **14** *Opening of the memorial and pedagogical museum of Stepan Bandera in Striy, Ukraine*

Орестій Кузьинський – інженер-металург, доктор технічних наук, професор
Vice-Rector of Ivano-Frankivsk Institute of Petro-Frankivsk Cas University

Віктор Коваленко – інженер-металург, доктор технічних наук, професор
Director of Ivano-Frankivsk Institute of Petro-Frankivsk Cas University

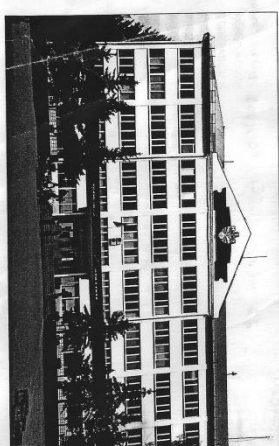
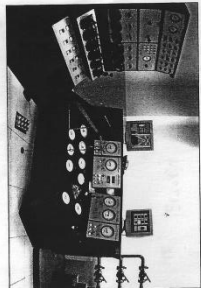

Ігор Навіляк – професор, доктор медичних наук, професор, академік АМН
Ihor Nalivaiko – Rector of Ivano-Frankivsk State Medical University, Doctor Academician of Academy of Medical Sciences of Ukraine

Львівський коледж Івано-Франківського державного медичного університету
The main building of Ivano-Frankivsk State Medical University

У жовтні 2004 р. іжакери запровадили на завод Івано-Франківського металургійного заводу комплексну систему управління технологічним процесом випалювання металургійного агрегату.

406

в обговоренні важливих для визначення напрямів державного курсу. Наші країни активно вступили на виклики сучасного політичного життя, свідченням чого стали події Помаранчевої революції 2004 року. Тоді абсолютна більшість мешканців області підтримала на президентських виборах кандидатуру діючого сьогодні президента В. Ющенка.

Сьогодні Прикарпаття – це край, потенціал якого динамічно зростає, приваблюючи до себе як ділових людей у плані перспективного розвитку соціально-економічної сфери, так і людей, які прагнуть кращого і повноцінно відпочити, набратися здоров'я від цілющих карпатських гір, водні і повітря.

5. KULTUROLOŠKO POGLAVLJE

U tekstovima iz knjige „*Прикарпаття: спадщина віків*“, od kojih su neki prevedeni u ovom radu, autori se bave kulturno-povijesnim nasljeđem ukrajinske regije Prykarpattja. Na temelju prijevoda možemo hrvatskom čitatelju prenijeti nove kulturološko-povijesne informacije koje služe donošenju novih zaključaka vezanih uz navedenu regiju. S obzirom na to da je tema kojom se autori bave povijesno-političkog karaktera, jedan od najvažnijih zadataka prevoditelja je da se detaljno upozna sa povijesnim okolnostima te geografskim i demografskim karakteristikama tog područja. Koristeći stečeno znanje o specifičnostima jezika i terminologije korištene u tekstovima, krajnji cilj prevoditelja je u procesu prevođenja autentično prenijeti informaciju sa ukrajinskog na hrvatski jezik.

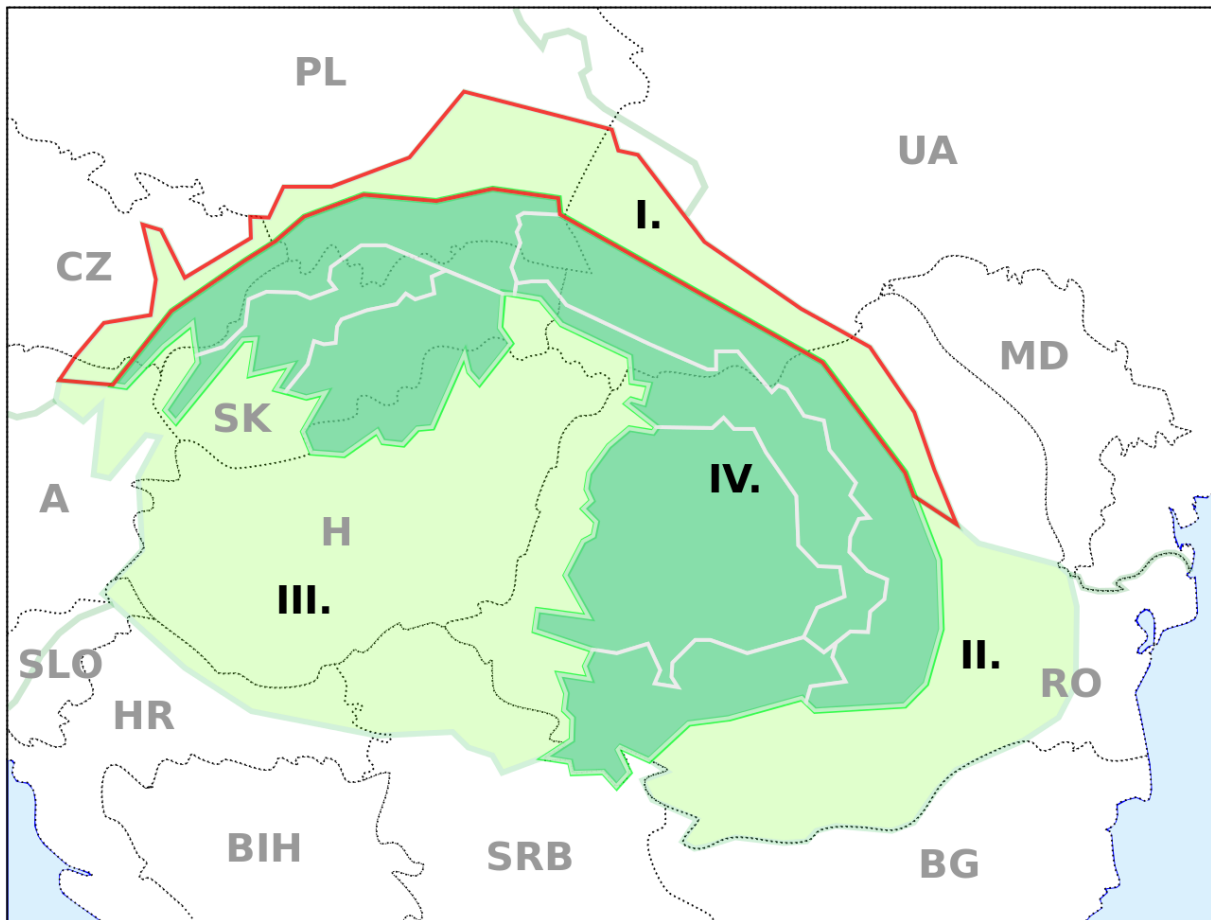
Iz knjige „*Прикарпаття: спадщина віків*“ u sklopu ovog rada prevedeni su tekstovi „*U ognju Drugog svjetskog rata i oslobodilačkih napora OUN i UPA (od 1939. do sredine 1950-ih godina)*“ (Кентій А. В., Лисенко О. Є., Марущенко О. В.), „*Prykarpattja u vrijeme totalitarizma (1944 – 1991)*“ (Галицька-Дідух Т. В., Щербін Л. В., Федорчак П. С.) te „*U neovisnoj ukrajinskoj državi*“ (Бурдуланюк В. М., Гаврилів Б. М., Кобута С. Й.).

U kulturološkom poglavlju ovoga rada sažeto su predstavljene najvažnije informacije iz prevedenih tekstova, kao i osnovne karakteristike regije koje čitatelju pomažu rasvijetliti kompleksne povijesno-političke događaje u drugoj polovici 20. stoljeća. Iz tekstova se mogu izdvojiti tri glavne perspektive, koje će u ovom poglavlju biti pojašnjene dodatnim informacijama :

- 1) vojno-politički događaji u regiji tijekom i neposredno nakon 2. svj. rata,
- 2) kontekst sovjetskog (ruskog) represivnog odnosa prema Prykarpats'koj regiji,
- 3) perspektiva gospodarskih i političkih promjena koje kulminiraju padom komunizma i ostvarenjem ukrajinske neovisnosti.

Kroz sve tri perspektive proteže se motiv ukrajinskog otpora i želje za slobodom, izražavajući se ne samo u borbi protiv fašističke Njemačke, već i u poslijeratnom otporu sovjetskim represijama te ostvarenjem samostalnosti u demokratskom društvu.

5.1. Prykarpattja - opće karakteristike

karta Karpatske regije, I. - Prykarpattja²³

Prema podacima navedenima u knjizi „Prikarpatska Galicija“ može se izdvojiti najosnovnije karakteristike te objašnjenje značenja samog naziva Prykarpattja. E. Paščenko navodi: „Prykarpattja je ukrajinski naziv (Прыкарпаття) za regiju u jugoistočnome dijelu Istočnih Karpata. Istočno predgorje Karpata seže od Češke i Poljske, kroz Ukrajinu do Rumunjske. Naziv se većim dijelom odnosi na prostor zapadne Ukrajine – uz Ivano-Frankivs’ku oblast, zajedno sa susjednom Bukovinom. Kao povijesno-etnografski pojam povezuje se ponajprije s prostorom Ivano-Frankivs’ke oblasti, smještene ispod karpatskoga gorja, zatim djelomično s Ljvivs’kom oblasti na istoku i Černivec’kom na jugu zapadne

²³ Карта Карпатського регіону.

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/2/28/Carpathians_Subcarpathia.svg/1280px-Carpathians_Subcarpathia.svg.png

Ukrajine. Prykarpattje je sastavni dio Galicije, koju na prostoru Ukrajine čine Ljivivs'ka, Ivano-Frankivs'ka i Ternopiljs'ka oblast.²⁴ Ovu prostornu definiciju regije potvrđuju i drugi izvori²⁵, gdje je navedeno da iako granice nisu strogo određene, termin Prykarpattja se često primjenjuje kao sinonim za povijesnu regiju Galiciju (укр. Галичина), koji uključuje i područje Bukovine (укр. Буковина).

U nastavku odlomka u knjizi „Pikarpatska Galicija“ navode se i podaci o administrativnom uređenju regije, povijesti te stanovništvu: „Administrativno središte Prykarpattja je grad Ivano-Frankivs'k, nekadašnji Stanislav, dok široko područje ima niz značajnih povijesno kulturnih sadržaja koji mogu posebno zainteresirati hrvatski auditorij. U srednjovjekovnoj Rus'-Ukrajini jačala je ovdje Ğalyc'ka kneževina, s tada najvećim mjestom Ğalyč, koje je imalo središnju ulogu sve do kasnije utemeljenoga Lavova. Kroz povijest, prikarpatska je Galicija bila važan čimbenik u otporu antiukrajinskim vladama, koje su u zapadnoukrajinskoj regiji nailazile na snažnu nacionalnu svijest. Temelj je predstavljalo pučanstvo uz crkvu i vladare, te drugi staleži koji su čuvali nacionalnu osebnost izraženu u etničkim skupinama. Autohtono stanovništvo, koje se nazivalo Rusynima, uz to staroukrajinsko zajedničko ime iz doba srednjovjekovne države poznate po Nestoru kao Rus'ka zemlja, izražavalo se i kroz tradicionalnu kulturu nazvanu Guculi, Bojki i Lemki, uz posebnosti područja kao što su Pokuttje, Opole i dr.“

5.2. Vojno-politički kontekst

U tekstu „U ognju Drugog svjetskog rata i oslobodilačkih napora OUN i UPA (od 1939. do sredine 1950-ih godina)“ autori predstavljaju regiju u vojno-političkom kontekstu Drugog svjetskog rata. Ovdje se hrvatskog čitatelja upoznaje sa vojnim operacijama, vojnim jedinicama, taktikama, paktovima te drugim ratnim događanjima vezanim za Prykarpattja, te se regiju smješta u širi kontekst rata.

Jedna od karakteristika regije je snažan osjećaj domoljublja te je zbog toga stanovništvo često bilo na meti represija. E. Paščenko piše: „Prikarpatska regija bila je

²⁴ Prikarpatska Galicija : (prijevodi s ukrajinskoga) / priredili Jevgenij Paščenko i Tetyana Fuderer. - Zagreb : Udruga Hrvatsko-ukrajinska suradnja : Filozofski fakultet, Katedra za ukrajinski jezik i književnost, 2017.

²⁵ Вортман Д.Я. ПРИКАРПАТТЯ [Електронний ресурс] // – Режим доступу: <http://www.history.org.ua/?termin=Prykarpattia> (останній перегляд: 15.12.2018)

snažan izvor nacionalno angažiranih rodoljuba u utvrđivanju državnosti Ukrajine koja je neprekidno nastajala padom različitih režima. Upravo su u Stanislavu 1919. proglašavani oblici neovisnosti povezivanjem istočne i zapadne Ukrajine u zajedničku državu. Nije slučajno ni da su represivni režimi, od nacističkog do sovjetskog, provodili ovdje posebno oštru antiukrajinsku politiku.“²⁶

Regija je po vojno-političkoj situaciji posebna, zato jer se na početku Drugog svjetskog rata našla u situaciji da se bez vlastite države nalazi između dvije sile - fašističke Njemačke i Sovjetskog saveza. Prema Hitlerovom planu, Prykarpattja je zbog velikog industrijskog potencijala trebalo germanizirati i pretvoriti u agrarnu regiju kao izvor zaliha za Reich. Nakon operacije Barbarossa, regija je pala pod njemačku vlast i njemački postaje službeni jezik. Ubrzo se stvara *Distrikt Galyčyna*. 1943. godine primjećuje se porast pobunjeničkih djelovanja protiv Nijemaca. Ukrajinski pokret otpora, ostvaren kroz organizacije UPA i OUN između dvije zaraćene sile pokušavaju ostvariti interese ukrajinskog naroda - ujedinjenje i samostalnost ukrajinske države. Prisiljeni su na taktičko gerilsko ratovanje protiv dva jaka suparnika i bez podrške drugih zemalja. U tijeku ratnih događanja na Prykarpattju, Ukrajinci su bili primorani ratovati protiv svojih sunarodnjaka u formacijama crvene armije, pobunjeničke vojske i njemačke vojske.

²⁶ Prikarpataska Galicija : (prijevodi s ukrajinskoga) / priredili Jevgenij Paščenko i Tetyana Fuderer. - Zagreb : Udruga Hrvatsko-ukrajinska suradnja : Filozofski fakultet, Katedra za ukrajinski jezik i književnost, 2017.

5.3 Pitanje ukrajinsko - ruskih odnosa

U prevedenim tekstovima kroz primjer Prykarpattja razmotren je i kontekst ukrajinsko-ruskih odnosa. Hrvatski čitatelj može se upoznati sa odnosom sovjetske, odnosno ruske vlasti prema Prykarpattju ali i cijeloj Ukrajini. Sovjetske vlasti ukrajinsku želju za slobodom izjednačavale su sa fašizmom: *„Među poznatim borcima za neovisnost, iz Prykarpattja je rodom Stepan Bandera, koji je na čelu nacionalnog pokreta, zajedno s drugima, proglasio 1941. Akt o obnavljanju Ukrajinske države. Bio je to razlog što je ubrzo bio uhićen i zatočen od 1941. do 1944. u nacističkim logorima, odbijajući suradnju s nacistima koje je doživljavao srodnim sovjetskim. U emigraciji su ga zbog nacionalne djelatnosti 1959. ubili enkavedisti, da bi ga poslije sovjetska propaganda proglašavala fašistom; pojam banderovec u ruskom leksikonu rabio se u lažima o ukrajinskom narodu kao kolaboracionistima, premda je Ukrajina dala snažan doprinos u pobjedi nad fašizmom.*²⁷

1944. sovjetske snage oslobađaju teritorij od Nijemaca, ali povratak crvene armije značio je i povratak sovjetskih represija. UPA se nastavlja boriti protiv njih, a borbe traju i nakon završetka rata. Pobunjenici su pretrpili velike gubitke, a bez podrške zapada otpor OUN i UPA sovjeticima završava porazom.

Od strane sovjetske vlasti provodi se Kolektivizacija, zabranjivani su ukrajinska crkva i jezik te su zatvarane kulturne ustanove. U tom kontekstu je opisan i razvoj ukrajinskog podzemnog pokreta otpora prema sovjetskoj vlasti. Tijekom rata sovjetski partizani usprkos borbama s Nijemcima ulaze u sukobe s OUN i UPA. U nekim iznimnim slučajevima postojala je suradnja sovjetskih snaga i UPA protiv Nijemaca. Iako komunistička i sovjetska politika nisu imale široku podršku u tim krajevima, Moskva je planirala zapadno-ukrajinske regije pretvoriti u bazu boljševičkog partizanstva, te je kao i Njemačka činila sve kako bi podijelila pokret otpora.

Nakon priključenja zapadnih ukrajinskih i bjeloruskih zemalja u sastav SSSR-a iz Moskve je naređeno snagama političke uprave ukrajinskog fronta da organiziraju provođenje „dobrovoljnih“ izbora u Zapadnoj Ukrajini. Prema sovjetskoj tradiciji glasalo se za jedinstven spisak kandidata „bloka komunista i nestranačkih“. Međutim, u više mjesta lokalno

²⁷ Prikarpatška Galicija : (prijevodi s ukrajinskoga) / priredili Jevgenij Paščenko i Tetyana Fuderer. - Zagreb : Udruga Hrvatsko-ukrajinska suradnja : Filozofski fakultet, Katedra za ukrajinski jezik i književnost, 2017.

stanovništvo izražava otpor prema sovjetskim vlastima. Uzvikivalo se: „*Mi za komuniste glasati nećemo. Neka živi vjera i samostalna Ukrajina!*“: i „*Van Crvena Armija! Van sovjetska vlada i komunizam!*“

Autori napominju da se u početku proces pretvorbe odvijao uz podršku lokalnog ukrajinskog stanovništva koje je nastradalo tijekom poljske okupacije. Međutim, odvijale su se likvidacije političke i kulturne infrastrukture, nasilna kolektivizacija, anti-crkvene akcije, represije protiv takozvanih „buržuaznih nacionalista“ te masovne deportacije. Početak „socijalističke izgradnje“ pratila je zabrana djelovanja raznim kulturno–obrazovnim te građanskim organizacijama i ustanovama koje su pomagale formiranju i razvitku nacionalne svijesti („*Prosvita*“, Znanstveno društvo Taras Ševčenko i druge) i ujedinjenja te političkim strankama državničkog usmjerenja. Društveno–ekonomske pretvorbe bile se jedna od najtežih posljedica sovjetizacije prykarpatskog kraja. Kao posljedica sovjetizacije, strijeljanja i deportacija dolazi do migracije stanovništva, pa se u ispražnjena sela dovode Lemki iz Poljske.

Sovjetski režim ostvaruje potpunu kontrolu nad obrazovanjem, kulturom, umjetnosti, radio i televizijskim sadržajem te tiskovinama. Također, provedena je rusifikacija, a uz politiku uništenja ukrajinskog jezika i zatvaranje hramova, širi se utjecaj ruske pravoslavne crkve. U isto vrijeme, Ukrajinska grkokatolička crkva je zabranjena.

5.4 Gospodarske i političke promjene

Naposljetku, regija je predstavljena u kontekstu poslijeratne gospodarske obnove te političke reorijentacije sa komunističkog na demokratski politički sustav, što kulminira ostvarenjem ukrajinske neovisnosti 1991. godine. Hrvatski čitatelj se ovdje upoznaje sa poslijeratnom društvenim otporom prema sovjetskom sustavu. Autori ističu pokret disidentstva krajem 50-ih i 60-ih godina, u kojem ukrajinska inteligencija poznata kao „šistdesjatnyky“ izražava protest, u kojem sudjeluju mnogi umjetnici, pjesnici te pojedinci iz drugih sfera društva.

Cilj protesta bilo je uvođenje demokratskog usmjerenja, a u narodu su izraženi antisovjetski osjećaji i kritika režima. Iako je odgovor sovjetske vlade na to bio val novih represija, ekonomska kriza 80-ih godina dovodi do kraha sovjetskog totalitarnog sustava. Stanovništvo Prykarpattja bilo je izuzetno aktivno u opoziciji. Pred konačnim padom komunističkog sustava 1989. dolazi do značajnih društvenih promjena. Pojavljuju se nekomunističke snage, demontiraju se sovjetski spomenici a vraćaju se ukrajinska grkokatolička crkva te nacionalni simboli poput grba i zastave. Uz pojavu novih političkih stranaka, društvene promjene dovode do ostvarenja neovisnosti Prykarpattja, kao i cijele ukrajinske države 1991. godine.

Iako ove sažete informacije iz prevedenih tekstova razjašnjavaju samo djelić kompleksnog kulturnog i povijesnog razvoja Prykarpattja, svrha ovog sažetka je hrvatskom čitatelju prenijeti rezultate istraživanja i perspektive ukrajinskih autora. Objavljivanjem prevedenih tekstova čitatelje se dalje upućuje na još neka, ranije objavljena istraživanja zapadno-ukrajinskog lokaliteta te poziva na traženje novih spoznaja iz perspektive raznih znanstvenih disciplina kao što su povijest, sociologija, arheologija ili etnologija.

6. ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АНАЛІЗ

6.1. Теоретичні положення щодо перекладу

Переклад - це розумова діяльність, процес передачі змісту, висловленого на одній мові, засобами іншої мови та результат цього процесу.

А. В. Мамрак у навчальному посібнику „Вступ до теорії перекладу“: зазначив диференціальні ознаки поняття переклад:²⁸

1. Переклад - **соціальне** явище: переклад не може виникнути та функціонувати поза суспільством.
2. Переклад - **культурне** явище: переклад - частина духовної культури кожного народу та джерело розвитку культури всього людства.
3. Переклад - **лінгвістичне** явище: переклад ґрунтується на мові, перекладач працює з мовою.
4. Переклад - **естетичне** явище: у перекладі слова однієї мови не буквально замінюються семантичним еквівалентом іншої, а "перевиражаються" найбільш придатними образно-мовними засобами.
5. Переклад - **відображувально-творчий процес**: переклад повинен, з однієї сторони, відобразити оригінал, який, у свою чергу, є відображенням відображення, з іншої, - перевід - творити оригінал.
6. Переклад - не тільки репродуктивний, але й **продуктивний творчий процес**: у перекладі беруть участь всі духовні сили людини: інтелект, інтуїція, емоції, уява, воля, пам'ять і т. ін.
7. Переклад - **історичне** явище: переклад появляється на певному етапі історичного розвитку та трансформується разом зі змінами суспільних, культурних та інших традицій

²⁸ Мамрак А. В. Вступ до теорії перекладу: навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 304 с.

А. В. Мамрак наголошує; „Будь-який переклад повинен відповідати вимогам **еквівалентності, адекватності та тотожності**.

Еквівалентність - відносна рівність змістової, смислової, семантичної, стилістичної та функціонально-комунікативної інформації, яка міститься в оригіналі та перекладі.

Адекватність - відповідність перекладу оригіналу з урахуванням даних комунікативних умов (порівн. жаргон і т. ін.)

Тотожність - функціональна спільність, належність до одного й того ж інваріанта, об'єднання на основі цієї належності конкретних відтворень інваріанта.²⁹

Н. В. Павлюк і О. Є. Мілова зазначили завдання перекладацької практики студентів³⁰:

1) закріпити, поглибити і розширити теоретичні та практичні знання, які студент здобув у процесі вивчення теорії і практики перекладу й індивідуальної роботи зі спеціалізованою перекладознавчою літературою;

2) опанувати сучасні методи та форми організації перекладацької діяльності;

3) сформувати у студентів (на базі попередньо отриманих знань), професійні вміння і навички практичної діяльності у галузі письмового та усного перекладу;

4) розвинути практичні вміння і навички письмового перекладу, включаючи перекладацький аналіз тексту оригіналу, оволодіння технікою оформлення письмових перекладів, правилами цитування, посилання на бібліографічні джерела;

5) навчити студентів приймати самостійні рішення у реальних умовах роботи;

6) закріпити навички редагування перекладів;

7) сприяти формуванню професійної перекладацької компетенції студентів-перекладачів;

8) вдосконалити вміння користуватися програмами перекладацької пам'яті та різними засобами пошуку інформації у процесі виконання перекладу;

²⁹ Мамрак А. В. Вступ до теорії перекладу: навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 304 с.

³⁰ Павлюк Н. В. , Мілова О. Є. Перекладацька практика: методичні рекомендації/ Н. В. Павлюк, О. Є. Мілова – Київ : КУБГ. – 2017. – 42 с

9) виховати у студентів потреби в систематичному безперервному поновленні й удосконаленні своїх знань і вмінь та творчого їх застосування у практичній діяльності.

6.2. Методи перекладу

Перекладачеві під час виконання письмового перекладу науково-технічних, економічних, юридичних та інших видів текстів недостатньо знати тільки іноземну мову, він також повинен володіти певними знаннями про ту сферу діяльності, до якої належить автентичний текст. Тому, потрібно зробити перекладацький аналіз тексту³¹:

„Щоб впоратися з будь-яким текстом необхідне також уміння здійснювати перекладацький аналіз тексту. Серед основних етапів перекладацького аналізу можна виділити наступні:

1. З'ясування зовнішньої інформації про текст, тобто: автор, місце публікації, джерело і характер тексту, що дасть змогу вибрати стратегію перекладу.
2. Встановлення, хто і для кого зробив цей текст. Важливо чітко визначити реципієнта, що значною мірою впливає на вибір мовного матеріалу, а також визначити джерело тобто автора тексту, з метою адекватного відображення індивідуального стилю, або навпаки збереження безособовості передачі інформації.
3. Аналіз типу інформації тексту. Перш за все, це об'єктивна інформація про зовнішній світ (ім'я автора, назва фірми, назва товару, терміни та умови контракту тощо). Термінологічність тексту, яка вимагає застосування відповідних термінів і еквівалентів у тексті перекладу.
4. З'ясування комунікативного завдання тексту, тобто надання нової інформації, встановлення контакту, вираження своєї думки тощо. Комунікативне завдання досить часто буває комплексним, і розуміння його компонентів дає можливість перекладачеві виділити доміанти перекладу.
5. Встановлення мовленнєвого жанру, задля правильності його оформлення. Риса окремих мовленнєвих жанрів, таких як інтерв'ю, наукове повідомлення тощо,

³¹ Павлюк Н. В. , Мілова О. Є. Перекладацька практика: методичні рекомендації/ Н. В. Павлюк, О. Є. Мілова – Київ : КУБГ. – 2017. – 42 с

інтернаціональні у більшості випадків, вони мають свою історію, свої традиції, і перекладач повинен зберегти ці риси під час перекладу.

Прагматична інформація актуалізується при перекладі *безеквівалентної* лексики, насамперед географічних назв, власних імен і культурно-побутових реалій, які перекладаються шляхом *транскрипції* й *транслітерації*. Культурно-побутові реалії, такі зрозумілі й очевидні для носіїв мови оригіналу, виявляються малозрозумілими або зовсім незрозумілими для реципієнтів перекладу, яким притаманне інше комунікативне середовище та інша мовна картина світу. На семантичному рівні перекладу національно-специфічні реалії передаються шляхом транслітерації/транскрипції.³²

Транскрипція - *особлива система письма, яка застосовується для точного відтворення звукового складу слів і текстів якої-небудь мови або діалекту. Транскрипція практична - запис засобами національного алфавіту іноземних імен, термінів тощо, які не перекладаються рідною мовою, передаються найближчими за звучанням.*

Транслітерація - *передача тексту й окремих слів, які записані однією графічною системою, засобами іншої графічної системи, тобто передача однієї писемності літерами іншої*³³.

У випадку перекладу слів або виразів, які хорватському читачеві вже відомі і які вже введені в хорватську мову, їх не потрібно перекладати відповідно до правил транслітерації. На прикладі топонімів, назва міста Львів перекладена як *Lavov* замість *L'viv*, на відміну від деяких менш відомих назв, які перекладені згідно з правилами транслітерації. Згідно з цим, транслітерація не користується у випадку перекладу назви Львівської області (перекладена як *Lavovska oblast*), але назви інших областей, наприклад, Дрогобицької області (перекладена як *Droǒbuc'ka oblast*), були перекладені відповідно до правил транслітерації.

Також, важливо звернути увагу на те, що згідно з правилами транслітерації українська літера *z* перенесена в хорватську мову як *ǰ*, замість *g*³⁴.

³² Павлюк Н. В. , Мілова О. Є. Перекладацька практика: методичні рекомендації/ Н. В. Павлюк, О. Є. Мілова – Київ : КУБГ. – 2017. – 42 с

³³ Компаративний аналіз художнього перекладу. Посібник-практикум. Упорядники Астаф'єв О.Г., Лященко О.А. - К.: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2008. -96 с.

Наприклад: укр. *Городеньківський* - хорв. *Āorodenkivs'kuj*,

укр. *Галичина* - хорв. *Āaluĉyna*.

6.3. Вимоги до перекладу

У процесі перекладу, перекладачі зустрічаються з різноманітними лексичними, граматичними та стилістичними проблемами. Перекладач повинен ознайомитися з різними перекладацькими техніками, і визначити найбільш адекватні. Також, потрібно звернути увагу на те, що різні стилі текстів мають специфічні труднощі. В статті *"Закономірності та особливості процесу письмового перекладу текстів різних жанрів"*, автори І. С. Полюк й Л. В. Бондар пишуть:

„Зважаючи на функції мови, письмові стилі мови виділяють функціонально - стильові типи текстів (що мають письмову форму): науково-технічні, офіційно-ділові, суспільно-інформативні, художні, які мають свої підстили та жанри. При перекладі науково-технічного тексту перекладач користується прямими відповідниками, при перекладі тексту художньої літератури – може удаватися до прямих відповідників, чи вільної інтерпретації при передачі експресивної інформації, особливо, у разі перекладу поетичного твору.“³⁵

В. І. Карабан зазначив головні лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми науково-технічного перекладу: „Звичайно виокремлюють такі лексичні труднощі науково-технічного перекладу: багатозначність слів (термінів) та вибір адекватного словникового відповідника або варіанта перекладу слова (терміна), особливості вживання загальнонародних слів у науково-технічних текстах, правильне застосування того чи іншого способу перекладу лексики, визначення межі припустимості перекладацьких лексичних трансформацій, переклад термінів-неологізмів, абревіатур, такі „фальшиві друзі” перекладача, як псевдо-інтернаціоналізми, лексикалізовані форми множини іменників та терміни-омоніми,

³⁴ Transkripcija i transliteracija stranih imena: Ukrajinski // hrvatski pravopis- Zagreb: matica Hrvatska

³⁵ Полюк І. С., Бондар Л. В. Закономірності та особливості процесу письмового перекладу текстів різних жанрів. Електронний ресурс].–Режим доступу: http://novyn.kpi.ua/2006-3/07_Polyuk.pdf

етноспецифічна лексика і етнонаціональна варіантність термінів, іншомовні слова і терміни...³⁶

6.4. Військова термінологія

В процесі перекладу виникла проблема перенесення термінології в хорватську мову. Це особливо стосується військової термінології. О. Юндіна наголошує характеристики військового перекладу³⁷:

„Військовий переклад складає відокремлену галузь перекладацької діяльності, і, звичайно, має своєрідні ознаки та характеристики. Відмінною рисою військового перекладу постає велика термінологічність і якомога чіткіше і точніше викладення матеріалу, при цьому образно-емоційні виразні засоби майже відсутні.“

Специфічні проблеми, що виникають при перекладі військової термінології включають шукання еквівалентних термінів в обох мовах. Перекладач повинен познайомитися з подібностями та відмінностями в військовій ієрархії різних країн, для правильного перекладу назв військових звань та військових частин. Наприклад, після проголошення незалежності в хорватській військовій термінології військове звання *oficir* заміняє термін *časnik*, військова частина *četa* стає *satnija* тощо.

„У процесі перекладу інформаційна та термінологічна насиченість текстів потребує від адресата та адресанта перекладу професійних знань у військовій сфері. У свою чергу військовий перекладач має не лише вільно володіти іноземною мовою, а й чітко розуміти і знати рідну та іноземну термінології, військову справу, особливості організації армій відповідних іноземних держав, їх стратегії, оперативне мистецтво и тактику, озброєння та бойову техніку.“

Однією з проблем, які можуть виникнути під час перекладу, є ситуація, коли еквівалентного терміна або фрази немає в перекладеній мові. У цьому випадку перекладач перекладає слово в його первісну форму і дає пояснення. Конкретним

³⁶ Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. - Вінниця, Нова книга, 2004. - 576 с.

³⁷ Юндіна О. Теорія та практика військового перекладу в Україні. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Іноземна філологія / Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – Київ : Київський університет, 2007

прикладом такого випадку при перекладі військової термінології є слово *таран*. Цей термін немає еквівалента в хорватській мові, тому необхідно пояснити його.

Приклади військової термінології в перекладених текстах:

- *Вермахт, Червона Армія, Армія КОВО, батальйон, танкова армія, танкіст, авіація, стрілецький полк, військовослужбовець, танкові з'єднання, армійська група, дивізія, корпус, піхотинець, легіон, артилерія, регулярні військові частини, військові кадри, бригада, штурмовий авіапункт, контингент, диверсійна група, механізований корпус, стрілецька дивізія, військовозобов'язаний, пакт, альянс, ...*
- *бійці, військовий округ, битва, систем оборони, військово-промисловий комплекс, арсенал тактичних дій, збройна сила, мілітарна сила, воєнний стан, укріплення, військовий округ, бойова акція, збройне формування, мобілізація, бункер, командна система, фронт, відвоювати, бомбардування, повітряний таран, воєнний лад, воєнний шпиталь, військкомат...*
- *Генерал - майор, лейтенант, командир, полковник, воєнний комендант...*
- *кулемет, міномет, вогнемет, автомат, гвинтівка...*

6.5. Історична термінологія

Зважаючи на те, що тема перекладених текстів стосується військово-політичних та соціальних подій під час певного періоду української історії, зокрема, періоду від початку Другої світової війни до сучасного періоду після здобуття незалежності, історична термінологія складається, в першу чергу, з радянсько-комуністичних термінів.

У перекладі деяких акронімів, пов'язаних з радянською термінологією, також виникають проблеми перекладу. Наприклад, хоча український текст згадує акронім НКВС (укр: *Народний комісаріат внутрішніх справ*), в перекладі на хорватську мову

використовується не акронім *НКВС*, а *НКВД* (від російського *Народный комиссариат внутренних дел*), тому що ця назва вже введена в цій формі в хорватську мову. Також акронім Радянського Союзу *СРСР* перекладений в формі *СССР* замість *СРСР*.

Приклади радянсько-комуністичної термінології в перекладених текстах:

радянський, комуніст, радянізація, розкуркулення, більшовик, комісар, компартія, колгоспна система, колгоспно-радгоспне виробництво, десталінізація, хрущовська відлига, Гласність...

7. ВИСНОВКИ

Мета дипломної роботи "Історична термінологія України: проблеми перекладу" була двоякою. По-перше, ознайомитися з особливостями регіону Прикарпаття на основі текстів, опублікованих в книзі "*Прикарпаття: Спадщина віків*" та перекладом на хорватську мову хорватському читачеві представити регіон та його історичні, політичні та культурні характеристики в певному часовому періоді. Також, було потрібно розглянути процес перекладу з теоретичної та практичної точки зору та спробувати відповісти на деякі питання, які виникають у процесі перекладу.

Культурологічний аспект дипломної роботи присвячений темі українського Прикарпаття та актуальності тем щодо хорватського читача, а також містить резюме військово-політичного контексту регіону від початку Другої світової війни до проголошення української незалежності.

В процесі перекладу виникла проблема перенесення термінології в хорватську мову. Це особливо стосується географічних, історичних та військових назв. У дипломній роботі вказані способи, якими перекладач користується для вирішення труднощів, з якими зіткнувся в ході перекладу.

Головне завдання перекладача - забезпечити точну передачу інформації, тобто, збереження смислової, функціональної інформації, стилістичних, комунікативних та інших характеристик оригіналу. Згідно з цим, опублікуванням перекладів в книзі "*Prikarpatska Galicija*" виконається головне завдання роботи. Це підтверджує важливу роль перекладу у процесі міжкультурного та міжнародного спілкування.

8. БІБЛІОГРАФІЯ

Перекладені тексти:

- Бурдуланюк В. М., Гаврилів Б. М., Кобута С. Й., „У незалежній Українській державі“ Прикарпаття: спадщина віків: Пам'ятки природи, історії, культури, етнографії: Манускрипт-Львів. 2006. с. 388 - 406
- Галицька-Дідух Т. В., Щербін Л. В., Федорчак П. С., „Прикарпаття в добу тоталітаризму (1944 - 1991)“ Прикарпаття: спадщина віків: Пам'ятки природи, історії, культури, етнографії: Манускрипт-Львів. 2006. с. 346 - 367
- Кентій А. В., Лисенко О. Є., Марущенко О. В., „У вогні Другої світової війни та визвольних змагань ОУН і УПА (1939 - середина 1950-х років)“ Прикарпаття: спадщина віків: Пам'ятки природи, історії, культури, етнографії: Манускрипт-Львів. 2006. с. 300 – 336

Словники:

- Anić, V., Brozović Rončević, D., Cikota, Lj., Goldstein, I., Goldstein S., Jojić, Lj., Matasović, R., Pranjković, I. (2002.) Hrvatski enciklopedijski rječnik. Zagreb: Novi liber.
- Великий тлумачний словник сучасної української мови (з год., допов. та __) Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел . К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2009. - 1736 с
- Menac, A., Kovalj, A. P. Ukrajinsko-hrvatski ili srpski i hrvatsko ili srpsko-ukrajinski rječnik. Zagreb, 1979.
- Словник української мови: в 11 тт., за ред. І. К. Білодіда. Київ: Наукова думка, 1970-1980.

Література:

- Балабін В. В. Основи військового перекладу: (англ. мова): підручник / В.В. Балабін, В.М. Лісовський, О.О. Чернишов; за ред. В.В. Балабіна. – К.: Логос, 2008. – 587 с.
- Етногенеза хорватів і Україна. Матеріали Міжнародної наукової конференції: 11-12 травня 2011 року, Дрогобич - Трускавець. - Дрогобич : Коло, 2013. -352 с.
- Ivir, Vladimir. 1984. Teorija i tehnika prevodenja. Novi Sad: Centar “Karlovačka gimnazija” Sremski Karlovci, Zavod za izdavanje udžbenika u Novom Sadu.

- Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. - Вінниця, Нова книга, 2004. - 576 с.
- Компаративний аналіз художнього перекладу. Посібник-практикум. Упорядники Астаф'єв О.Г., Лященко О.А. - К.: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2008. -96 с.
- Коптілов В., Теорія і практика перекладу: навчальний посібник, Київ: Junivers, 2003
- Корунец І. В., Вступ до перекладознавства, Вінниця: Нова книга, 2008.
- Мамрак А. В. Вступ до теорії перекладу: навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 304 с.
- Павликівська Н. Словник псевдонімів ОУН–УПА. — Вінниця, 2007.
- Павлюк Н. В. , Мілова О. Є. Перекладацька практика: методичні рекомендації/ Н. В. Павлюк, О. Є. Мілова – Київ : КУБГ. – 2017. – 42 с
- Paščenko, J. Hrvatski grobovi 1914.–1918.: Karpati, Galicija, Bukovina. Zagreb : Hrvatski državni arhiv, 2016. 210 str.
- Полюк І. С., Бондар Л. В. Закономірності та особливості процесу письмового перекладу текстів різних жанрів. Електронний ресурс].–Режим доступу: http://novyn.kpi.ua/2006-3/07_Polyuk.Pdf
- Priкарпatska Galicija : (prijevodi s ukrajinskoga) / priredili Jevgenij Paščenko i Tetyana Fuderer. - Zagreb : Udruga Hrvatsko-ukrajinska suradnja : Filozofski fakultet, Katedra za ukrajinski jezik i književnost, 2017.
- Прикарпаття: спадщина віків. Пам'ятки природи, історії, культури, етнографії : історико-культурологічне видання / голов. ред. М. Кугутяк. – Львів, 2006. – 568 с.
- Transkripcija i transliteracija stranih imena: Ukrajinski // hrvatski pravopis- Zagreb: matica Hrvatska
- Юндіна О. Теорія та практика військового перекладу в Україні. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Іноземна філологія / Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – Київ : Київський університет, 2007

Інтернет:

- Словник української мови. Академічний тлумачний словник (1970—1980): <http://www.sum.in.ua/>
- Словник УА. Портал української мови та культури <https://www.slovnyk.ua/>
- <https://elibrary.com.ua/m/articles/.../Кентій-Анатолій-Вікторович>
- https://uk.wikipedia.org/wiki/Лисенко_Олександр_Євгенович
- <personal.pu.if.ua/depart/oleksandr.marushchenko/ua/>
- <personal.pu.if.ua/depart/tamara.halytska-didukh/ua/>
- <personal.pu.if.ua/depart/liliia.shcherbin/ua/>
- <https://pnu.edu.ua/федорчак-петро-степанович-1982-1993/>
- <personal.pu.if.ua/depart/vasyl.burdulaniuk/ua/>
- <lib.if.ua/franko/1251000799.html>
- Кобута Степан Йосифович (<personal.pu.if.ua/depart/stepan.kobuta/ua/>)
- Hrvatski jezični portal <http://hjp.znanje.hr/>
- Вортман Д.Я. [Електронний ресурс] // – Режим доступу: <http://www.history.org.ua/?termin=Прыкарпаття> (останній перегляд: 15.12.2018)
- Карта Карпатського регіону.
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/2/28/Carpathians_Subcarpathia.svg/1280px-Carpathians_Subcarpathia.svg.png